

דף ב.א.

מתני'. **שבועות שתיים שהן ארבע** - בשבועת ביטוי שפתיים הכתוב בויקרא (ה) אצל קרבן עולה ויורד קאמר כדמפרש בפרק שלישי שבועות (דף כ). **שתיים** - כתיבי בקרא דכתיב (שם ויקרא ה') להרע או להיטיב ומפרש במשנה פרק שלישי שבועות (דף כה) אוכל להיטיב לא אוכל להרע שמענה את עצמו וה"ה לכל דבר שהוא הן ולא להבא דלהרע או להיטיב להבא משמע ובפ"ג (שם שבועות דף כ"ה) מרבה מן המקרא אף דברים שאין בהן הרעה והטבה ומיהו שתיים נינהו ותו לא דבר וחילופו. **שהן ד'** - יש לרבות מריבוי הכתובים כדמפרש בפ"ג (שם שבועות דף כ"ה) אף דבר וחילופו לשעבר כגון אכלתי והוא לא אכל או לא אכלתי ואכל. **ידיעות הטומאה** - חיוב קרבן עולה ויורד מחמת טומאת מקדש וקדשיו הכתובה אצל שבועת ביטוי או נפש כי תגע וגו' וילפינן בפירקין שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו שנכנס בשוגג למקדש אחר טומאה זו או אכל בשר קודש. **שתיים שהן ארבע** - שתיים כתיבי דכתיב (ויקרא ה) ונעלם ממנו והוא טמא משמע שנתעלמה ממנו טומאה וע"י אותו העלם אכל קודש הרי אחת או שנכנס למקדש הרי שתיים ולפי שאין חייב עליה אלא אם כן ידע בתחלה שנטמא ואח"כ נעלמה ממנו ולאחר מעשה נודע לו שחטא משום הכי קרי לי' ידיעות. **שהן ארבע** - יש לרבות מן המקרא עוד שני חיובים העלם קודש והעלם מקדש וזכור הוא את הטומאה. **יציאות השבת שתיים שהן ארבע** - הוציא מרשות היחיד לרשות הרבים למדנו מן המקרא שחייב בפרק הזורק במסכת שבת (דף צו) מויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' (ומתרגמינן) לא תפיקו מרה"י לרה"ר זהו שתיים אחת לעומד בחוץ והושיט ידו לפנים ונטל חפץ והוציאו לחוץ ואחת לעומד בפנים ונטל חפץ ממקומו והוציאו בידו והניחו בחוץ. **שהן ארבע** - יש ללמוד מאלו שכשם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהוצאה כך הקפידה בהכנסה והרי הן שתיים אחת לעומד בפנים והושיט ידו לחוץ ונטל חפץ והכניסו ואחת לעומד מבחוץ ונטל חפץ ממקומו והושיטו בפנים והניחו. **מראות נגעים** - שהמצורע מביא עליהם קרבן לטהרתו שנים כתובין במקרא שאת ובהרת והן חלוקין במראיהן כדמפרש בגמ'. **שהן ארבעה** - יש לרבות תולדה לזו ותולדה לזו כדמפרש בגמ'. **את שיש בה ידיעה** - כוליה אטומאה קאי ובגמרא מפרש אמאי מפרש מילי דטומאה ברישא ויציאות ומראות כל חדא וחדא מפרש

במסכת דידה להכי לא פרשינהו בהאי מסכת והאי דתנינהו הכא משום דדמו להדדי בשתיים שהן ארבע. **ידיעה בתחלה** - שידע שנטמא. **וידיעה בסוף** - משאכל את הקודש בהעלם או נכנס למקדש ויצא ונודע לו שבטומאה אכל או בטומאה נכנס. **והעלם בינתים** - כשאכל את הקודש נעלמה ממנו טומאה או קודש וכן הנכנס למקדש נעלמה ממנו טומאה או מקדש. **הרי זה** - בקרבן המפורש באותה פרשה לעשיר חטאת בהמה ולעני עוף ולדל שבדלים עשירית האיפה והיא מנחת חוטא האמורה בכל מקום וזהו לשון עולה ויורד לעשיר עולה ולעני יורד ובגמרא מפרש מנא ליה דבידיעה בתחלה ובסוף והעלם בינתים כתיב. **שעיר הנעשה בפנים** - שלשה שעירים נעשין לצבור ביוה"כ אחד מתן דמו לפנים וחבירו משתלח לעזאזל כמה שכתוב באחרי מות ואחד קרב במזבח החיצון במוספין והוא כתוב בפרשת פינחס עם שאר כל מוספי המועדות. **תולה** - להגין עליו מן היסורין שאע"פ שאינו יודע שחטא יש לו לדאג שכל השוגגין צריכים כפרה לכשידעו אלמא קודם ידיעה ענושים הן. **עד שיודע לו** - שאכל קודש בטומאה. **אין בה ידיעה בתחלה** - שלא ידע בטומאה מימיו זה לא יבא לכלל קרבן עוד לעולם שהרי אין קרבן בא אלא על שיש בו ידיעה בתחלה. **שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר** - ויום הכפורים הוא עצמו מועיל עם הקרבנות שנאמר (ויקרא כג) כי יום כפורים הוא. **שנאמר** - בשעיר הנעשה בחוץ ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים והוא שעיר הנעשה בפנים הקישם לך הכתוב ללמד שעל מה שזה מכפר זה מכפר. **מה פנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה** - בתחלה דהכי ילפינן בהדיא בגמ' דאינו תולה אלא על דבר שיש בו ידיעה בתחלה. **אף חיצון אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה** - מאי נינהו ידיעה בסוף ולא בתחלה דלא אתא לכלל קרבן ומכפר זה כפרה גמורה בלא תלייה וא"ת כיון שהוקשו יכפרו שניהם על שיש בו ידיעה בתחלה ונ"מ לטומאה שאירעה בין זה לזה הא פריך בגמ' שבועות (דף ח) ומשני לה. **שעירי הרגלים** - בכל הרגלים נאמר שעירי חטאת ובגמ' מפרש מנא ליה דאשאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מכפר. **ר"ש אומר שעירי הרגלים מכפרים** - עליה אבל לא שעירי ראשי חדשים.

דף ב.ב

על טהור שאכל את הטמא - אדם טהור שאכל את הקודש טמא ובגמרא

מפרש מנא ליה ואף על פי שאין בה חיוב כרת ניתנה כפרה זו על כך. **כל השעירים כפרתן שוה** - כל שעירי מוספין בין שעיר הנעשה בחוץ דיום הכפורים בין של רגלים בין של ראשי חדשים כפרתן שוה כולן מכפרים על כל בין על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה לבסוף בין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף בין על טהור שאכל את הטמא ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה אבל שעיר הנעשה בפנים לא נחלקו עליו שאינו מכפר עם אלו ולא אלו תולין את תלייתו כשיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף כדאמר בגמרא שבועות (דף ח). **היה ר"ש אומר** - האי נקט לה משום דבעי למימר אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה אם אבד שעיר שהופרש ליום הכפורים ונתכפרו באחר ונמצא זה ברגל או בראש חדש מהו שיקריב לשם שעירו של יום. **היאך יקריבו** - והלא כשהופרש לא לכפר על כפרה זו הופרש ורבי מאיר דקאמר להא בשלמא אי אמרינן כולן כפרתן שוה יקרבו שהרי כולם כפרה אחת מכפרים אלא לדידך זה הופרש לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף היאך יקרבו לכפר ברגל על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף או בר"ח לכפר על טהור שאכל את הטמא. **כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו** - כל דהו וכיון דבכך שוין ואע"פ שכפרותיהן חלוקות יכול הוא ליקרב דהא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו הופרש ועל טומאת מקדש וקדשיו הוא קרב. **משמו** - של ר"ש וסתם ר"ש הוא ר"ש בן יוחאי. **ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו** - סתמא היא. **הודע ולא הודע** - בגמ' מפרש לה. **אחד ישראל כו'** - בגמ' פריך מאי קאמר שבתחלה השוים והדר תני מה בין ישראל לכהנים. **אלא שהפר מכפר על הכהנים גרסי'** - ול"ג שדם הפר. **אלא שהפר מכפר על הכהנים** - כל ששעיר הפנימי מכפר על ישראל דהיינו תליית יסורין דיש בה ידיעה בתחלה ולא בסוף וזדון טומאת מקדש וקדשיו וכן כפרת שעיר החיצון פרו של כהן הקרב ביוה"כ בפנים כמו שמפורש באחרי מות מכפר על הכהנים כדיליף בגמרא. **רבי שמעון אומר וכו'** - לחלוק בא על שאומר למעלה אחד כהנים ואחד ישראלים שוין בכפרת שאר עבירות בשעיר המשתלח ואין חלוקין בכפרתן אלא בטומאת מקדש וקדשיו וקאמר ר' שמעון כשם שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו בלא שום וידוי אלא כפרת הזיות הדם שאין וידוי בשעיר הפנימי אלא במשתלח כך דם הפר מכפר בלא שום וידוי על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו אייתר ליה וידויו של פר במקום וידויו של שעיר

המשתלח לכפר על הכהנים בשאר עבירות ואין להם כפרה בשעיר המשתלח. **גמ' ממכות סליק** - כך סדר המשנה שבועות אחר מכות. **על הראש** - על הקפת ראש שתיים דהא פאת כתיב (ויקרא יט) ופאה לשון סוף וקצה הוא כמו (שמות כז) לפאת ים (שם) לפאת נגב מקום חיבור הגלגולת עם הלחי והן מקום הצדעין.

דף ג.א

ועל הזקן שתיים - מכל צד ב' צדעים לפי שהלחי רחב כנגד הצדעים ויש לכל דבר רחב קצה לשני צדדין בראשו. **וא' מלמטה** - בסנטר שהלחיים מחוברין שם והעצם קצר מלמטה בסנטר שקורין מונטו"ן בלע"ז. **חדא** - אזהרה דמיחייב עליה תרתי היינו דומיא דשתיים שהן ארבע. **לכולהו** - כל ב' שהן ד' שמצא שנאם כאן. **ודמיין להדדי בקרבן עולה ויורד** - בהא דמיין להדדי ששתייהן עולה ויורד. **ומפרש ידיעות** - דקתני את שיש בה ידיעה וכו' ופריש כולה מתני' מילי דידיעות טומאה ושבקניהו למלתא דשבועות. **דזוטריין מילייהו** - שני פרקים אלו הראשונים. **שרי להו** - מתיר אותן כלומר מתיר התנא עצמו מהן ונפטר מהן תחלה. **שבועות שתיים וכו'** - פרישית לכוליה במתני'. **ידיעות טומאת קדש** - שנעלמה ממנו טומאה ואכל קדש. **וידיעות טומאה דמקדש** - ידיעות שנעלמה ממנו ידיעת טומאה ונכנס למקדש. **ידיעת קדש** - שנעלמה ממנו ידיעת קדש וסבור שאין זה קדש ומתחלה ידע. **הוצאה דעני** - העומד בחוץ. **והוצאה דבעל הבית** - העומד בפנים. **שאת ובהרת** - אבל ספחת אינו שם נגע אלא שם תולדה כדמפרש לקמן שבועות (דף ו) בפרקין. **אינו חייב** - קרבן. **אלא על העתיז** - דדייק להרע או להיטיב לקמן בפ"ג. **ואי רבי עקיבא האמר כו'** - במתניתין בפרק שני ומתניתין קתני שהן ארבע.

דף ג.ב

מה התם כולהו לחיובא - שאף התולדות נגעים הן וכשיטהר מביא עליהן קרבן טהרה. **וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר קרבן** - קאמר ובשוגג אבל מלקות אם הזיד והתרו בו חיובי מיחייב ומתניתין במזיד קמיירי ומלקות. **וכדרבא** - כלומר וא"ת לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו על זה לוקין כדרבא דבפ"ג אמרינן שלוקין על שבועת שוא וילפינן מכי לא ינקה ה' ה' הוא

דלא ינקה אבל ב"ד מלקין אותו ומנקין אותו ופרכינן עלה אשכחן שבועת שוא והוא נשבע לשנות את הידוע כגון על האיש שהוא אשה ועל האבן שהוא זהב דשוא משמע דבר שאינו של כלום כמו (ישעיהו ה) מושכי העון בחבלי השוא שבועת שקר מנא לן שבועה שאינו ניכר אם אמת אם לאו ואמרי' לשוא לשוא ב' פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר ואמר רבא התם הך שבועת שקר דקא מרבינן מרבויה דלשוא לשוא לא רבתה תורה אלא לשקר דלשעבר כגון אכלתי או לא אכלתי שמשעה שנשבע יצתה שבועה מפיו לשקר דומיא דשבועת שוא דלהכי אפקה בלשון שוא למימרא דבלשעבר קמיירי מה שוא לשעבר נשבע לשנות את הידוע עבר את שבועה משיצתה מפיו. **בשלמא אכלתי ולא אכלתי** - כלומר שהן ארבע לא משכחת לה דבשלמא על שתים דלשעבר לקי כדרבא ועל לא אוכל ואכל נמי לקי דלאו שיש בו מעשה הוא דבשעה שאכל עבר על לא תשבעו ואכילה מעשה הוא. **אוכל ולא אכל לאו שאין בו מעשה הוא** - שמאליו ביושב ואינו אוכל עובר על השבועה ושבועה שאינה לשעבר לא איתרבי מלשוא לשוא ב' פעמים דהא אמרינן דומיא דשבועת שוא ריבתה. **קסבר רבי ישמעאל** - בכל התורה כולה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואין צריך לרבות. **קשיא** - הך דאלו הן הלוקין כו' לא גרסינן ותלמיד טועה שהוקשה לו כתבה בגליון ספרו קשיא לי הך דאלו הן הלוקין וכתבוה סופרים בגמרא והתלמיד טעה שאינה קושיא דההיא לאו רבי ישמעאל גופיה אמרה אלא סוגיא דגמרא פרכה התם דיליף לר' ישמעאל מלקות מאם לא תשמור לעשות את כל דברי וגו' ודריש כל ופרכינן אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי ומשנינן לעשות כתיב וקשיא ליה לאותו תלמיד דהוה ליה לשנויי התם אין הכי נמי לר' ישמעאל לוקין אלאו שאין בו מעשה ולא קושיא היא דהא דאמרינן הכא לר' ישמעאל לוקין לא מיתוקמא דעל כרחך שבקינן להא אורחא בסוף שמעתין ומוקמינן מתני' רבי היא ולקרבן. **אי הכי** - דמתני' במלקות וסתם לן לאו שאין בו מעשה לוקין עליו קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן. **דאמרי** (- תרוייהו אין לוקה - ומ"מ חולקין בטעמו של דבר טעמא דיהיב מר לא יהיב מר ומר לית ליה טעמא דמר ולקמן מפרש פלוגתייהו. **סתמא אחרינא אשכח** - דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה. **המותיר בטהור** - בפסח טהור וכשר. **השובר** - את העצם בטמא אינו סופג את הארבעים המותיר בטהור אפילו בטהור וכ"ש בטמא. **וממאי** - דהאי סתמא רבי יעקב היא דאמר טעמא דהמותיר אינו לוקה משום

לאו דאין בו מעשה הוא. **אחר לא תעשה** - אם תותיר ועברת על לאו באש תשרפנו נתקו הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין לומר זה ענשו ותקנת עבירתו שישרפנו. **לא מן השם הוא זה** - לא מטעם זה המלקות בטל בו אבל כל עצמו אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה.

דף ד.א

אינו חייב אלא אחת - דמאחר שנשבע עליו שבועה ראשונה נאסרת עליו וכי הדר אישתבע ה"ל נשבע לקיים את המצוה ותנן לקמן שבועות (דף כז) נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור משבועת קרבן. **זו היא** - להבא דלקי עלה דהויא לה לאו שיש בו מעשה אבל אוכל ולא אכל לא לקי. **אלא מעיקרא סבר לה כו'** - הלכך רבי יוחנן ס"ל כסתמא בתרא דהדר ביה רבי מקמייתא. **ומשנה לא זזה ממקומה** - ומשנה ראשונה אע"פ שחזר בו מסתימתה מאחר שפשטה ברוב התלמידים לא היה יכולת בדורות שאחר רבי לשכחה מפיהם ולבטלה מבית המדרש והניחו את שתייהן והמשכיל יבין שאחרונה עיקר שחזר בו מן הראשונה. **לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד** - לאו האמור בשבת לא ניתן לעונש מלקות אלא שאם יעבור עליו יתרה בו המתרה שהוא בסקילה ויסקל ואם לא התרה בו סקילה והתרה בו מלקות אין דינו ללקות שלא לעונש מלקות כתבו מתחלה ומשנין להכי אוקימנא כרבי ישמעאל דאמר במסכת מכות לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אם התרו בו מלקות ולא מיתה מלקין אותו דתניא אחת חייבי כריתות ואחת חייבי מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות מ' דברי רבי ישמעאל. **הא לאו הכי מתוקמא כר"ע** - בתמיה והא קשיא ידיעות הטומאה כדאמר לעיל שבועות (דף ג) דלר"ע אינו חייב על העלם קדש ומקדש. **ומשני לאו אמרת ר' ישמעאל היא** - דהוי קשיא לן שבועות גבי קרבן ואוקימנא למלקות ולא קשיא לן לר"ע נמי אי לאו משום קושיא דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דשמעינן ליה לר"ע במס' מכות דאין לוקין עליו אי הוה קשיא לן ידיעות לקרבן הוה מוקמינן לה למלקות כולה מתניתין ור"ע והוה ניחא לן לאוקמה אליבא דר"ע משום דכולהו סתימתאי אליבי' דאמרי' (סנהדרין דף פו) סתם מתני' ר"מ סתם ספרא ר' יהודה סתם תוספתא ר' נחמיה וכולהו אליבא דר"ע ממנו קבלו. **אי הכי** - דמתני' למלקות. **ידיעות** - דמשמע ונעלמו היכי תנן הא התראות נינהו ואין כאן העלם. **הא לא קשיא** - כלומר אם אין לך קושיא אחרת זו יש לתרץ כך. **תרתיה הוא דהויין** -

דאין מלקות אלא א"כ הזכירו את הטומאה והקודש או את הטומאה והמקדש ותרתי הוא דאיכא מלקות לקודש ומלקות למקדש דבשלמא לקרבן איכא ארבע העלם טומאה ואכל קודש וזכור הוא לו העלם טומאה ובא למקדש וזכור הוא לו העלם קודש ואכלו העלם מקדש ונכנס לו וזכור הוא את הטומאה. ותו ה"ז בעולה ויורד - והא במזיד אוקימתה. **אלא אמר רב יוסף** - לעולם לקרבן ודקשיא לך לא רבי ישמעאל ולא ר"ע היא ר' סתמה ואליבא דתנאי וה"ג בשבועות נסיב לה כר"ע בידיעות נסיב לה כר' ישמעאל ולא מסתם סתמינהו אלא ה"ק שבועות לר"ע שתים שהן ד' ידיעות לר' ישמעאל שתים שהן ד'. **אמריטא לשמעאל כו'** - אני פירשתי שמועה זו של רב יוסף לפני רב כהנא ואמר דהאי נסיב לה אליבא דתנאי דקאמר רב יוסף לא תימא נסיב ולא ס"ל ולא סתמינהו אלא ודאי מסתם סתמינהו רבי והכי קסבר לה בשבועות כר"ע ובידיעות כר' ישמעאל וטעמא דנפשיה קאמר. **ונעלם ונעלם שני פעמים** - תרי ונעלם כתיבי גבי טומאת קרבן

דף ד.ב.

עולה ויורד ונעלם ממנו והוא טמא (ויקרא ה) ונעלם ממנו והוא ידע (שם) קמא דוקא למיגמר מיניה על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש ואידך קרא יתירא הוא לדרשא הטל והוא ידע בין תרי ונעלם ודרוש דלאחר שהיתה ידיעה נעלם ולמימר דבעי ידיעה בתחלה וידיעה בסוף לא צריכא קרא דאי לא ידע שחטא אמאי לייתי קרבן. **מכלל שידע** - לקמן מפרש לה. **א"כ מה ת"ל כו'** - אלמא רבי אהעלם מקדש נמי מחייב כר' ישמעאל. **דדריש ריבוי ומיעוטי** - מדרשא דריבוי ומיעוטי נפקא ליה בפ"ג (לקמן שבועות כו) שלא היה דורש את התורה במשמעות כללות ופרטות אלא במשמעות רבויין ומיעוטיין וגבי שבועות הכי דריש נפש כי תשבע ריבה כל השבועות להרע או להיטיב מיעט את הריבוי ולימד שאינו חייב אלא על הדומה למיעוט שיהא להבא כמותו ולא דדריש ליה במשמעות כלל ופרט דנימא להרע או להיטיב פירושו של כלל הוא ואין לך להביא בו אלא הוא לבדו הרעה והטבה ולא שאר דברים ואפילו להבא שאינו הרעה והטבה שכל הדורש התורה כלל ופרט אית ליה אין בכלל אלא מה שבפרט וכי הדר אתי כללא אחרינא בתר פרטא כי הכא דכתיב בתריה לכל אשר יבטא וגו' די לך אם תוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים שאין בהן הרעה והטבה ויהיו כעין

הפרט בלהבא ולא לשעבר שאינו דומה לפרט כלל דלהכי אהני כלל קמא למעוטי והיינו דאומר כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט כלומר דן אתה להוסיף על הפרט ע"י כלל האחרון אבל אי אתה דן להוסיף עליו אלא הדומה לו אבל הדורש בריבה ומיעט אין הפרט פירושו של כלל אלא ממעטו במקצת כלומר לא את הכל ריבה בריבוי הראשון אלא זה וכיוצא בו בלא ריבוי בתרא משתמע ליה זה וכיוצא בו הלכך כי אתא ריבוי אחרינא בתריה לרבות בא ואפי' שלא כעין הפרט ולא מיעט המיעוט אלא דבר אחד הראוי להוציא מן הכלל הזה יותר מן הכל ור"ע הכי דריש בפ"ג להאי כי תשבע ואינו ממעט מן המיעוט אלא נשבע לבטל את המצוה פרט הוא לשון פירוש לפיכך כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט מיעוט אינו פירוש אלא ממעט את משמעות הכלל במקצת ומשייר את כל הדומה למיעוט כך מפורש בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מו) גבי והומת ותלית דריבה ומיעוט לחודיה מביא כל כעין הפרט בלא רבויא בתריה ורבי נמי דריש ריבוי ומיעוט כלומר שמעי' ליה בעלמא שדורש את התורה במשמעות ריבוי ומיעוט ולא במשמעות כלל ופרט. **חוץ מן השטרות** - היה חייב לו אדם בשטר ה' סלעים ונתן זה אותו שטר לכהן בפדיון בנו אינו פדוי אבל בשאר כל דברים פודין ורבנן פליגי עליה במתני' במסכת בכורות דתנן אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות. **ופדויו** - בכל דבר משמע. **תפדה חזר וכלל** - ואע"פ דתפדה ופדויו גבי הדדי כתיבי והדר כתיב בערכך כסף איכא תנאי דסבירא להו בשתי כללות הסמוכין זה לזה והפרט אחריהם הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל. **שהוקשו לקרקעות** - והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה). **אין גופן ממון** - הנייר אינו שוה כלום ואינו עומד אלא לראיה שבו. **מיעט שטרות** - שהן ראויין למעט יותר מן הכל שאינן ממון. **הסול** - חתיכת עץ חדודה. **הסירה** - קוץ. **המכתב** - חרט שקורין גריפא. **דריש כלל ופרט** - ולקחת כלל מרצע פרט ונתת באזנו כל דבר הנתון חזר וכלל מה הפרט מפורש של מתכת וכו'.

דף ה.א.

ריבוי ומיעוטי - וריבה הכל ומיעט סם הכי מפרש לה בקדושין. **והכא** - גבי פדיון הבן להכי דריש ליה בריבוי ומיעוטי משום דאין הפרט בין שני כללות. **כדתנא דבי רבי ישמעאל** - באלו טריפות דאיכא תנא דדריש את זה תאכלו מכל אשר במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל ופליג עליה תנא

דבי רבי ישמעאל ואמר במים סמוכין זה לזה ואח"כ כתיב בימים ובנחלים הלכך אין זה כלל ופרט אלא הטיילו ביניהם לדרשו בריבוי ומיעוטי. **ורבנן** - דפליגי עליה דרבי ודרשי ליה בכלל ופרט סבירא להו כדאמרי במערבא. **אין האיש מנוקה מעון** - שבא עליה אחר שנסתרה. **ידיעת בית רבו** - שלמד בבית רבו שהנוגע בטומאה טמא והוא ידע שהרגיש כשנוגע אבל לא התבונן לשום על לבו שנטמא (בטומאה כשנוגע בה) שמה ידיעה. **ד' בפנים** - שתיים לחיוב הכנסה דעני והכנסה דבעל הבית וב' לפטור כשזה עוקר וזה מניח דכתיב בעשותה העושה את כולה (שבת דף ג). **דעיקר שבת** - שעיקר מסכת באיסורי שבת. **אבות** - יציאות שהן מן התורה. **תולדות** - הכנסות דלא מיפרשן בהדיא. **תרתני הויין** - ומתני' דהכא ד' תנן. **שתיים** - לחיוב הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית. **ושתיים** - לפטור אחת שהעני פושט ידו לפניו ונתן בעה"ב לתוכה והעני הוציאה ועבד איהו הנחה ולא עבד עקיר' ובעה"ב עקר ולא הניח ושניהם פטורין ואחת שבעה"ב פושט ידו מליאה לחוץ ונטל העני מתוכה והניח דעבד נמי בעל הבית עקירה והעני הנחה ושניהם פטורין בשתי הוצאות הללו. **חיובי מאי נינהו יציאות** - דהא יציאות קתני ויציאות דחיובא תרתני הוא דהויין חדא דעני וחדא דבעה"ב.

דף ה.ב.

דתנן - בענין אבות מלאכות המוציא מרשות לרשות. **מי לא עסקינן דקא מעייל עיולי** - דעל כרחך קיימא לן נמי בהא דחייב וקרי ליה המוציא. **הוצאה קרי לה** - שמוציאה ממקומו. **מתני'** - במסכת שבת דייק דהכנסה קרי יציאה דקאמר יציאות השבת שתיים וכו' ופירש הכנסה לאלתר דקתני התם כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים פושט העני את ידו לפניו ונתן לתוך ידו של בעל הבית דהיינו הכנסה. **תנן התם** - בתחלת מסכת נגעים. **שנים שהן ארבעה** - מראה לשון זכר הוא להכי תנן להו בלשון זכר כדכתיב (יחזקאל א) מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה' וגו'. **שנים** - כתובין שאת ובהרת דספחת אינו שם נגע כדלקמן אלא לשון טפל לאחרים. **שהן ארבעה** - יש לך לרבות להם ב' תולדות מרבויה דספחת כדלקמן. **בהרת עזה כשלג וכו'** - עזה לבנה ביותר ולקמן מפרש מנא ליה. **שניה לה כסיד ההיכל** - דאע"ג דצמר לבן עזה לבנוניתו מסיד על כרחך שאת שהוא אב קרוב אל לבנוניתו של בהרת הוא אלא שגבוה ממנו מעט מתוך שאינו לבן כמוהו וכל דבר שחור

נראה גבוה מן הלבן ולפיכך נקרא שאת והשניות שנתרבו להם סיד וקרום ביצה והסיד לבן מן הקרום ולמטה מן הקרום אינו נגע אלא בוחק וטהור הוא ושני מראות של תולדות הלבנה לאב הלבן הגבוה לאב הגבוה הלכך סיד לבהרת וקרום לשאת וריבה הכתוב את התולדות להצטרף עם אבותיהן לכגריס שהוא שיעור נגע. **מאן תנא מראות נגעים** - גרסינן ולא גרסינן שנים שהן ארבעה דכולי עלמא הכי אית להו אלא הכי קאמר מי שנה משנה זו בלשון אבות ותולדות דלא כר' עקיבא דאי כר' עקיבא כיון דאמר לקמן מראות נגעים זו למעלה מזו נשנו כסדר מעלתן השלג והצמר והסיד והקרום ואמרינן לקמן שכסדר משנתן הן מצטרפין זה לזה ואין אחד מצטרף לגבוה הימנו שתי מעלות אלא מעלה אחת. **אם כן** - דהוא שנאן בלשון אבות ותולדות. **טיהרת** - מראה הסיד מלהצטרף דמדתניה לסיד שניה לבהרת ולא תניה נמי שניה לשאת והרי אף משאת היא פחותה ש"מ סבירא ליה לתנא דלא בת מינה דשאת היא ולא מיצטרפא בהדה ומהשתא בהדי מאן נצרפה אי בהדי בהרת אביה הא איכא שאת שהיא כצמר דעדיפא מינה בלובן נמצאת בהרת למעלה מן הסיד שתי מעלות ור' עקיבא זו למעלה מזו בעי. **נצרפיה בהדי שאת** - שהוא מעלה אחד. **לאו תולדה דידיה** - דהא שקלת לה מיניה ושוייתה מין בהרת ולר' עקיבא הכי איבעי לי' למיתנא בהרת עזה כשלג ושאת כצמר לבן ושניה לה סיד ההיכל וקרום ביצה דנימצי למימר כולהו מינא דהדדי נינהו ובהרת ושאת מצטרפין ושאת וסיד נמצא לו צירוף לסיד והכי אמרינן בת"כ בבהרת ושאת דמצטרפי והיה מלמד) - דמצטרפין זה עם זה אבל השתא דמחלקת תולדה לזו ותולדה לזו סבירא לן שאין מצטרף כל אחד אלא עם אביו. אי הכי - דאית ליה לר"ע דלא מצטרפי לגבוה ממנו שתי מעלות. קרום של ביצה נמי - אמאי לא קשיא לך בהדי מאן נצרפיה אי בהדי שאת אביו איכא סיד דעדיף מיניה הרי השאת גבוה שתי מעלות. נצרפיה בהדי סיד - לאו בר מיניה הוא שאינה תולדה לאב אחד ומשנינן

דף ו.א

האי מאי בשלמא בלא סיד קרום ביצה לא קשה - ולשאת ולספחת כתיב משמע לשאת ולספחת ולנטפל עמה ש"מ דרבי לה רחמנא טפילה וטפילה

כל שהוא במשמע ובלבד שיהא ממראות נגעים. **ואף ע"ג דמנחתא מינה טובא** - וס"ל לר"ע דלשאת רבי לבהרת לא רבי דהא ספחת בשאת הוא דכתיב הלכך שאת הוא דמצטרפא לבהרת דסמוכה לה וכתוב והיה מלמד שמצטרפין וסיד לשאת ממילא דהא דמיא לה וכן קרום לשאת דספחת בשאת כתיבא ורבי לה תולדה וזו למעלה מזו דר' עקיבא בסיד ושאת ובהרת מיתוקם. **אלא סיד ההיכל** - כי מפלגת להו בתרתי מיני זו תולדה לזו וזו תולדה לזו. **קשיא** - היאך יצטרף בהרת לסיד ותולדתו לרבי עקיבא דאית ליה זו למעלה מזו דהא ליכא למימר לרבי עקיבא דכי היכי דאיתרביאי טפילה לשאת ממשמעות איתרביאי טפילה נמי לבהרת מדרשא כדאמר לקמן לרבנן דא"כ זו למעלה מזו דרבי עקיבא היכא איתיה אבות ותולדות הוא דאיכא ואין בהם צירוף אלא לגבוה ממנו שתי מעלות. **והיכא שמעינן ליה לר' עקיבא** - דקפיד אסדר מעלות לצירוף. **יהושע בנו של ר' עקיבא** - הוא יהושע בן קרחה שר' עקיבא קרח היה כדאמרי' בבכורות (דף נח) חוץ מן הקרח הזה. **מפני מה כו'** - כדמפרש בעי ואזיל יאמרו מקרום כו'. **ואם לאו מה יאמרו** - מחזר היה שמפרש מה הוא שואל. **יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא** - אחר שאין לנו חלוק במראות לובן למעלה מקרום ביצה אלא ד' מראות הללו יאמרו כל מראה לובן שהוא מקרום ולמעלה טמא דקיימא לן (פסחים דף ג) לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה ולמה הזכירו שמותן. **אמר לו לומר לך שמצטרפין זה עם זה** - לכך שנאום וסידרום לומר לך שכסדר הזה משנתן וכך דרך צירופם ועדיין אין אנו יודעין באיזה סדר הוא שונה אותן ומתשובות בנו אנו באין ללמוד. **אמר לו ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה** - ומתשובתו אנו למידין סדר משנת אביו. **ואילו מסיד ולמעלה לא קאמר ליה** - יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרף ומסיד ולמעלה טמא ומצטרף שמע מינה שמיע ליה מיניה כולהו בהדי שאת מצטרפין עליון אחד לשתי תולדות דאי סלקא דעתך משנת אביו כסדר משנתנו תולדה לבהרת סיד ותולדה לשאת קרום ביצה הכי הוה ליה למימר יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרף מסיד ולמעלה טמא ומצטרף ומדיהבינן עליון לסיד בפני עצמו ועליון לקרום בפני עצמו ממילא שמעינן דמצטרפין דקאמרי רבנן כל חד לעליון שלו אמרי והא מסברא ידעינן דעליונו של סיד שלג של קרום צמר דכיון דאין חלוק מראות בלובן מקרום ולמעלה אלא ד' אלו ובקרא תרי כתיבי והכתוב מעיד שבהרת לבנה

כדלקמן והשאת קרובה לה כמשמעה גבוהה ממילא כי יהבת תולדה לזה ותולדה לזה מראה הסיד תתן לבהרת ומראה הקרום תתן לשאת שאם באתה ליתן מראה סיד לצמר מפני שהוא קרוב לה למי תתן מראה הקרום הכי הוה ליה למימר ולא הוה ליה למימר יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומצטרפין דאי הוה תני הכי לא הוה סלקא דעתך לחלק תולדה לזה ותולדה לזה ומדאותביה הכי ש"מ שמיע ליה שאין תולדה לבהרת אלא עליון אחד לשתי תולדות והלכך על כרחך הוא שאת דרבי ליה רחמנא טפילה וסדר משנתן דקא"ל שנשנית כסדר צירופן הכי קא"ל זו למעלה מזו נשנו שלג והצמר והסיד וקרום ומצטרפין שלג עם הצמר והצמר עם הסיד והקרום דהא ליכא למימר דשמיע ליה מיניה שתיהן תולדה לשתייהן דהא מהיכא תיתי שיהא הקרום מצטרף לשלג לא כסדר מעלות ולא מן המקרא אלא ודאי בהדי שאת הוא דשמיע ליה מיניה דמצטרפין דרחמנא יהבינהו ליה טפילה לשאת ולא לבהרת ולכך השיבו יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומצטרפין והכל יודעין דצירוף מראה דאמרי' לדומה הוא לו דקאמרינן וכל מה שאדם יכול להבין מסדר משנתן בהזכרת שמותן היה מבין מאליו שאין לך אדם מסדרן אלא כסדר שהן שנויים עכשיו. **ודלמא שאת ותולדתה בהרת ותולדתה** - שמיע ליה והכי נמי קא"ל יאמרו מקרום ולמעלה מסיד ולמעלה ותנא הוא דלא קפיד למיחשב ולמיזל כי רוכלא. **משל דרבי עקיבא** - סדר צירופן. **פתוך** - מעורב הוא נגע לבן אדמדם הכתוב בתורה דמדקאמר שנפלו לתוכו טיפי דם מכלל דבפתוך קאמר. **שבזה ושבזה** - על כרחך על ראשון ושני קאמר שכן לשון משנה והכי קאמר אדמדם שבראשון ושני סימן פתיכת אודם שבהם נכרת במקום אחר כגון טיפת דם בחלב ומראיהן לא אדום ולא לבן אלא כיון המזוג וסביבותיו לבן. **אלא שאדמומיתו של שלג עזה** - כלומר לבנה משל סיד ושל סיד דיהה הימנה ומדקתני הכי בסיפא שמעינן לרישא דשבזה ושבזה דקאמר בשלג וסיד קאמר אלמא סדר משנתו של רבי עקיבא סיד אחר שלג.

דף ו.ב.

ואם איתא - דצמר אחר שלג תני להו. **של צמר דיהה הימנה מיבעי ליה** - דיהה פלית"א בלע"ז. **עמוקה וגבוה** - לאו דוקא קאמר אלא נראית כעמוקה. **טפילה לבהרת מנלן** - לרבנן קבעי לה דאילו לרבי עקיבא לית ליה ריבוי

טפילה לבהרת. **ספחני** - אספני. **בן יומו** - ביום הולדו. **מכבנין** - לשון הרחלים יוצאות כבונות (שבת דף נב) וכמו (גיטין דף יד) תנתן כבנתי לבתי פרמוי"ל והוא בת נפש שקורין נושקא שמחברין בה פתיחות פי החלוק כך כשנולד הכבש והאם לוחכתו אין צמרו נקי באותו יום והרוצה להצניעו למילת עושה לכבש מעטה עור ומכבנו עליו שלא יתפרד ונמצא הצמר מכוסה כל הימים. **מלכו של זה** - בהרת שהוא מלכו של סיד למעלה משאת שהוא מלכו של קרום ולכן הן מצטרפין הבהרת והשאת ואיפרכו של מלך זה למעלה מאיפרכו של מלך זה סיד למעלה מקרום וממילא שמעינן דסיד למטה משאת הוא. **אלא מלכו של זה למעלה מאיפרכיה דנפשי** - כל איפרכוס הולך אחר מלכו כך כל תולדה מצטרפת לאביה. **הכי גרסינן** - ומלכו של זה למעלה מאיפרכיה דנפשיה. **מלכא ואלקפטא** - שני מלכים הם ומלכא חשיב מאלקפטא. **רופילא** - איפרכוס של מלכא. **וריש גלותא** - איפרכוס של אלקפטא. **כגון מלכא ואלקפטא** - כשמהלכין זה אחר זה כסדר זה הולכים. **האי זה למעלה מזה הוא אלא כגון מלכא ורופילא ואלקפטא וריש גלותא** - כשמהלכין שנים שנים כל איפרכוס הולך אחר מלכו. **שבור מלכא** - מלך פרס וקיסר מלך רומי וכל אחד יש לו איפרכוס. **הי מנייהו חשיב** - שבור או קיסר. **בחורשיא אכיל ליה** - האיש הזה מוטמן ביערים כל ימיו שלא שמע בטיבעה של מלכות רומי והוצרך לשאול זאת ורב פפא משום דאקדים רבא שבור מלכא לקיסר הוא דשיילי' ורבא מיראה עשה שהיה תחתיו במלכותו כדאמר במס' חגיגה (דף ה) שדור דבי שבור מלכא וגרבוהי. **רומי חייבת** - תרגום של רשעה שנאמר (מלאכי א) וקראו להם גבול רשעה. **רבינא אמר** - משל דרבנן כגון גלימא דעמרא שהוא מלובן כשהוא חדש וליבונו מבהיק הרבה יותר משל טלית ישנה. **וגלימא דכיתנא ושחקיה** - שהחדש לבן הרבה משל ישן אבל החדשות של זו ושל זו קרובות להיות שוות כך הבהרת גבוהה הרבה מן הסיד שהוא תולדתו והשאת מן הקרום והאבות קרובים להיות שוים. **שאין הכתוב מדבר** - פרשת קרבן עולה ויורד שחייבתו קרבן על הטומאה מנין שאין מחייבו על מגע אלא אם כן אוכל באותה טומאה קדש או נכנס למקדש. **ודין הוא** - הרי אתה דן מאליו. **הואיל והזהיר וענש על הזדון טומאה** - וחייבין נמי קרבן על שגגת טומאה מה מצינו כשהזהיר וענש כרת על זדון טומאה בטומאת מקדש וקדשיו הזהיר וענש שנאמר (ויקרא כא) לא יטמאו את מקדשי הרי זה אזהרת מקדש בקדשים לא

יאכל עד אשר יטהר (שם ויקרא כב) הרי אזהרת קדש כי את מקדש ה' טמא ונכרת (במדבר יט) הרי עונש מקדש והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וגו' (ויקרא ז) הרי עונש קדש. **תרומה** - אם אכל תרומה בטומאה דהזהיר וענש דכתי' בקדשים לא יאכל ותרומה בכלל מדכתי' בה בההיא ענינא ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ואמרינן ביבמו' ביבמות (עד) דבתרומה קאי מדתלי' בהערב שמש דאילו קדשים עד דמייתי כפרה. **וענש** - ומתו בו כי יחללוהו. **לא אשכחן עון מיתה דמחייב קרבן** - שאין חטאת באה אלא אשגגת כרת כדאמרי' בהוריו' בהוריות (ח).

דף זא

מידי דהוה אשמיעת קול - שבועת העדות ושבועת ביטוי דאיתנהו נמי בקרבן עולה ויורד ואין עונש על זדון לא מיתה ולא כרת. **אמר קרא בה** - לכל טומאתו אשר יטמא בה בענינא דעולה ויורד כתיב. **ואימא** - חיובא בתרומה היא ובה למעוטי מקדש והואיל וזדונו כרת לא תסגי ליה בעולה ויורד אלא קבוע לעשיר ולעני שוה. **עליה דרבי** - משום דהוא יליף לה שפיר. **אקרא אני חיה** - בקרבן עולה ויורד כתיב (ויקרא ה) או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה ודי אם הייתי קורא בנבלת חיה טמאה שנכתב ראשון ולא היה צריך לחזור ולכתוב בהמה שהרי בהמה בכלל חיה שנא' (שם ויקרא יא) זאת החיה אשר תאכלו וסמך ליה כל בהמה מפרסת פרסה. **ונאמר להלן** - באוכל קדשים בטומאת הגוף בצו את אהרן נפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים. **אימא תרומה נמי אתרבאי** - דאיהו נמי איתקש לקודש דכתיב בכל קדש ודרשינן בכל לרבות תרומה שאסורה לטבול יום כגון יולדת בימי טוהר שלה שהיא טבולת יום ארוך שאין לה הערב שמש עד מלאת ימיה שמביאה למחר כפרתה. **מקדש לא ממעטינן** - מדין קודש שכן ביאתו בכרת כאכילת קודש. **שכן אכילה** - וחיובו ע"י אכילה הוא. **שלוש כריתות בשלמים** - באוכלן בטומאה אחת באמור אל הכהנים כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וגו' ואמרינן בזבחים בפ' רביעי (דף מה) דהא יקרב אכילה הוא ומהו יקרב בראוי להקרבה שהוקדש בכלי ושתים בצו את אהרן והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים וסמך לי' והנפש כי תגע בכל טמא ובתרוייהו כתיב ונכרתה. **אחת לכלל** - ההיא דאל הקדשים שכלל את הכל ואחת מן השתים לפרט ומדה זו נדרשת

בתורת כהנים בתחלת הספר דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד כו' כיצד והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמי וגו' והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהם מה שלמים מיוחדין קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית שאין חייבין עליהן משום טומאה וא"ת למה אין נידונים בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט שלמים אין מידי אחרינא לא משום דמרוחקין זה מזה בשני ענינים וכך מפורש במנחות בפרק כל המנחות באות מצה (דף נה) דהיכא דפרט מרוחק מן הכלל נידון במדה זו ללמד על הכלל וכו' ואם תאמר מה בין זו למדת כלל ופרט וכלל שאתה דן כעין הפרט הרבה יש שמדת כעין הפרט באה להוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים אחרים שאין כתובין בו וזו באה לגלות על הפרט ולא להוסיף עליו ודברים רבים למידין במדה זו שאינן באין במדת כעין הפרט כגון בהבערה שאנו אומרים לחלק יצאתה ובמדה זו היא באה הבערה בכלל היתה ולמה יצאה להקיש אליה ולגלות על כל הכלל שכשם שחייב על הבערה בפני עצמה כך חייב על כל אב מלאכה שבכלל בפני עצמו. **ואחת לטומאה הכתובה בתורה סתם כו'** - ואחת מן הכריתות האלו שהיא יתירה נכתבה לגלות על הטומאה הכתובה אצל עולה ויורד וסתמה הכתוב ולא פירש על איזו טומאה חייבתו תורה קרבן הופנה כרת ללמדך שלכפר על כרת זה הוא בא שהוא טומאת קדש. **(אם אינו ענין כו')** **לדברים שאינן נאכלין** - כגון עצים של מערכה ולבונה וקטרת אם אכלן בטומאה חייב. **ולר"ש דאמר כו'** - במסכת זבחים בפרק ב"ש (דף מה). **הואיל ואמר ר' שמעון כו'** - חטאות הפנימיות כגון פר ושעיר של יום הכפורים ופר כהן משיח ופר העלם דבר שטעונין הזייה בפנים על הפרוכת ועל מזבח הזהב. **כשלמים** - משום דפיגול בשלמים כתיב יליף ר"ש (- מינה שאינה נוהגת בחטאות הפנימיות. שלש טומאות - בהנך שלש כריתות כתיב בכל חדא וטומאתו עליו. כתיב הכא - בעולה ויורד.

דף ז.ב.

וכתיב התם - בטומאת מקדש בפרשת פרה אדומה. **בה למה לי** - למעוטי תרומה דמהיכא תיתי לחיובא דמהני לא אתיא שכן כרת. **לרבות נבלת עוף טהור** - המטמאה בבית הבליעה שאם אכלה ונכנס למקדש חייב. **משום דמיעוטא הוא דאייתר** - מיעוט זה בא לרבות כדמפרש ואזיל ואיתרבאי ביה

נבלת עוף טהור ע"י מיעוט אחר מיעוט. **כתיב או כי יגע** - בטומאת אדם בעולה ויורד כתיב. **דלאו בר נגיעה** - שאינו מטמא בנגיעה אלא בבית הבליעה על ידי אכילה כדכתיב (ויקרא יז) אשר תאכל נבלה וטרפה וכבס בגדיו ומוקמינן לה בנבלת עוף טהור בתורת כהנים ואמרינן התם יכול תטמא במגע ת"ל לטמאה בה אין לך אלא האמור בה שאין לה טומאה אלא אכילתה. **וכפר על הקדש** - בשעיר הנעשה בפנים כתיב באחרי מות. **מטומאות ולא כל טומאות** - והואיל ולא פירש לך על איזו מהם לא מסרן אלא לחכמים לפירש על איזו מדבר צא ולמד בבנין אב. **מה מצינו שחלק כו'** - כלומר איזהו טומאה מצינו חלוקה במקום אחר טומאת מקדש וקדשיו ולקמן מפרש לה היכא. **אף כאן** - שחילק להיות בכפרה ואין שאר טומאות עמה דע שבטומאת מקדש וקדשיו הכתוב מדבר. **אף כאן בטומאת מקדש וקדשיו גרסינן** - ולא גרסינן נחלוך. **ממקומו הוא מוכרע** - אין אתה צריך להכריעו ממקום אחר כי בו עצמו הכריע הכתוב שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו. **יכול על כל טומאה שבקדש** - בין שיש בה ידיעה בין שאין בה ידיעה. **מה פשעים שאינן בני קרבן** - שאין פשע אלא מזיד. **אף חטאים שאינן בני קרבן** - יצא שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים שהיא בת קרבן. **ומנין לשיש בה ידיעה בתחלה כו'** - ולא לשאין בה ידיעה בתחלה אע"פ שאף היא אינה בת קרבן. **לכל חטאתם** - הראוי לבא לכלל חטאתם יצאה שאין בה ידיעה בתחלה שאינה באה לכלל חטאת עוד לעולם. **הכי גרסינן חייבי חטאות במשמע** - ולא גרסינן כל חייבי חטאות. **חייבי חטאות במשמע** - הראוי לבא לידי חטאת לכשתוודע לו ידיעה בסוף. **בר קרבן הוא** - כבר מפורש קרבן בפרשת שלח לך. **במזיד ולא אתרו ביה** - ואינו נהרג בלא התראה כדאמר' בסנהדרין בפרק היו בודקין (דף מא). **ולא אתיידע ליה** - סלקא דעתך אמינא לתלי ליה להגן מן היסורין עד שיודע לו.

דף ח.א.

אי נמי בהנך דלאו בני גלות - הרבה שנויין במסכת מכות (פ"ב) כגון שהרגו דרך עלייה או מי שיצאה אבן מתחת ידו והוציא הלה ראשו וקבלה. **מה חלק** - בטומאת מקדש משאר טומאות. **דמייתי עולה ויורד** - ושאר שגגת עבירה בקרבן קבוע. **דמייתי שעירה ולא כשבה** - ובשאר כריתות או כשבה או שעירה. **חלק להקל קאמרינן** - האי מה מצינו שחלק חילוק שהוא להקל

מיבעי לן לאשכוחי דומיא דשעיר הפנימי דקולא הוא שיחיד מתכפר בקרבן צבור שלא חסר בו ממון משלו. **והאי חלוק להחמיר** - שאם לא ימצא שעירה אלא בדמים יקרים יביאנה בעל כרחו. **ואימא יולדת** - שאם עבר עליה יום הכפורים אוכלת בקדשים בלא קרבן. **ולא לכל טומאתם** - וקרבת יולדת אינו בא לכפרה אלא לטהרה מטומאתה לאכול בקדשים. **ולרבי שמעון דאמר כו'** - במסכת נדה בפרק המפלת (דף לא). **יולדת חוטאת היא** - שכשכורעת לילד נשבעת שלא תזקק לבעלה. **ממקומו הוא מוכרע** - ואיהו לא צריך להך דרשה דחלק. **מה חלק דמייתי צפרים** - לא גרסינן שאין זה להקל שהצפרים אינן קריבין ולבד הקרבן הם באין ז' ימים לפני הקרבן והכי גרסינן אימא מצורע וחלק דידיה לא מיצטרך לפרושה דהא פריש גבי קושיא דיולדת ומאי חילוק דמייתא בעולה ויורד והיא גופה איתא במצורע. ז' **דברים** - מפרש במסכת ערכין בפרק יש בערכין אלמא על חטאת אתי קרבן דיליה. **התם מנגעיה איכפר ליה** - בצער נגעו נתכפר לו העון. **ואימא נזיר טמא** - דכתיב (במדבר ו) וביום השמיני יביא שתי תורים. **ולא לכל טומאתם** - וכי מייתי נזיר קרבן למיחל עליה נזירות טהרה מייתי כדכתי' (שם במדבר ו) והזיר לה' את ימי נזרו והימים הראשונים יפלו וגזרת הכתוב הוא דלא חיילא נזירות עד דמייתי קרבן. **דרבי אלעזר הקפר** - במסכת תענית (דף יא). **חוטא הוא** - שציער עצמו מן היין. **כי היכי דעביד לפני ולפנים** - דמפרש לעיל במנינא אחת למעלה וז' למט' מדם הפר וכן מדם השעיר ואתא האי וכפר על הקדש לאיתוויי היכל שיעשה כמו כן על הפרוכת מבחוץ. **נייתי פר ושעיר אחריני קמ"ל** - וכפר מההוא גופיה והדר כתיב וכן יעשה לפרושי מה היא כפרה שהכתוב מצוה עליו שיהא ככל אשר עשה לפנים. **מיניה משמע** - ואייתר ליה וכפר על הקדש לדרשה. ה"ג **מאי ניהו יש בה ידיעה כו'** - ולא גרסינן טומאה במקדש מאי ניהו והכי פירושא קתני מה פשעים שאינן בני קרבן אף חטאים ומאי ניהו טומאה דממעית מהאי קרא ההיא דבת קרבן ואיזו זו שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף. **האי בר קרבן** - עולה ויורד הוא ולמה לי למימר דלא ניכפר האי שעיר עלה. **סמוך לשקיעת החמה** - ערב יום הכפורים ולא היה שהות להביא קרבנו.

דף ח.ב.

ניתלי ליה - מן היסורים. **מאי קשיא ליה** - דאמר ומנין שעל זה מכפר הא

יליף לה דעל שאינה בת קרבן מכפר וזו אינה בת קרבן ואתיא ליה מחטאים דומיא דפשעים. **ניפוך מיפך** - זה יכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף דלא אתי לכלל קרבן והחיצון יתלה על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף ולהכי איצטריך לכל חטאתם. **לכל חטאתם** - ולא כתיב מפשעיהם וחטאתם לומר עכשיו הוא בפשע שאינו בר קרבן ויתלה עליו עד שיבא לכלל חטאת. **שאם מת** - קודם שיוודע לו. **מיתה ממרקת** - דהכי אמרינן בפרק בתרא דיומא (פו) שמיתה ממרקת כל העונות שעשה תשובה עליהן ואין התשובה גומרת כפרתן ולא יום הכפורים גומר כפרתן כגון עבירות חמורות. **וניכפר פנימי אדידיה** - לתלות על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף. **ואדחיצון** - על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף. **ה"ג ונפקא מינה להיכא דלא עבד חיצון** - אם לא היה להם שעירים בכל הצורך. **אמר קרא אחת** - וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה ובמזבח הפנימי כתיב שמכפר עליו מדם הפר ושעיר פר לכהנים ושעיר לעם והכא קרא יתירא הוא דלמאי איצטריך אי לאורויי לך שדם חטאת הכפורים מכפר עליו בהדיא כתיב באחרי מות ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו וגו' אלא לדרשה אתא וקאמר אחת דאין כאן אלא כפרה אחת. **אמר קרא אחת בשנה** - תרי זימני כתיבי אחת בשנה וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר ברישיה דקרא סמך אחת לוכפר על קרנותיו ודרשינן מיניה וכפר אחת שאין כאן אלא כפרה אחת לימד שאינו מכפר כפרה אחרת ובסיפא דקרא סמך יכפר לבשנה דכתיב אחת בשנה יכפר לומר שאין אחד מכל קרבנות השנה מכפר כפרה זו אלא זה בלבד. **ולרבי ישמעאל דאמר וכו'** - בשילהי ידיעות הטומאה (לקמן שבועות דף יט) מוקמינן דלא בעי רבי ישמעאל ידיעה בתחלה בקרבן עולה ויורד.

דף ט.א

כפרתן שוה - ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה. **אלא למאי הלכתא איתקש** - הואיל דלאו לידיעה איתקוש כדתנן במתני'. **אינו מכפר בשאר עבירות** - אלא בטומאת מקדש וקדשיו כדרשינן לעיל. **מאי טעמא דרבי יהודה** - דאמר כל האחרים מכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף חוץ משל יוה"כ. **לחטאת לה'** - בשל ראש חדש כתיב. **הביאו כפרה** - להפיס דעתה של לבנה. **א"כ** - דלכדר"ש בן לקיש לחודיה הוא דאתא. **ונכפר נמי**

אשאר עבירות - כל חטא שלא נודע דהא קרא סתמא כתיב. **וזה בא בזמן קבוע** - שעיר יוה"כ דחיצון. **מה זה אינו מכפר כו'** - דהא איתקש לפנימי. **הא נמי כדתנא דבי רבי ישמעאל** - הואיל וזה בא כו' ויליף להו אי מדראש חדש אי מדיום הכפורים. **מרובה כפרתו** - של יוה"כ שהוא מכפר על כל עבירות תאמר ברגלים ואע"ג דכתיב בהו לכפר אימא לא מכפרי אמידי דעון כרת.

דף ט.ב.

התם כפרה - בגופיה כתיב (במדבר כח) לחטאת לה' פירש לך הכתוב בו כפרה על חטא שאינו ידוע ומשמע דכל חטאים שאינם ידועים במשמע. **גלוי מילתא בעלמא הוא** - דגמרי מיוה"כ שלא יכפר אלא טומאת מקדש וקדשיו הלכך ליכא למיפרך מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו דהא לא גמרינן מיניה כפרה אלא מיעוטא הוא דגמרינן מיניה אבל כולה מילתא כגון שעירי הרגלים דלא מיפרשא כפרה דידהו לכפר הוא דכתיב בהו ולא פירש על מה וא"ת בא ללמוד משל יוה"כ שיכפר על טומאת מקדש שהוא עון כרת פרכינן מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו. **שעיר ושעיר** - שעיר הוה מצי למיכתב בכולהו וכתבי ושעיר וי"ו מוסיף על ענין ראשון להקיש ומהו ההיקש איתקוש שעירי הרגלים לשל ר"ח והוא כבר למד בבנין אב מיוה"כ ודבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקש כל המלמד בכל המדות חוזר ומלמד חוץ מהלמד בהיקש שאין חוזר ומלמד בהיקש בקדשים והכי אמרינן בזבחים בפרק איזהו מקומן (דף מט.) **שסופו ליודע** - כגון שראוהו שנטמא ונכנס למקדש וסופו להודיעו. **ואותה נתן לכם** - בשעיר החטאת אשר דרש משה והנה שורף כתיב ושל ר"ח היה ושלושה שעירים קרבו ביום שהוקם המשכן והוא יום שמיני של מלוואים שעיר של ר"ח דכתיב (שמות מ) באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד ושעיר דנחשון שהקריב לחנוכת המזבח ובכל הנשיאים אומר (במדבר ז) שעיר עזים אחד לחטאת ובשעיר שמיני כתיב (ויקרא ט) ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת והשנים אכלו ושל ר"ח נשרף כדילפינן בתורת כהנים ובשחיטת קדשים בפ' טבול יום (זבחים דף קא.) **עון עון מציץ** - דכתיב בי' ונשא אהרן את עון הקדשים (שמות כח). **מה להלן טומאת בשר** - שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף אלא על הדם או על החלב או על הבשר של עולה שקרב בטומאה ומרצה ציץ על הקרבן שמכשירו לרצון שאין הבעלים צריכין להביא קרבן אחר אף כאן טומאת בשר יכפר על האוכל בשר

קודש טמא והוא טהור.) - אי מה להלן עולין - מה הציץ אינו מכפר על שום חטא אלא מרצה על העולין אף זה ירצה על העולין כי היכי דעביד ציץ ונפקא מינה להיכא דנשבר הציץ ולא יכפר על עון האדם האוכל. **עון העדה כתיב** - אלמא מכפר על עון אנשים הוא. **מכדי מיגמר גמרי מהדדי** - בגזירה שוה ניכפר אתרוייהו ניכפר אדידיה כדקאמרת עון העדה כתיב על אדם האוכל טומאת בשר ואמאי דעביד ציץ לרצות על העולין אם נשבר הציץ. **בין זה לזה** - בין ר"ח לר"ח. **אותה** - ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה. **רב אשי אמר** כו' - ה' יתירא דהעדה ודקדשים דריש למיעוטא.

דף יא.

ניכפרו אדיום הכפורים - על כפרת שעיר הנעשה בחוץ שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף. **הא אמרינן** - לקמן אחת בשנה כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה ואע"ג דהאי בשעיר הפנימי כתיב הא איתקוש להדדי כדאמר במתני'. **קס"ד כל חד וחד מתבריה גמר** - של פסח הסמוך לר"ח גמר מר"ח לכפר על הטהור שאכל את הטמא ובר"ח ס"ל לר"מ כר"ש ושל סוכות הסמוך לשל יום הכפורים גמר מדיום הכפורים לשאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף ושל יום הכפורים משל סוכות לאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף והדר גמרי כולהו כל חד וחד מדסמיך ליה עליונים מתחתונים ותחתונים מעליונים. **למד מן הלמד** - בהיקש קאמר והני כולהו היקשא נינהו. **כולהו** - מר"ח גמר לטהור שאכל את הטמא וראש חדש מינייהו לשאין בה ידיעה כלל וכולהו מדיום הכפורים לאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף וכן הוא מהן לשאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף. **איברא** - באמת. **קרא עלי מועד** - במסכת תענית (דף כט) תמוז דההיא שתא של שנה השניה ליציאת מצרים שנשתלחו בה מרגלים בעשרים ותשעה בסיון מלויי מליוהו לתמוז לפיכך אירע בו יום חזרת מרגלים בשמונה באב ויבכו העם בלילה ההוא בתשעה באב בכו בכיה של חנם והוקבעה להם בכיה לדורות. **לשבור בחורי** - בחורבן הבית. **וכפרתו שיירה** - שלא הזכיר כאן יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף בכפרה של אלו. **ה"ג אחת לא משמע ליה** - דכי כתיב אחת בשעיר הנעשה בפנים כתיב. **אלא לעולם אחת משמע ליה נמי אחיצון דהא איתקוש ושאני הכא דאמר קרא כו'** - הכי פירושא אחת דסיפיה דקרא דממעטינן מינה שאין אחר מכפר כפרתו דסמיך יכפר לבשנה

משמע ליה נמי אחיצון דהא בשעיר פנימי כתיב ביה כדכתיב מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר

דף יב.

וחטאת יום הכפורים היינו פר כהן גדול ושעיר וכיון דבשעיר הפנימי כתיב וחיצון איתקש לפנימי דרשינן נמי אחיצון שאין אחר מכפר כפרתו אבל אחת דרישיה דקרא דדרשי' מיניה דהוא אינו מכפר כפרת אחרים לא מידריש אחיצון דהא לאו בשעיר כתיב אלא במזבח כתיב וכפר אהרן על קרנותיו של מזבח הפנימי אחת הלכך שעיר החיצון לא מימעיט מהכא דלאו למזבח איתקש. **תמידים שלא הוצרכו לצבור** - שלקחום ממעות תרומת הלשכה ותנן (ערכין דף יג) אין פוחתין מששה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים וכשמגיע ר"ח ניסן לא היו מקריבין שוב קרבנות צבור ממעות התרומה של אשתקד כדאמר במסכת ראש השנה (דף ז) חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה ונמצאו בכל שנה ושנה ארבעה טלאים בלשכת הטלאים ממעות התרומה הישנה והיינו לא הוצרכו לצבור להקריב בשנה שעברה. **נפדין תמימין** - להכשירן בשנה זו מחללין אותן על מעות חולין ואותם המעות ילכו למותר התרומה ישנה שעושין מהן רקועי פחים ציפוי לבית קודש הקדשים כדתנא במסכת שקלי' (פ"ד מ"ד) וכיון שיצאו לחולין חוזרים ולוקחים אותם ממעות תרומה חדשה ויקרבו בשנה זו ואע"ג שאין בהמת קדשי יחיד מתחללת בלא מום כדקיימא לן (מנחות דף קא) מואם כל בהמה טמאה דאמר מר בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר אלו של צבור נפדים ולקמיה מפרש טעמא ובלא חולין אי אפשר לפדותן ממעות תרומה החדשה שאין הקדש מתחלל על הקדש הא מילתא נקט הכא משום דמותביה לקמן ממתני'. **קדושה שבהן** - קדושת הגוף שבהן דקים לן שאינה מתחללת בלא מום היכן הלכה. **ואת לא תסברא** - דבמידי דצבור לא אמרינן קדושה שבהן להיכן הלכה היכא דחילול לצורך תקנה. **מותר הקטורת** - הנותר בכל שנה מתרומה ישנה. **מה היו עושין בה** - להכשירה לשנה הבאה דאין לך שנה שאין בה מותר קטורת משלשת מנים יתירים שמפטמין בכל שנה למלוא חפנים ביוה"כ ואי אפשר שיכנסו כולם בחפניו כדתניא בכריתות (דף ו) אחת לששים או לשבעים שנה היתה חציה של שיריים. **מפרישין שכר האומנין** - מתרומת הלשכה שכר אומני בית אבטינס מפטמי הקטורת דאמר במסכת

יומא (דף לח) שהיו נוטלין בכל שנה שנים עשרה מנים. ומחללין אותה על שׁכר מעות האומנין - מזכין המעות לאומנין על ידי אחד מן הגזברים והרי הן חולין ואחר כך יחללו הקטורת עליהם ונותנין אותה לאומנין והרי היא חול וחוזרים ולוקחים אותה מתרומה חדשה והכי צניע מילתא טפי ולא למכרה ולחזור ולקנותה דזילא מילתא. **נימא קדושה שבהן להיכן הלכה** - דס"ד שהמכתשת כלי שרת הוא וכיון דקדשה לה בכלי הויא לה קדושת הגוף ואילו מידי דיחיד שקדש בכלי אין לו פדיון.

דף יא.א

דקדושת דמים - אין בה אלא קדושת דמים שלקחה מתרומת הלשכה אבל בכלי לא קדשה דתקדש קדושת הגוף דמכתשת שנשחקה בה לאו כלי שרת היא. **בטבול יום** - אם נגע בה. **המנחות** - מנחת יחיד. **מועלין בהן משהוקדשו** - דקדושת דמים בת מעילה היא. **קדשו בכלי** - הביא לעזרה ונתנה בכלי שרת. **הוכשרה** - נגמרה קדושתה ליפסל בטבול יום וכל לשון הכשר לשון תיקון שמתקנו ומזמינו לכך. **הקומץ** - של מנחת יחיד. **והלבונה** - של מנחת יחיד. **ומנחת כהנים** - שהיא כליל ואינה נקמצת. **ומנחת כהן משוח** - חביתי כהן גדול שבכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. **ומנחת נסכים** - הבאה עם הבהמה שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש והן כולן כליל. **קדשו בכלי כו'** - והך דפליג לה בתרתי בבי הך והך דלעיל דהמנחות מועלין בהן כו' משום דבסיפא יש חילוק ביניהם במילי אחרניתא במסכת מעילה דבהיא דלעיל לא קתני וחייבין עליה משום פיגול ונותר וטמא בקדושת כלי עד שיקרב הקומץ ובהנך שכולן כליל קתני בקדושת כלי דידהו וחייבין עליהם משום נותר ומשום טמא קתני מיהא קטורת וקתני קדשו בכלי וע"כ מתניתין לעיל גבי קדושת מכתשת תנא נפסלת בטבול יום ולא תנא לינה והכא תנא לינה ש"מ קדושת כלי דהא לאו מכתשת היא אלא כלי שבשעת הקטרה דומיא דקומץ ולבונה ושאר השנויים כאן עמה אלמא מכתשת לא מקדשא ליה קדושת הגוף. **הואיל וצורתה** - אינה משנה את מראיתה הלכך אע"ג דקדושת הגוף היא לא מיפסלא בלינה ומיהו משקדשה בכלי ליקרב גזור בה רבנן פסול לינה דלמא אתי לאכשורי בשאר המתקדשים בכלי. **מכל מקום קשיא קדושה שבהן להיכן הלכה** - בין בתמידין בין בקטורת. **לב ב"ד מתנה עליהם** - בשעת לקיחה דלא ליקדשו

קדושת הגוף אלא הצריכין לשנה וכל מידי דציבור נותנין ב"ד לב. **והא מר הוא דאמר** - במסכת תמורה. **הקדיש זכר לדמיו** - הקדיש איל לדמיו. **קדוש קדושת הגוף** - ואינו נמכר מאחר שהקדישו והוא עצמו ראוי להקרבה אינו יוצא מידי מזבח והכא נמי למאי מהני תנאה דלב ב"ד כי אמר' נמי יהו לדמיהן קדשי להו לגופייהו.

דף יא.ב

הא דאמר לדמי עולה - כי אמרי אנא קדוש קדושת הגוף היכא דאמר יהא להביא בדמיו עולה דכיון דאיהו חזי להכי לא מזבנין ליה אבל אמר יהא לדמי נסכים אף על גב דנסכים נמי למזבח וקדושתיהו דמייך להדדי כיון דלא להכי חזי מזדבן וכל שכן היכא דמתנו ב"ד שיהו לדמי מותר תרומה שהיא לרקועי פחים. **פר ושעיר של יוה"כ** - שהן חטאות הפנימיות. **וכן שעירי ע"ז** - צבור שחטאו בע"ז בהוראת ב"ד מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת כדכתיב בפרשת שלח לך ואותו שעיר מתן דמו על הפרוכת ועל מזבח הזהב כדאמר בזבחים בפרק ב"ש (דף לט). **כולן ימותו** - דלא דמו לשעירי הרגלים דתנן בהו במתניתין לא קרבו ברגל זה יקרבו ברגל אחר אבל אלו אינן ראויין עד יום הכפורים לשנה הבאה וכבר עברה לה שנה והווי להו מתרומה ישנה והלכך ימותו כדין חטאת שכפרו בעליה שהלכה למשה מסיני חמש חטאות מתות וזו אחת מהם. **שאיין חטאת צבור מתה** - לא נאמרה הלכה דחמש חטאות אלא ביחיד וטעמא דר"ש מפרש בהוריות (דף ו) ובתמורה (דף טו). **לימא לב ב"ד מתנה עליהן** - שיפדו בלא מום. **דלא שכיח** - הילכך לא חשוב ב"ד להתנות עליהן. **והרי פרה** - אדומה. **דלא שכיחא** - בכל ימי בית ראשון ובית שני לא עשו אלא שבע. **על כל פסול שבה** - אם אירע בה שום פסול תפדה. **נשחטה תפדה** - נשחטה חוץ למקומה. **ע"ג מערכתה** - בהכשר בהר המשחה ובמקום הבדוק לה מקבר התהום כדאמר בפרק בתרא דזבחים (דף קיג). **אין לה פדייה עולמית** - מאחר שנעשית בהכשר גנאי הוא להוציאה לחולין. **דקדושת בדק הבית היא** - כלומר אינה מקדשי מזבח ליקדש קדושת הגוף לפיכך נפדית בלא מום ואינה צריכה לב ב"ד. **העמדה והערכה** - שתעמוד על רגליה ויעריכנה הכהן כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן וגו'. **דר"ש** - במסכת תמורה בפרק בתרא (דף לב). **פרה מטמאה טומאת אוכלין** - אע"ג דאית ליה לר"ש איסורי הנאה אין

מטמאין טומאת אוכלין ויליף ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל ושאין אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל במסכת מנחות בפרק המנחות והנסכים (דף קא) ופרה איסורי הנאה היא. **מטמאה טומאת אוכלין** - אם נגע שרץ בבשרה וחזר ונגע בשרה באוכלין טימאתן. **הואיל ויש לה שעת הכושר** - לכך. **ואמר ריש לקיש** - מהו שעת הכושר שלה. **אומר היה ר' שמעון פרה** - שנשחטה כהלכתה על גב מערכתה. **נפדית** - אם מצא נאה הימנה וסבירא ליה לר"ש העומד לפדות כפדוי דמי והויא ליה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים. **אלא** - לא תוקמה כר"ש והאי דקתני מצא נאה הימנה תפדה משום דלב ב"ד מתנה עליה אע"ג דלא שכיחא איידי דדמיה יקרין מסקי אדעתייהו לאתנוויי. **האי תנא סבירא ליה וכו' עד באין מעמידין** - לא גרסינן. **וכי קיימו ב"ד ומתנו** - משום הצלה פורתא דדמי עורה. **נימא** - להו ר"ש לב ב"ד מתנה שאם לא יקריב ברגל זה יקרב ברגל זה ולמה ליה לשנויי שינויא דחיקא כולן באין לכפר כו'. **דלית תקנתא ברעייה** - הלכך מתנו עלה אבל תמידין דאית להו תקנתא ברעייה ולכשימותו יפדם לא קיימי בית דין ומתנו.

דף יב.א

אלא רבנן דאמרו לו - במתני' והכי אמרי ליה הואיל ואין כפרתן שוה ולית לך לב ב"ד מתנה שאם אבד בזה יקריב לזה לכפרה אחרת היאך הן קריבין. **ממאי דר' יהודה** - קאמר ליה דאית ליה נמי אין כפרתן שוה כר"ש ומשום לב ב"ד מתנה הוא דקא מותיב לה והכי קאמר ליה בשלמא כו'. **דלמא ר"מ** - קאמר לה דאית ליה כפרתן שוה והכי קאמר ליה כו'. **מאי עביד להו** - לתמידין שלא הוצרכו לצבור. **מקיצינן** (- בהן את המזבח - כשהמזבח בטל מקריבין אותו עולה לנדבת צבור כדשמעינן ליה לר"ש דאמר במתני' גבי שעיר שלא קרב בזה יקרב בזה משום טעמא דכולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו אלמא אע"ג דלאו היינו דההיא כפרה גופה כיון דשייכא במקצתה קרב לה ה"נ אלו שלוקחו לצורך תמידין ולא הוצרכו יקרבו לקיץ המזבח שהרי לשם עולה הופרשו וקיץ נמי עולה הוא ולקמן מפרש מהו לשון קיץ. **מודה ר"ש בשעירי חטאות** - שנקנו מתרומת הלשכה של שנה זו וניתותרו כגון שעיר של ר"ח אדר שאבד ונמצא בניסן שאינו ראוי ליקרב עוד לחובת צבור והרי הוא לקיץ המזבח מודה הוא שאין מקיצינן בגופו ליקרב

הוא עולה אלא בדמיו שירעה ולכשיומם יקחו בדמיו עולה לקיץ המזבח. **התם** - הוא גבי תמידים שלא הוצרכו קאמר ר"ש דמקיצים בגופן דמעיקרא לשם עולה נלקחו והשתא נמי לעולה קרבי. **אבל הכא גזירה לאחר כפרה אטו קודם כפרה** - אי מכשרת חטאת צבור ליקרב עולה לאחר שנתכפרו צבור באחר וניתן זה לקיץ המזבח אתי לאכשורי נמי לעולה קודם כפרה שסתמו לשם חטאת עומד. **אף אנו נמי תנינא** - לר"ש דאין מקיצים בגופי חטאות שניתותרו ואף שמקיצין בדמיהן. **והשני ירעה** - במסכת יומא (דף סב) גבי שני שעירי יוה"כ שמת המשתלח והוצרכו להביא שני שעירים אחרים ולהגריל עליהם וישתלח האחד ונמצאו שנים לשם אחד מזוג ראשון ואחד מזוג שני אחד יקרב לשעיר הנעשה בפנים והשני ירעה ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת צבור מתה ומאן שמעת ליה דאמר אין חטאת צבור מתה ר"ש וקאמר ירעה ולא קאמר יקרב לנדבה וכל יפלו לנדבה דקאמר ר"ש בכל דוכתא לקיץ המזבח הוא. **אשם שמתו בעליו או שנתכפרו** - באחר דאילו בחטאת כי האי גוונא מתה באשם רועה דהכי גמרינן בהלכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה וכל הרועין דמיהן נופלים לנדבה שכן מדרשו של יהוידע הכהן במס' תמורה (דף כג). **ר"א אומר ימות** - ר"א אית ליה אשם כחטאת לכל דבר אף שאם שחטו שלא לשמו פסול בפ"ק דזבחים (דף ב) וכן לענין שאם נכנס דמו להיכל פסול. **רבי יהושע אומר יביא בדמיו עולה** - בעל האשם יביא בדמיו עולה והתם מפרש והלא אף נדבה עולה היא מה בין דברי רבי יהושע לדברי חכמים אלא בזמן שהיא באה נדבת יחיד סומך עליה ושוחטה ונסכיה קרבין משלו ובזמן שהיא באה נדבת צבור אינו סומך עליה ונסכיה קריבין משל צבור. **תניא נמי הכי** - כדאמר לעיל מותרות לר"ש מקיצין בהן את המזבח. **מה הן מביאין מן המותרות** - של צבור שנתותרו משנה לשנה.

דף יב.ב

קיץ כבנות שוח למזבח - כאדם שמביא בקינוח סעודה מיני מתיקה והוא לשון קיץ כדכתיב (שמואל ב טז) הלחם והקיץ לאכול לנערים. **וכל דבש** - וכל מיני פירות האילן בכלל. **אין מקיצין בעולת העוף** - אין לוקחין בדמי הנדבה עולת העוף. **הא בורכא** - דבר הבדוי מן הלב דמנא לך הא. **לנדבת צבור אזלא** - כדרבנן דפליגי עליה דר"א. **ואין עולת העוף בצבור** - דתניא בת"כ והקריב

מן התורים היחיד מביא עוף ואין הצבור מביאין עוף. **להא דר' יוחנן** - דאמר לעיל תמידין שלא הוצרכו לר"ש דלית ליה לב ב"ד מתנה מקיצין בהן את המזבח בגופן ואין צריכין רעיה. **סכין מושכתן למה שהן** - סכין השוחטן סתם מושכתן לקרבן שהופרש מתחלה לכך ואפילו אין זה אותו קרבן עצמו וכגון עולת תמיד עולה לקיץ אם אינו ראוי לתמיד. **מודה ר"ש כו'** - ומסקנא דטעמא שמתחלתו לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון אלמא אהא הוא דקפדינא שיקרב על מזבח החיצון לכפר מקצת דבר שהוקדש לו חטאת דטומאת מקדש תקרב לטומאת מקדש ואע"פ שאין כפרתן שוה ה"נ לעולה שהוקדש לעולה יקרב. **וכפר על הקדש** - בשעיר הפנימי כתיב. **היינו קלות היינו עשה ולא תעשה** - כלומר הי ניהו קלות עשה ולא תעשה אמאי תני להו תרתני. **היינו דזדונות היינו הודע** - קס"ד הודע שידע ועשה דהיינו מזיד דהא ליכא למימר הודע שנודעה לו שגגתו כדפרשינן ליה בכל דוכתי דא"כ הוה ליה חטאות ואשמות ודאין ותנן במס' כריתות (דף כה) חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יוה"כ חייבין להביא אחר יוה"כ. **אמר רב יהודה כו'** - סיפא דמתניתין מפרשא ליה לרישא וכולהו פירוש דקלות וחמורות הוא. **בין כשעשאן בשוגג** - האי שוגג דהכא ליכא לפרושי אלא בדבר שאין שגגתו חטאת אלא אשם תלוי כגון אכל אחת משתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואינו יודע איזה אכל. **בין שנודע לו ספיקן** - שנודע לו שבא לידי ספק חלב. **בין שלא נודע לו** - לפני יוה"כ שאכל ספק חלב אין צריך להביא אחר יוה"כ אשם תלוי והכי נמי תנן בכריתות (שם דף כ"ה) חייבי אשמות תלויין שעבר עליהן יוה"כ פטורין ויליף לה התם מקראי. **האי עשה** - דמכפר עליה יוה"כ. **ה"ד אי דלא עשה תשובה** - שאינו תוהא על חטאו. **הא כתיב זבח רשעים תועבה** - והיכי מכפר עליה קרבן יוה"כ. **ואי דעבד תשובה** - למה לי יוה"כ כל יומא נמי תשובה מכפרא עליה דתניא לא אז משם עד שמוחלין לו.

דף יג.א

בעומד במרדו - דלא עבד תשובה ודקשיא לך זבח רשעים תועבה מתני' רבי היא דאמר יוה"כ מכפר על שאינן שבין והאי קרא מוקי לה בשאר יומי. **פורק עול** - כופר בעיקר. **מגלה פנים בתורה** - בא על דברי תורה בחוצפא ובגלוי עזות פניו כגון (סנהדרין דף צט) מנשה שהיה יושב ודורש באגדות של דופי לא היה למשה לכתוב אלא ותמנע היתה פלגש וילך ראובן בימי קציר חטים

(בראשית ל). **ברית** - בשר מילה. **דבר ה' בזה זה הפורק עול** - שביזה דיבור ראשון שאמור בסיני אנכי ה' אלהיך (שמות כ) שלא שמעו אותו אלא מפי הגבורה. **ומגלה פנים** - מדאפקיה קרא בלשון בזיון וזה בזה דברי תורה הוא. **זה המיפר ברית בבשר** - שהיא מצוה יחידית. **לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה** - אלמא בשאינו שב קאי קרא ובהנך תלת הוא דגלי לן אף לאחר יוה"כ הא בשאר אע"פ שאינו שב יום הכפורים מכפר. **ורבנן** - דאית להו נמי בשאר עבירות דאין יוה"כ מכפר על שאינן שבין אמרי לך הא דגלי לן קרא בהנך תלת לאו ביוה"כ איירי אלא הכרת תכרת דקאמר תכרת לעולם הבא שאף מיתה אינה ממרקת על שלש הללו בלא תשובה אבל שאר עבירות בלא תשובה נמי מיתה ממרקת אחר יום הכפורים אבל יוה"כ בלא מיתה לא. **שאם עשה תשובה** - ואין עונה בה מיתה ממרקת אף על שלש הללו ולא תכרת לעולם הבא. **אחד ישראל וכו'** - מתכפרים משאר עבירות בשעיר המשתלח. **ומאן אית ליה האי סברא** - דכהנים מתכפרים במשתלח. **רבי יהודה** - לקמן בהאי פירקא. **אבל ר' יהודה לא סבר לה כרבי** - שיהא יוה"כ מכפר על שאינן שבים ולא אתיא מתניתין אליביה. **או דלמא** - רבי יהודה נמי כרבי סבר לה ומתניתין רבי יהודה נמי והאי דלא אמר רבי יהודה היא וסבר לה כרבי אורחא דמילתא שייך טפי למימר רבי היא וסבר לה כר' יהודה רביה ולא למימר רבי יהודה היא וסבר ליה כרבי תלמידיה. **דוקא קאמינא רבי סבר לה כרבי יהודה** - בשעיר המשתלח דע"כ מתניתין רבי היא כדאוקימנא מדקתני יוה"כ מכפר על שאינן שבין אבל ר' יהודה לא סבר ליה כרבי דתניא אין יוה"כ מכפר על שאינן שבין לרבי יהודה. **חטאות ואשמות אין מכפרין אלא על השבין** - דכתיב (במדבר ה) והתוודו את חטאתם וגו' (ויקרא ה) והתוודה אשר חטא עליה. **שאין מכפרין על המזיד כשוגג** - רוב חטאות ואשמות אין מכפרין על המזיד כשוגג אלא אשם שפחה חרופה ואשם נזיר טמא ואשם שבועת הפקדון וחטאת דשבועת העדות. **אך חלק** - אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא וכל אכין ורקין מיעוטיין ללמדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר. **סתם סיפרא** - תורת כהנים ר' יהודה היא הכי אמרינן בסנהדרין באלו הן הנחנקין (דף פו). **לא קראו מקרא קודש** - לא קיבלו בברכותיו לומר מקדש ישראל ויוה"כ. **ומודה רבי בכרת דיומא** - הא דתניא קמייטא דאינו מכפר על שאינן שבין בכרת של יום הכפורים קאמר של עינוי ושל מלאכה אבל על כל שאר עבירות מכפר אף על פי שעשה בו מלאכה ולא

התענה בו. **דאי לא תימא הכי** - דבכרת דיומיה מודה רבי דלא מכפר ותימא דאכרת דיומיה מכפר. **כרת דיוה"כ לית ליה לרבי** - בתמיה א"כ למה כתב רחמנא ביום הכפורים כרת בשלמא שאר כריתות דאי מיית קודם יוה"כ לא איכפר אבל הנך למה לי הא כי עבר עליה מכפר עליה הא יומא. **אלמה לא** - בתמיה כלומר אלמה אי אית ליה לרבי דמכפר על כרת דיומיה בלא תשובה לא איכא כרת ביום הכפורים. **והא משכחת לה כגון דעבד בליליא ומית דלא אתי יממא לכפורי ליה** - שאין מכפר אלא יום כדכתיב (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם.

דף יג.ב

ומקשינן וכרת דיממא לרבי לית ליה - בתמיה והא בהדיא כתיב כרת דיממא דכתיב בין בעינוי בין במלאכה בעצם היום הזה (ויקרא כג). **וחנקתיה** - שלא עבר עליו רגע מן היום לאחר עבירתו. **סמוך לשקיעת החמה** - עם צאת היום שלא עבר רגע ביום אחר העבירה. **דתניא חומר בשעיר כו'** - לא גרסינן לה. **וכפר את מקדש הקדש** - בעבודת פר ושעיר של יום הכפורים כתיב המכפרת על טומאת מקדש וקדשיו. **זה לפני ולפנים** - על טומאה שאירעה לפני ולפנים כגון נטמא לפני ולפנים ושהה כדי השתחוואה דמחייבת ליה על שהייתו כדמפרש בפ' שני (לקמן שבועות דף טז). **זה היכל** - אם נטמא בהיכל. **זה מזבח** - מזבח הזהב אם הקטיר קטורת בטומאה ובשהייה. **אלו העזרות** - נכנס לעזרה בטומאה. **הושו כולן בכפרה אחת** - בהא יכפר בתרא השוה כהנים ליום וישראלים מלמד שכולן מתכפרין בשעיר המשלח בשאר עבירות דאילו בטומאת מקדש וקדשיו ליכא למימר דהשוו שהרי הפר מכפר על הכהנים ושעיר הפנימי על ישראל. **ר' שמעון אומר כשם שדם השעיר** - לבדו מכפר על ישראל בטומאת מקדש בלא שום וידוי שהרי אין שום וידוי בשעיר הפנימי כך דם הפר לבדו בלא וידוי מכפר על הכהנים בטומאת מקדש ואייתר ליה וידוי הפר לשאר עבירות. **הא ודאי הושו** - בכפרה אחת ואי בשאר עבירות לא הושו במאי הושו. **ומשני הושו דבני כפרה ניהו** - לכך הושו ללמדך שיש לכולם כפרה בין בטומאת מקדש בין בשאר עבירות. **מיהו כל חד בדנפשיה** - אלו בפר ואלו בשעיר. **אשר לעם** - ולא לכהנים. **הותר מכללו** - מכלל שאמר אשר לו דמשמע לו ולא לאחרים הותרו. **אצל ביתו** - דכתיב (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו. **ואם נפשך לומר** - להקשות כלום

על המדרש) - הזה ולקמיה מפרש מה יש לו להקשות. הרי הוא אומר כו' - ע"כ המקרא מלמדך שמתכפרים בפרו של אהרן שנאמר בית אהרן ברכו את ה' הרי כל הכהנים קרויין ביתו הרי הם בכלל ובעד ביתו. מאן תנא - להא מתניתא דקתני מעתה אין להן כפרה דמשמע דאם לא בפר יתכפרו אין להם כפרה כלל. דלא כרבי יהודה - אלא כר"ש דאמר כל כפרותיהן בפר תלויות דאי רבי יהודה א"נ לא מכפרי בפר אית להו כפרה מיהת בשעיר המשתלח בשאר עבירות. אביי אמר כו' - והכי קאמר מעתה אין להם כפרה

דף יד.א

בטומאת מקדש וקדשיו, כשהוא אומר על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר ולימד שהושוו כולם לכפרה אחת בשעיר המשתלח לרבי יהודה מצינו שיש להם כפרה בשאר עבירות כי היכא דחס רחמנא למיכתב עלייהו כפרה בשאר עבירות אית לן למילף מינה דיהיב להו נמי כפרה בטומאת מקדש ובמה הן מתכפרים כו'. **מאי אם נפשך לומר** - מה היה לו להקשות שהזקק להביא מקרא זה. **וכי תימא ביתו כתיב** - ולא שאר כהנים. **להכי הוא דאתא** - שלא יתכפרו בו כהנים. **מדעם ליהוי** - משל צבור ולא משל כהן גדול לפי שהפר בא משלו הוצרך לומר בשעיר משל צבור. **להכי הוא דאתא** - שלא יתכפרו בו אחרים שהזקקת להביא מקרא שיתכפרו בו כהנים. **ת"ל אשר לו** - תלתא כתיבי בפר. **אשר לו** - תניינא. **תלמוד לומר אשר לו** - השלישי לעכב. **הכי קשיא ליה** - דקאמר יכול לא יתכפרו בפרו של אהרן שהרי כבר נאמר אשר לו לומר שאינו בא משל כהנים וכיון שאינן חסירין בו ממון לא נתכפרו בו דמאי שנא בשעיר הפנימי דלא מכפרו ביה כדילפינן מאשר לעם יתירא משום דלא חסרו בו ממונא שלא נקנה משלהם. **היינו דאיכא תרי וידווי** - בפר ומתן דמו תרי וידווי דכתיב תרי זימני וכפר בעדו ובעד ביתו ואמר מר (יומא דף לו) בכפרת דברים הכתוב מדבר שהרי עדיין לא נשחט הפר ואיכא מתן דמו הרי ג' כפרות לכפר על ג' עבירות שהכהנים מתכפרין בפר כנגד שלש עבירות שישראל מתכפרין בשעירים. **חד כנגד שעיר הנעשה בפנים** - לתלות על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף. **וחד כנגד שעיר החיצון** - לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף. **וחד כנגד**

שעיר המשתלח - לכפר על שאר עבירות. **בחד וידוי ודמו סגי** - חד כנגד שעיר הפנימי וחד כנגד שעיר החיצון. **יבוא זכאי וכפר על החייב** - לפיכך מתודה וידוי ראשון עליו ועל ביתו ולאחר שנעשה זכאי בוידוי מתודה עליו ועל אחיו ולעולם תרוייהו חדא כפרה נינהו. **הדרן עלך שבועות שתיים. מתני'.** **ידיעות** - שהן ארבע - כבר פירשתי' בפרק ראשון במשנה שבועות (דף ב). **נטמא וידע** - שנטמא או בשעת טומאה או אחרי כן. **אחד הנכנס לעזרה ראשונה ואחד הנכנס לתוספת** - שהוסיפו עליה אחר כן. **שאין מוסיפין כו'** - לפיכך היא קדושה כראשונה. **אלא במלך כו'** - כולהו יליף מקראי. **ובשתי תודות** - מפרש בגמרא שני לחמי תודה והיו נושאים אותה בהיקף סביב. **ובשיר** - מפרש בגמרא.

דף יד.ב

פנימית וחיצונה - מפרש בגמרא. **ונאכלת ונשרפת** - נמי מפרש בגמרא. **נטמא בעזרה** - וידע שנטמא. **השתחוה** - בהעלם זה. **או ששה כדי השתחואה** - בגמרא מפרש שיעורא. **או שבא לו בארוכה** - שיצא לו דרך ארוכה שיש קצרה הימנו לצאת. **חייב** - ואפ"ל לא שהה תחלה ושיעורין הללו הלכה למשה מסיני הם במי שנטמא בתוך העזרה. **בקצרה פטור** - היכא דלא השתחוה ולא שהה. **זו היא** - טומאה שאירעה לו בתוך עזרה. **זו היא מצות עשה שבמקדש** - דיש כאן מצות עשה וישלחו מן המחנה וגו' וכל טמא לנפש (במדבר ה). **שאין חייבין עליה** - בית דין פר בהוראה ולא כהן משיח כדמפרש בגמרא. **ואיזו היא מצות עשה שבנדה כו'** - איידי דתנא בהוריות (דף ח) אין חייבין על עשה שבמקדש אבל חייבין על עשה שבנדה קתני הכא איזו היא מצות עשה שבמקדש ואיזו היא שבנדה. **היה משמש עם הטהורה** - היינו דומיא דעשה שבמקדש שאירעה לו הטומאה משבא בהיתר לידי כניסה. **ואמרה לו נטמאתי** - עכשיו ופירש מיד בקושי האבר. **חייב** - אלא יעמוד בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש בלא קושי וזהו עשה ובגמרא יליף לה. **השרץ ונעלם** - או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו (ויקרא ה). **ר' עקיבא אומר כו'** - בגמרא מפרש מאי בינייהו. **גמ'.** **ה"ג אמר רב פפא לעולם תמני הויין וארבעי בתרייתא דמיינתן ליה לידי קרבן קחשיב כו'** - ידיעות אחרונות מודיעות אותו שחטא ואית דגרסי ארבעי קמיינתא דמיינתן ליה לידי קרבן קא חשיב ואין נראה לי דא"כ מאי איכא דאמרי אם מפני שנוי הטעם אין דרך הש"ס לומר

כן ולא ישאל אחריו מאי בנייהו. **ארבעי בתרייתא** - ידיעות שבסוף איתנהו בכל התורה שאין אדם מביא חטאת אא"כ נודע לו שחטא. **ארבעי קמייתא** - ידיעות שבתחלה. **ליתנהו בכל התורה** - שהאוכל חלב בשוגג אפילו לא נודע לו על חתיכה זו מעולם שהיא חלב ולאחר אכילה נודע לו חייב. **נעלמו ממנו הלכות טומאה** - כשנגע בשרץ וידע שנגע בשרץ אבל אינו יודע שהוא טמא. **אי שרץ מטמא** - כגון הצב והלטאה שדומין לצפרדע וסבור שאינו מטמא. **זיל קרי בי רב הוא** - תינוקות של בית רבן קורין החולד והעכבר והצב הלכך אין זו העלמה ויש כאן ידיעה בתחלה וכשאכל את הקדש נעלמה ממנו נגיעה ראשונה יש כאן ידיעה בתחלה והעלם אחריה ולכשיודע לו בסוף יהא חייב. **ידיעה היא** - ידיעה בתחלה יש כאן. **העלמה היא** - ואין כאן ידיעה בתחלה. **בן בבל** - שיודע שיש מקדש בירושלים אבל אין יודע מקומו מהו איכא ידיעה בתחלה או דלמא הא דתנן נעלם ממנו מקדש במי שהכיר בו כבר קאמר. **הא לא בעי ידיעה בתחלה** - כדאמרין בשילהי פירקין שבועות (דף יט). **אליבא דרבי** - דאמר בשמעתא קמייתא בפרקין קמא שבועות (דף ד) דבעי ידיעה בתחלה ומחייב על העלם מקדש. **ידיעה היא** - למיהוי ידיעה בתחלה. **או דלמא כיון דמקומו לא נודע לו** - מעולם אין כאן ידיעה בתחלה ולא דמי לידיעת בית רבו דטומאה דאילו התם למד שהשרץ מטמא וכשנגע בו ידע שנגע בשרץ אבל לא נזכר לו להכיר שהוא טמא בנגיעה זו התם קאמרין כיון שלמד שהנוגע בשרץ טמא וזה ידע כשנגע אין זה העלם אבל זה לא ידע מקום מקדש מימיו אין כאן ידיעת בית רבו. **מה"מ** - דבעינן כל הני לתוספת עזרה.

דף טו.א

וכן תעשו - קרא יתירא למידרש לדורות ובימי משה דהוא מלך ונביא ואחיו כהן גדול ואורים ותומים ושבעים זקנים. **שתי תודות** - מנחמיה בן חכליה גמרינן. **משיחתן** - בשמן המשחה מקדשתן קדושת הגוף לכלי שרת ולקדש את הנכנס לתוכו. **מכאן ואילך** - כלי הדורות לא נמשחו אלא התחלת עבודתן מחנכתן לקדושה וחינוך לשון התחלה. **אימא אותם במשיחה** - ולא בעבודה לדורות אי בעי במשיחה אי בעי בעבודה. **תלאן בשירות** - מדכפל קרא בלשניה כלי השרת אשר ישרתו שנעשו כלי שרת ע"י שירות. **ה"ג אי לאו כתיב אותם הוה אמינא** - לדורות במשיחה ובעבודה דהא כתב וכן תעשו במשיחה

וכתיב ושרתו לשירות ולבעי תרתי קמ"ל למעטינהו ממשיחה דאי לאו להכי אתא למאי אתא אי למימרא לדורות לא מיקדשי במשיחה לחודה לישתוק קרא מיניה ונפקא לן מאשר ישרתו. **בלחמן ולא בבשרן** - הלחם היו נושאים שני לחמי תודה. **מנא ה"מ** - דבלחמן קאמר. **ואעמידה שתי תודות** - נחמיה קאמר בספר עזרא כשנבנית חומת ירושלים ובא לקדש את העיר ואעמידה שתי תודות גדולות אצל החומה מבחוץ ותהלכות לימין מעל החומה להקיף את העיר בתהלכות שהלכו דרך ימין כשפניהם לחלל העיר הלכו תמיד לצד ימינם עד שהקיפו את כולה. **ממין גדול** - ובבשר קאמר קרא וגדולות דקאמר ממין גדול של בקר ולא של צאן. **גדולות במינן** - מאותו מין שהיו שהביאו גדולות ולא קטנות. **אלא גדולות שבתודה** - ועל כרחך בלחם קאמר ואשמעינן דשל חמץ היו שהן גדולות שבלחמי תודה. **דתנן** - שחלות החמץ גדולות משל מצה. **שהן שש מדבריות** - שהוסיפו על המדות שתות מלבר שהכניסו שש חלקים ראשוני' בחמש והוסיפו חלק ששי מבחוץ. **שהן שתי איפות** - שהאיפה שלש סאין והם עשרים עשרונות שהאיפה עשר עשרונות כדכתיב (שמות טז) והעומר עשירית האיפה וגו'. **עשרה לחמץ ועשרה למצה** - יליף מקרא במסכת מנחות והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן הרי מין אחד ורקיקי מצות משוחים בשמן הרי שני מינין של מצה סלת מרבכת חלות בלולות בשמן הרי שלשה מינין של מצה וכתיב בתריה על חלות לחם חמץ יקריב וגו' כנגד מצה הבא חמץ שיהא סלת במין החמץ כנגד שלשה מינין שבמצה. **ובמצה שלשה מינין** - כדפרישנא וילפינן התם מקראי שיש בכל מין עשר חלות אלמא חלות החמץ גדולות כשלש של מצה. **בשירי מנחה** - בחלות של שירי מנחה הנאכלת לכהנים והאי קידוש דנחמיה ועזרא בקידוש העיר כתיב אבל עזרה שהוסיפו עליה מקיפים אותה בשירי מנחה. **אטו לחמי תודה בעזרה מי לא מתאכלי** - אם רצו כהנים לאכול בקדשים מי מעכב עליהם. **במנחה** - כתיב (ויקרא ו) בחצר אהל מועד יאכלוה ואם יצאה לחוץ נפסלה ותודה ולחמה נאכלין בכל העיר ואם יצאו חוץ לחומה נפסלין הלכך ירושלים נתקדשה בלחמי תודה שנאכלין בה ואם יצאו ממנה נפסלין ועזרה נתקדשה בשירי מנחה שנאכלין בה ואם יצאו ממנה נפסלין. **ה"ג** - ותסברא מנחת חמץ מי איכא ולא גרסינן וכי תימא ה"נ מנחת חמץ מי איכא דהאי ותסברא שינויא הוא למימר דעל כרחך במצה נתקדשה דחמץ בשירי מנחה לא משכחת לה. **מנחת חמץ מי איכא** - הא כתיב (שם ויקרא ב) כל

המנחה אשר תקריבו לה' לא תאפה חמץ.

דף טו.ב

וכי תימא דחמץ לשיריים - דלא קפיד קרא אלא אקודם קמיצה שלא יקטיר קומץ מחמץ למזבח כדכתיב סיפיה דקרא כל שאור וכל דבש לא תקטירו. **אלמה לא** - בתמיה וכי לא אפשר לקדשה במנחת חמץ הא אפשר דניקדשה בשתי הלחם הבאים בעצרת שהן חמץ כדכתיב (ויקרא כג) חמץ תאפינה. **מאתמול** - מערב יו"ט. **בשחיטת כבשים הוא דמיקדשי** - אף על פי שבאים מתרומת הלשכה קדושת דמים היא זו אבל קדושת הגוף לפסול ביוצא לא קדשי אלא בשחיטת שני כבשי עצרת שהלחם בא עמהם דגמרינן מלחמי תודה ששחיטת הזבח מקדשתן כדאמרינן במנחות (דף עח) קרבנו על זבח תודת שלמיו מלמד שאין הלחם קדוש לקרותו קרבן אלא על ידי זביחת) - התודה והכי נמי בזביחת כבשים קדשי ואין הכבשים נשחטין אלא ביום טוב. נבנייה ביום טוב - יגמור את הבנין ביום טוב. אין בנין בית המקדש דוחה את יום טוב - כדאמרינן ביבמות בפרק קמא (דף ו) יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה' כולכם חייבין בכבודי אתם והמקדש חייבין בכבודי שהזהרתי על השבת וימים טובים נמי שבתות איקרו. נשבקיה - ללחם עד למחר ונבנייה למחר ונקדשיה למחר איפסלו להו בלינה ונעשו נותר שהרי מן הנאכלין ליום ולילה הם. דעד דקדיש יומא - למוצאי יום טוב משתחשך מיד נגמריה להווא פורתא ונקדשיה. בלילה - קודם חצות שעדיין זמן אכילתו הלכך לא אפשר בחמץ אלא במצה. תנו רבנן שיר של תודה - היו אומרים שם בכנורות וכו' ומהו שיר של תודה מזמור לתודה (תהלים ק). ארוממך ה' וגו' - הוא מזמור שיר חנוכת הבית לכך אומר אותו. ושיר של פגעים - יושב בסתר עליון ולפי שאמרו משה בהקמת משכן דכתיב (שמות לט) ויברך אותם משה ומה ברכן יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ה' אלהינו עלינו והכי איתא בתורת כהנים והוא מאחד עשר מזמורים שאמר משה בספר תהלים מתפלה למעשה עד סוף מזמור

לתודה. פגעים - מזיקין שפוגעין בבני אדם להזיק. ואומר ה' מה רבו צרי - לפי שנאמר בו רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה שהיו מתלוצצים בשרי יהודה ובנימין כשהיו בני ישראל בני הגולה בונין את החומה שנאמר (נחמיה ג) מה היהודים האמללים עושים וגו' היחיו את האבנים מערמות העפר והמה שרופות ואומר (שם נחמיה ג) גם [וגו'] אם יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם. להני קראי - שיר של פגעים. וגני - כשהוא הולך לישן בלילה. דאיכא מכה - ולוחש עליה מקראות של תורה להתרפאות ומקשינן ואי איכא מכה אסור הוא דקאמר בה רבי יהושע בן לוי ותו לא. אין לו חלק - הלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתני במצרים וגו' (שמות טו). ברוקק שנו - ברוקק ואחר כך לוחש. שאין מזכירין שם שמים כו' - והכא קאמר כי אני ה' רופאך. זו כנגד זו - שני כהנים נושאים אותן זה אצל זה. הך דמקרבא לחומה - שהיא פנימית ממוצעת בין העם לחומה. הך דמקרבא לבית דין - ההולכת אחרונה. וקדשה לה - ראשונה קידשה את המקום וכשנכנסה אחרונה לשם לא נפסלה ביוצא שלא עברה במקום חול אלא במקום מקודש. כי הדדי נינהו - שתיהן מקדשות יחד או שתיהן יאכלו או שתיהן ישרפו. חדא מי מקדשא - את המקום הא אנו תנו כל שלא נעשית בכל אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה אלמא כולהו בעינן. אפילו למאן דאמר - לקמן דכל אלו דמתני אחת מכולן קאמר או מלך או כהן גדול או נביא או סנהדרין או שתי תודות הני שתי תודות מיהא תרוייהו בעינן דתרוייהו חדא מילתא היא.

דף טזא

על פי נביא - חגי זכריה ומלאכי היו שם ועל פיהם ברוח הקודש עשו ואין טעם בדבר. **רב הונא אמר בכל אלו תנו קסבר כו'** - כלומר ואי משום קידוש עזרא דהואי בבית שני בלא מלך ובלא אורים ותומים דאמרינן במסכת יומא (דף כא) חמשה דברים חסר מקדש שני אש ושכינה וארון ואורים ותומים ורוח הקודש קסבר קדושה ראשונה דדוד ושלמה לא בטלה ולא הוצרך עזרא

לקדש כלומר שהוא לא הוסיף כלום באורך ורוחב ומאי דקדיש כדכתיב (נחמיה יב) ואעמידה שתי תודות לזכר בעלמא עבד. **שני בצעים** - מרישק"א בלע"ז. **בהר המשחה** - הר הזיתים. **תחתונה ועליונה** - בשיפוע ההר היו ואחת למעלה בגבהו ואחת בשפולו. **תחתונה נתקדשה בכל אלו** - שמימי בית ראשון הכניסוה וחיברוה לעיר ע"י חומה אחרת. **אלא בעולי גולה** - שהוסיפו על העיר ובנו היקף חומה אחרת לחוץ. **ה"ג לה בתוספתא דסנהדרין תחתונה שהיתה קדושתה גמורה עמי הארץ נכנסים לשם ואוכלים שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אוכלים שם מעשר שני וקדשים קלים עליונה שלא היתה קדושתה גמורה עמי הארץ נכנסים שם ואוכלים שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אין אוכלין שם לא קדשים קלים ולא מעשר שני** - ויש לפרש דעמי הארץ המפרישין מעשרות היו זריזים לעשות בו מצוה מן המובחר לפי שהיו שומעין דרשה עשר בשביל שתתעשר והיו צריכים להתוודות עשיתי ככל אשר צויתני (דברים כו) והיו שומעים את המתרגמים ואכלת לפני ה' אלקיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך לכך היו נכנסין עד תוך חומת ירושלים הפנימית לקיים לפני ה' אלהיך אבל בקדשים לא היו מטריחין עצמן ואוכלים אותם לפנים מחומה חיצונה כשאין מוצאים אכסניא בפנים וכשהיו אומרים להם זו קדושה וזו אינה קדושה לא היו שומעין לנו לפי שאומרים זו חומה וזו חומה מה לי תחתונה מה לי עליונה. **שתורפה של ירושלים** - גלויה וערותה מקום שהיא נוחה ליכבש. **תנאי היא** - דפליגי בקדושה ראשונה לשעתה ולעתיד לבוא למ"ד לא קידשה לעתיד לבוא איצטריך עזרא לקדשה וקידשה בלא מלך ואורים ותומים ואית ליה אחת מכל אלו תנן ולמ"ד קידשה לעתיד לבוא לא הוצרך עזרא לקדש כלום אלא לזכר בעלמא ולא גמרינן מינה. **שמעתי** - מרבתי. **כשהיו בונין ההיכל** - בימי עזרא. **עושים קלעים** - במקום החומה ובונים את כתלי החומה אצל הקלעים וכן לעזרות. **אלא שבהיכל** - נתנו הקלעים לפנים ממקום החומה ובונים את החומה מבחוץ שלא יזונו עיניהם מן ההיכל וקס"ד דהנך קלעים לרבי אליעזר כדי להכשיר העזרות להקריב קרבן דאם אין בית אין קרבן דקדושה ראשונה בטלה לה. **ואע"פ שאין חומה** - בירושלים קודם שנבנית החומה. **ומאי דשמיע ליה כו'** - ולא בא רבי יהושע לחלוק על רבי אליעזר ולא שמעיה לרבי אליעזר דאמר לא קידשה. **למה מנו כו'** - עיירות מנו חכמים בפרק בתרא דערכין שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון לענין מצות

בתי ערי חומה והיה להם למנות עוד הרבה שלא מנאום. **וקידשום** - לא פירש לי במה מקודשים ערי ארץ ישראל. **קסבר לא קידשה ורמינהי כו'** - היינו תנאי. **וכי אלו בלבד היו** - מוקפות חומה מימות יהושע בן נון. **מצאו אלו** - דרך ביאתם. **הא אמרינן לקמן** - בסיומא דהך ברייתא מסיים ואזיל לא אלו בלבד. **כל המצות האלו** - מצות בתי ערי חומה ושילוח מצורעים ושאין עושים מגרשיהן שדה.

דף טזב.

טומאה בעזרה מנלן - מי שנטמא בעזרה מנלן דמיחייב הא לא קרינא ולא יטמאו את מחניהם (במדבר ה) שכבר טימא. **שבחוץ כו'** - שנטמא מבחוץ. **קדושת עולם** - שאין אחריה היתר במות. **אשכחן מקדש דאיקרי משכן כו'** - כדמפרש לקמן. **ונתתי משכני בתוככם** - כל הניתן בתוככם קרי משכן. **ההוא בארון כתיב** - שהיו הקהתים נושאים את הארון והשולחן והמנורה והמזבחות שהם דברים המקודשים. **לא שנו** - דבהשתחויה כל דהו אפי' לא שהה בה כדי השתחויה חייב. **אלא שהשתחויה כלפי פנים** - לצד מערב. **אבל השתחויה כלפי חוץ** - למזרח אין זו השתחויה ואי שהה כדי השתחויה מיחייב משום שהייה ואי לא לא. **והכי קאמר השתחויה כלפי פנים** - כל דהו או שלא השתחוה ושהה כדי שיעור חיוב השתחוואה דהנך כלפי חוץ דבעי שיעור חיוב. **ארצה** - משמע לשון שיטות. **למלקות** - אם התרו בו שלא לעמוד ועמד פחות מכדי שהייה.

דף יזא.

או דלמא בפנים גמירי שהייה - בטומאה שאירעה לו בתוך העזרה. **תלה עצמו באויר** - כדי שהייה. **טימא עצמו במזיד** - ואם תמצוי לומר צריך שהייה למלקות בטומאת אונס ושהיית מזיד טומאת מזיד מי בעיא שהייה או לא. **נזיר בקבר** - נזיר שנטמא באונס בתוך בית הקברות דומיא דנטמא בעזרה שלא נתחייב (בפנים) בכניסתו כגון שנכנס לבית הקברות בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את מעזיבת גג האהל ונטמא באויר בית הקברות והתרו בו צא ולא יצא ומיהו לא שהה כדי השתחוואה. **צריך שהייה למלקות או לא** - קרבן לא שייך הכא כלל שאין כרת בנזיר שנטמא וקרבן נזיר טמא לאו אעון טומאה אתי אלא למיחל עליה נזירת טהרה כשאר מחוסרי כפרה

ובענין זה מפורש שהייה זו במס' נזיר. **בפנים גמירי שהייה** - בטומאת עזרה דשייכא בה השתחוייה. **אפיל כל היום כולו** - שהה בהליכתו שהייה הולך ויוצא בנחת פטור. **מהו שיצטרפו** - היה יוצא בקצרה ושהה מעט וחזר והלך דרך יציאתו ושהה מעט מהו שיצטרפו לכשיעור. **תפשוט ליה מדידיה** - דלא מצטרפי דהא איהו הוא דאמר אפיל כל היום כולו. **התם בדלא שהה** - בלא הילוך כלל. **בעא מיניה אביי מרבה** - בר נחמני שהיה רבו וכל היכא דאיכא בעא מיניה רבה הוא ולא רבא. **בא לו בארוכה כשיעור קצרה** - שיצא בדרך הארוכה אבל רץ במרוצה עד שלא שהה ביציאתו אלא כשיעור דרך קצרה בהילוך בינוני מהו. **שיעור** - ארוכה גמירי לחיוב וליכא. **או דלמא דוקא גמירי בארוכה חייב** - לא שנא רץ לא שנא לא רץ. **לא ניתנה ארוכה לידחות אצלו** - להתיר אפילו במרוצה. **דקיימא לן** - בסנהדרין באלו הן הנשרפין (דף פג) כהן טמא ששימש בעזרה במיתה בידי שמים. **היכי משכחת לה** - דאין בה כרת על כרחך בנטמא בעזרה הוא דמשכחת לה דאי בנטמא בחוץ ונכנס איחייב ליה כרת בכניסתו. **אי לא שהה** - בעבודתו כדי השתחוייה. **היכי עביד עבודה** - איזו עבודה קטנה תיעשה בפחות מכדי שהיית השתחואה. **אי אמרת בשלמא** - בכל שיעורי דמתני' בין בשהייה בין ביציאת ארוכה שיעורא גמירי לחיוב כגון שיעור שהייה ביציאת קצרה או שיעור יציאת ארוכה בלא שהייה. **משכחת לה** - שהייה בלא חיוב כרת. **כגון דאניס נפשיה בקצרה** - לאחר ששימש ושהה בשימוש כדי שהייה יצא לו בקצרה ואנס עצמו במרוצה עד שלא שהה שיעור עכבתו ומשנטמא שיעור שהייה ויציאת קצרה בהילוך בינוני.

דף יז.ב

אלא אי אמרת דוקא גמירי - שהה כדי השתחוייה חייב ואפיל יצא לו בקצרה במרוצה נתחייב בשהייתו. **היכי משכחת לה** - בלא כרת. **משכחת לה** - בעבודה בלא שהייה שנטמא ויצא מיד בקצרה ודרך יציאתו היה אוחו מזלג בידו והכה בו באחד מן האברים שעל המערכה והפך מה שלמעלה למטה. **כדרב הונא דאמר** - זר שהפך בצינורא עבודה היא שמקרב עיכולו ויש כאן עבודה בלא שהייה. **חייב מיתה** - משום והזר הקרב יומת (במדבר יח). **חוץ מחוטמו** - שהוא בולט להלן משאר הגוף. **מכלים שבבית** - שהיו בו מתחלתו ולא קרינא בהו והבא אל הבית ואפ"ה טמאים כדכתיב (ויקרא יד) ופנו את

הבית כדי שלא יטמא כל אשר בבית. **גגין הללו** - שבעזרה. **אין אוכלין שם קדשי קדשים** - הנאכלים לפני מן הקלעים דקסבר גגין ועליות לא נתקדשו אלא הרצפה והאוויר עד הגג. **וטמא שנכנס בו'** - אלמא כל היכא דכתב ביאה דרך ביאה בעינן.) - היכא קאי דקאמר זו היא - היכא שנה אין חייבין על עשה שבמקדש דקאמר הכא זו היא מצות עשה שבמקדש כו'. **התם קאי** - במסכת הוריות. **אין חייבין** - ב"ד בהוראתם על עשה ועל לא תעשה שבמקדש כלומר על הוראת טומאת מקדש וקדשיו בין שהוא של עשה כגון שנטמא בעזרה דהיינו עשה דוישלחו בין שהוא של לא תעשה כגון נטמא בחוץ דאיכא אזהרת אל המקדש לא תבא (שם ויקרא יב) והתם מפרש טעמא דאין חייבין משום דאין מביאין פר בהוראה אלא על העלם דבר ששגגתו חטאת קבועה ליחיד אבל טומאת מקדש קרבן עולה ויורד הוא. **ואין מביאין אשם תלוי** - היחידים שבא לידם ספק כרת והצריכן הכתוב אשם תלוי אין מביאין אותו על ספק טומאת מקדש לפי שאינו בא אלא על ספק דבר ששגג ודאי חטאת קבועה והתם יליף לה מקראי. **שבנדה** - להכי נקט נדה משום דמשכחת לה עשה דומיא דנטמא בעזרה באונס שהוא מוזהר לצאת כגון שהיה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי. **מביאין אשם תלוי** - היחידים דאין אשם בצבור דנפש כתיב ביה. **וקאמר** - הכא במתניתין. **זהו מצות עשה** - ששנויה התם. **וחייב שתיים** - הפורש מן הנדה בקישוי. **אילימא סמוך לוסתה** - שאינו אנוס על כניסתו דהוי ליה לאסוקי אדעתיה שמא תראה בשעת תשמיש ומיהו מזיד לא הוי. **כסבור יכולני לבעול** - לפרוש קודם שתראה. **אי בתלמיד חכם** - שיודע שהמשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי צריך להמתין עד שימות [האבר].

דף יח.א

ואי בעם הארץ - שהוא שוגג על שתיהן. **אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד הוא** - שלא נודע לו בין לזה ואינו חייב אלא אחת אף זה לא נודע לו בין כניסה לפרישה שחטא שכשאמרה לו נטמאתי אינו יודע שנתחייב על הכניסה כסבור אנוס אני עליה שהרי לא למד שמוזהרין ישראל לפרוש מן נשותיהן סמוך לוסתן ואין זה אנוס אלא שוגג וכיון דלא למד נמצא שלא ידע בין כניסה לפרישה שחטא והוה ליה בא על נדה שתי בעילות בהעלם אחד. **אלא בשלא סמוך לוסתה** - זה אנוס על הכניסה הוא שלא היה לו לעלות בדעתו.

ואי בתלמיד חכם ולא חדא לא מיחייב - דאכניסה אנוס ואפרישה מזיד. **ואי בעם הארץ חדא הוא דמיחייב אפרישה** - דאומר מותר אבל אכניסה אנוס. **ובתלמיד חכם לזו** - כלומר יודע שישראל מוזהרין לפרוש מנשותיהן סמוך לווסתן כדאמר לקמן מוהזרתם את בני ישראל מטומאתם ואין יודע שהמשמש עם הטהורה ואמרה נטמאתי צריך לפרוש באבר מת דהוה ליה שוגג על שתיהן אכניסה דסבור יכולני לבעול ואפרישה אומר מותר ושני זיתי חלב בהעלם אחד לא הויא שהרי תלמיד חכם הוא לזו שלא היה לו לבעול סמוך לווסתה ואין זה אנוס אלא שוגג כסבור יכולני לבעול קודם וכי אמרה לו נטמאתי ידע שחטא אכניסה והויא ליה ידיעה בין כניסה לפרישה וא"ת מזיד הוא בבעילת סמוך לוסתה אין זו קשיא שאין כרת וחיוב חטאת על סמוך לוסתה עד שתטמא ובעילת הטמאה שוגג הוא כסבור יכולני לבעול. **נמצא על שלו** - דם על המפה שקנח בה אחר תשמיש. **טמאים** - שניהם טומאת שבעה היא משום נדה והוא משום בועל נדה דודאי ראתה דם קודם בעילה או בשעת בעילת תשמיש. **וחייבין** - שניהם בקרבן. **שלא בסמוך לוסתה** - דאכניסה אנוס ואפרישה הוא דמיחייב ליה כגון שאמרה לו נטמאתי ופירש בקושי לקמן פריך הא נמצא קתני. **פרישה למה לי** - לרבי שסידר את המשנה לאשמועינן. **הא תנא ליה** - הך מתני' דשבועות. **אידי דבעי למיתני נמצא על שלה** - שמחלק שם בין קנחה מיד לקנחה לאחר שעה שבקנחה מיד קתני טמאים וחייבים בקרבן ובלאחר זמן דאיכא למימר לאחר תשמיש ראתה קתני פטורין מן הקרבן. **בתר הכי** - בקינוח שאחר תשמיש קאמר. **א"ל רבא** - לרב אדא. **ציית מאי דקאמר לך** - רבינא רבך דלא בפרישה מצית לאוקמה. **אמר ליה היכי מצית** - לאוקומה בכניסה דתני עלה דההיא נמצא על שלו וזו היא מצות עשה שבנדה. **ואם איתא** - דבכניסה איירי מצות לא תעשה היא ואין כאן עשה. **א"ל אי תנית חסר ותני הכי** - אם אתה שונה הברייתא תקן אותה בלשון חסורי מחסרא ותני הכי וזו היא מצות לא תעשה שבנדה היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד זו מצות עשה שבנדה כל זה צריך להוסיף על משנתך. **נועץ צפרניו** - כלומר יעמיד עצמו בלא דישה עד שימות האבר. **וטוביה** - ואשריו כלומר זו היא הטובה לו. **זאת אומרת** - מתני' דקתני פירש מיד דמשמע הא פירש באבר מת פטור שמעינן מינה שהמשמש בעריות באבר מת פטור. **דאי סלקא דעתך** - בעלמא חייב הכא מאי טעמא פטור. **משום דאנוס הוא** - דאין לו עוד מה

לעשות. **כי פירש מיד נמי ליפטר** - הואיל ואין חלוק פטור לאבר מת ומשמש בקושי. **מצינו ארוכה וקצרה** - חלוק בין קצרה וארוכה שאם האריך ושהה פטור ואם פירש בקצרה כלומר מיד להוי חייב.

דף יחב.

ואנן במקדש תנן - והוה ליה למיתני נמי בנדה בהדה. **ומשני משום דלא דמו** - דהא ארוכה דהכא פטור כקצרה דהתם וקצרה דהכא חייב כארוכה דהתם. **אלמא בשלא סמוך לוסתה** - קאי מתני' דאי בסמוך לוסתה ושגג ביכולני לבעול הוה ליה שוגג בין אכניסה בין אפרישה דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שמא תאמר נטמאתי ואי משמש באבר מת בעריות חייב כי פירש באבר מת נמי ניחייב שאין כאן אונס. **והאמר אביי** - לעיל אמתני' חייב שתים ולא מצינן לאוקמיה אלא בסמוך לוסתה ובתלמיד חכם לזו ואין תלמיד חכם לזו כדאוקימנא לעיל. **כי איתמר דאביי** - דחייב שתים בעלמא איתמר ולא אמתני' דאילו מתני' דכיון דמפליג בין פירש באבר מת לפירש בקושי בשלא סמוך לוסתה עסקינן והלכך פירש באבר מת פטור דאנוס הוא פירש בקושי חייב שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ודאמר אביי לעיל חייב שתים בעלמא איתמר מילתא באפי נפשה והכי איתמר המשמש עם הטהורה בסמוך לוסתה ושגג ביכולני לבעול ואמרה לו נטמאתי חייב שתים ואין חלוק בין פירש בקושי לפירש מת דמשמש מת בעריות נמי חייב וזה בתחלתו נמי שוגג בשתיהן ובתלמיד חכם לזו ולא לזו כדאוקימנא דלא הוה שני זיתי חלב בהעלם אחד. **שקל קלא** - פיסת רגבים. **פתק ביה** - זרק בו. **קרב אליך** - עמוד בעצמך ליצני הדור היו אומרים לנביא עמוד בעצמך אל תגע בי שלא אטמאך שאתה קדוש ואני טמא קדשתך טמאתך כמו (חגי ב) הן ישא איש בשר קדש וכמו (דברים כב) פן תקדש. **והזרתם** - והפרשתם כמו וינזרו. **אזהרה לישראל וכו'** - דסמיך ליה והדוה בנדתה בהווא ענינא. **עונה** - במסכת נדה מפורש או יום או לילה אם וסתה ביום יפרוש כל היום ואם וסתה בלילה יפרוש כל הלילה והכי מפרש לה במסכת נדה בפרק האשה (דף סג). **ולהבדיל כו'** - המבדיל בין טומאה לטהרה תלד אשתו זכר. **להבדיל ולהורות** - בענינא דשתויי יין כתיב ולהבדיל בין הקדש ובין החול בין הטמא וגו' ולהורות את בני ישראל. **המקדש עצמו בתשמיש** - דרך צניעות. **שרץ ונבלה** - טמא שרץ וטמא נבלה בידיעה שבתחלה ידע שנגע בשרץ או בנבלה

אבל לא ידע באיזה מהן שגג ואותה טומאה נעלמה כשאכל קדש. **מה נפשך** - משנה היא בכריתות חלב ונותר לפניו אכל אחד מהן בשוגג ואינו יודע איזה מהן ושבט ויוה"כ עשה מלאכה באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן אשתו נדה ואחותו עמו בבית שגג באחת מהן ואינו יודע באיזו מהן ר"א מחייב חטאת רבי יהושע פוטר אמר רבי אליעזר מה נפשך כו'. **אשר חטא והביא אמר רחמנא** - או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא והאי בה דקדריש רבי יהושע מפיק ליה ר"א לקמן בשמעתין לדרשא אחרינא.

דף יט.א

לכדרבי - בפ' קמא (לעיל שבועות דף ז) אקרא אני חיה בהמה למה נאמרה כו'. **פרט למתעסק** - בדבר היתר ובא לידו איסור ולא נתכוין לגופה של זו כגון נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר נתכוין לאשתו והרי אשותו עמה במטה ונשמטה אשתו ובאה אשותו תחתיה ואיזהו חייב נתכוין לחתוך כסבור תלוש ונמצא מחובר או כסבור היום חול או כסבור מלאכה זו מותרת ומ"מ לזו נתכוין וכן בא על אשותו ונתכוין לגוף זה כסבור היא אשתו. **דרב ששת מחליף כו'** - כשהיה שונה משנתנו פעמים מחליף דברי זה לדברי זה ולא היה מקפיד לפי שאין ביניהם חיוב ופטור. **העלם זה וזה** - טומאה ומקדש מהו לרבי אליעזר ור"ע דפטרי על העלם מקדש. **אי מטומאה פריש** - אי מחמת טומאה שהודע לו פירש מן העבירה (ומביא קרבן) שאמרו לו טמא אתה. **הרי העלם טומאה בידו** - איגלאי מילתא שביאתו למקדש בשביל העלם טומאה היה. **ואי ממקדש קפריש** - שאמרו לו מקדש הוא זה ומחמת כן תוהא על ביאתו ולא הזכירו לו טומאה איגלאי מילתא דמשום העלם מקדש נכנס לו. **כלום פריש ממקדש כו'** - כשהודיעוהו אחד מהם שם אל לבו לומר מה בכך ומתוך כך נזכר על השני ומ"מ העלם שניהם היה בידו. **אלא לא שנא** - ופטור. **אחד טמא** - מת קבור בו וא"א להלך שלא יאהיל. **והלך בראשון** - ואינו יודע אם בטמא אם בטהור ולא נכנס למקדש. **בשני ונכנס** - וחזר והלך בשני וידע שהלך בשניהם והרי הוא טמא ודאי ונכנס למקדש בהעלם טומאה שנתעלם ממנו טומאה. **חייב** - קרבן עולה ויורד שיש כאן בתחלה ידיעה ודאית. **הלך בראשון** - וידע שהוא ספק טמא. **ונכנס** - למקדש בהעלם טומאה ששכח הילוכו בשביל זו. **והזה ושנה** - הזה בשלישי ושנה בשביעית וטבל. **וחזר והלך בשני** - וידע שהוא ספק טמא. **ונכנס** - למקדש

בהעלם טומאה. **חייב** - או מחמת ביאה ראשונה או מחמת ביאה שניה דמה נפשך או ביאה ראשונה או ביאה שניה בטומאה היתה. ור"ש פוטר - דאין כאן באחת מכולן ידיעה ודאית בתחלה שאף ידיעה תחלה של שביל שני ספיקא היא שהרי טהר לו מטומאה ראשונה אם הראשון הוא הטמא. **פוטר בכולן** - אף בראשונה ולקמן מפרש לה.

דף יט.ב.

ואפילו בקמייתא - בתמיה ממה נפשך טמא הוא קודם שנכנס היה טמא ודאי וידיעת ודאי הוה ליה בתחלה. **שכח שהלך בראשון** - ואין כאן אלא מקצת ידיעה. **תנא קמא סבר כו'** - תנא קמא אליבא דרבי שמעון שפוטר בהזה ושנה ואינו פוטר בראשונה סבר כיון דטומאת ודאי הוא אף על גב דאיהו לא ידע לה לכולהו דתיהוי ליה ידיעת ודאי אלא ידיעת ספק עדיפא היא מהנך ידיעות ספק דהזה ושנה דהתם ידע ליה לכולה מילתא ואפי' הכי ספק הוא אבל הכא אי הוה ידע לה לכולה מילתא הוה ליה ידיעה ודאית הילכך לאו ידיעת ספק היא אלא מקצת ידיעה ודאית ומקצת ידיעה ככל ידיעה ורבי שמעון בן יהודה אליבא (- דר"ש סבר לא אמרינן מקצת ידיעה ודאית ככל ידיעה. ואמאי ספק ידיעה היא - לתנא קמא פריך. אכל ספק חלב - חתיכה ספק חלב וספק שומן. ונודע - לו לאחר זמן שהוא ספק חלב והרי הוא באשם תלוי וחזר ואכל ספק חלב ונודע לו שספק חלב אכל. כשם שמביא חטאת כו' - לקמיה פליגי ר' יוחנן ור"ש בן לקיש בפירושא דהא מילתא דרבי. על שגגתו אשר שגג - בפרשת אשם תלוי כתיב. כאן שנה רבי ידיעות ספק מחלקות לחטאות - והכי קאמר רבי כשיודע לו לאחר זמן שחלב היה יביא חטאת על כל אחד ואחד שידיעת ספק שהיתה לו בינתים מחלקתם דלא ניהו שני זיתי חלב בהעלם אחד כך כל זמן שלא נודע לו שהן ודאי חלב אלא ספק חלב מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת אלמא מדקתני שמביא חטאת על כל אחת סבירא ליה ידיעות ספק מחלקות לחטאות. ור' יוחנן אמר - לא אמר רבי כך אלא כך פירשה כשם שלענין חטאות שבאין על ידיעת ודאי ידיעת ודאי שבינתים מחלקות לחטאות כך לענין אשם תלוי הבא על ידיעת ספק ספק ידיעות

שבינתים מחלקות לאשמות. אדמוקים לה כרבי ישמעאל כו' - מאי דוחקיה למימר דלא בעי האי תנא ידיעה בתחלה דלמא לעולם בעי וסבירא ליה כרבי דאמר ספק ידיעה כידיעה. הא קא משמע לן - ריש לקיש. מדלא מייתר ליה קרא - דדריש במתניתין ונעלם להעלם טומאה והעלם מקדש. מגמרא - הלכה למשה מסיני. הדרן עלך ידיעות הטומאה. מתני'. שבועות, שאוכל ושלא אוכל - הן שתיים המפורשות דכתיב (ויקרא ה) להרע או להיטיב דמשמע להבא ולא אוכל להרע אוכל להיטיב. שאכלתי ושלא אכלתי - הן שתיים הנוספות ממדרש חכמים כדיליף לה ר"ע לקמן בפירקין שבועות (דף כה) מריבוי הכתוב. מדבר ומביא קרבן - בשביל ביטול דיבורו וכיון דמשום ביטול דיבורו הוא אף זה ביטול דיבורו שהאומר לא אוכל דעתו לאסור עצמו בכל שהוא. גמ'. שבועה לא אוכל לך כו' - אמר אחד משלש לשונות הללו אסור לו לאכול משל אותו האיש שנדר הימנו דהכי משמע שבועה לא אוכל לך שבועה עלי שלא אוכל משלך. שבועה שאוכל לך - באיסור שבועה יהא עלי מה שאוכל משלך דהכי משמע מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה. לא שבועה לא אוכל לך - לא יהא עלי באיסור שבועה מה שלא אוכל משלך הא מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה.

דף כ.א

מסרבין - מפצירין. **מתני' בשאין מסרבין בו** - הלכך שאוכל דקא אכילנא הוא. **רב אשי אמר תני** - בברייתא שבועה שאי אוכל לך. **דאיתקל** - נכשל ולא נתכוין לומר שאי. **איסור שבועה** - מפרש לקמיה. **איסור איסור** - איסרתו של איסור מה הוא. **אם אתה אומר כו'** - מאי קאמרת והא אמרת איסור לשון שבועה הוא והדר תני אם אתה אומר. **ה"ק מבטא שבועה** - האומר מבטא ככר זו עלי כאומר שבועה שלא אוכלנו ואם אכלו ה"ז בעולה ויורד. **איסור מיתפיס בשבועה** - איסור עלי ככר זו הרי הוא כמי שנשבע על הככר וחזר ואמר על ככר אחר ה"ז כזה שהתפיס את השני בראשון. **איסור איסור** - ומהו איסורו של איסור זה. **אם אתה אומר כו'** - אם תמצוי לומר שהמתפיס

בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי ואם אכלו חייב קרבן אף זה האומר איסר ככר זה עלי חייב קרבן אם אכלו שהאיסר לשון התפסת שבועה הוא. **ואם לאו** - שהמתפיס בשבועה אינו כנשבע לענין קרבן ומלקות אף האיסר אין בו לא קרבן ולא מלקות. **או אסרה אסר בשבועה** - משמע שאסרתו ותפסתו בדבר שנשבעה עליו כבר. **או מבטא שפתיה אשר אסרה וגו'** - ולא כתיב בשבועה במה אסרה את נפשה בלשון מבטא. **רבא אמר** - לא איסתפיק ליה לתנא למימר בהא אם אתה אומר דפשיטא ליה דמיתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו הוא. **והכי קאמר מבטא שבועה איסר נמי** - לשון שבועה הוא. **איסר זה הטילו הכתוב כו'** - היינו פירוש דאיסור איסר אם אתה אומר והכי קאמר איסור של איסר שאמרתי לך שהוא שבועה לא כל הלשונות שוות בו שהרי הטילו הכתוב בין נדר לשבועה אם אמירתו בלשון שבועה כגון איסר שלא אוכל ככר זה כן לשון הנשבעין אומרים שלא אוכל אף האיסר שהוציאו בלשון זה שבועה הוא וחייב קרבן ואם לאו אלא הוציאו בלשון נדר שאמר איסר ככר זו עלי שהוא לשון הנודרים קונם זה עלי אף זה נדר ופטור מקרבן. **כיום שמת בו אביו** - כאשר אסרתי עלי בשר ביום שמת בו אבא לעולם. **והוא שנדור ובא מאותו היום** - שקיבל עליו כבר נדר שלא יאכל בשר ביום שמת בו אביו לעולם וכן יום שמת בו פלוני וכן יום שנהרג בו גדליה וקסלקא דעתא השתא דהיינו מתפיס בנדר וקתני איזהו איסר האמור בתורה שהוא בלא יחל דברו האומר הרי עלי כו' אלמא המתפיס בנדר הרי הוא בלא יחל כנדר עצמו ומדמתפיס בנדר נדר מתפיס בשבועה שבועה.

דף כב.

תריץ ואימא כו' - כלומר האי תנא לאו במתפיס בנדר איירי אלא בעיקר נדר איירי ואשמעינן שאינו חייב בנדר אא"כ פירשהו ואח"כ תלאו בדבר הנידר עליו כבר כדיליף לה ואזיל מקרא וה"ק איזהו איסור נדר אבל מיתפיס בנדר לאו נדר הוא וה"ד מיתפיס כגון שלא פירש הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין אלא אמר הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו כיום שראה את ירושלים בחורבנה. **פשיטא** - כיון דטעמא משום דנדור ובא הוא עליו מיתת אביו מה לי כאן וכי משום דמת בו אביו מיגרע גרע איסורי' הרי נדור ובא עליו. **ה"ג סד"א דכיון דכי לא נדר אסור כי נדר נמי לא מיתפיס בנדר הוא קמ"ל ואף רבי יוחנן כו'** - ולא גרסינן כיון דמדרבנן הוא דאסור כי נדר חייל

עלי' איסו' בלא יחל לא גרסינן לה להא דהא א"נ מדאורייתא הוא אמרינן (לקמן שבועות כה) הנדרי' חלים על דבר מצו' כדבר הרשות. **ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרבא - דאיסור שהוציאו בלשון שבועה שבועה. אוכל ולא אוכל - כלומר שבועה להבא קרוי שבועת שקר. ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר - וה"ק לא תשבעו בשמי כדי לשקר בשבועתכם לאחר זמן והמתרה בו צריך להתרות בו שהוא עובר באזהרת לא תשבעו בשמי לשקר. אכלתי ולא אכלתי - כל שבועה לשעבר שאינה אמת קרויה שבועת שוא דלשון שוא לשון ולא כלום כמו בחבלי השוא (ישעיהו ה) לשוא הכיתי את בניכם (ירמיהו ב) אף כאן יצאתה מפיו לבטלה ואזהרתיה מלא תשא והמקרא הזה צריך להתרות בו. **קונמות ה"ז בלא יחל - כלומר לא יחל דמשמע להבא לאו לאזהרת שבועת להבא אתא דשבועת להבא מלא תשבעו בשמי לשקר נפיק וכי אתא לא יחל לאזהרת נדרים אתא לאפוקי מדרבין דאמר אזהרת שבועת להבא אתא מלא יחל. **מה שוא לשעבר - כגון נשבע על דבר שא"א שהכל יודעים שאין שבועה זו כלום. אף שקר לשעבר - כגון אכלתי ולא אכלתי וההיא לא מיקריא שוא לפי שאין הכל מכירים בה אם אמת אם שקר ועל כרחך שבועת להבא מלא יחל דברו אבל לא תשבעו בשמי לשקר שבועה לשעבר היא וה"ק לא תוציאו שבועה לשקר מפיכם. **כדרב אדא - כלומר להקיש זכור לשמור בקידוש היום דנפקא לן מזכור את יום השבת זכרהו על היין ואף ע"ג דשאר מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות בזו חייבות דאיתקש לשמור בדיבור אחד כל שישנו בשמירת לאוי שבת ישנו בקידוש והנשים ישנן בשמירה דכל מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות. **ה"ג אלא כשם שלוקה על שוא כו' - להכי קאמר אחת הן לענין מלקות. **כלפי לייא - כלפי היכן אתה פונה זו היפוך היא דאילו שקר אשכחן בה לאו שיש בו מעשה כגון לא אוכל ואכל שעבר על שבועתו ע"י מעשה אבל אכלתי ולא אכלתי לאו שאין בו מעשה הוא. **אלא אימא כשם שלוקה על שקר - בלאו שיש בו מעשה כד לוקה על שוא אע"פ שאין בו מעשה דנ"ל מלא ינקה ה' (שמות כ) כדלקמן שבועות (דף כא) ה' הוא דלא ינקה אבל ב"ד של מטה מלקין אותו אם התרו בו ומנקין אותו. **פשיטא - דהא כתיב קרא לא ינקה ה'. מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי - לקמן בשמעתין אימא לא ינקה כלל.****************

קמ"ל כדמשני ליה - לקמן. **ואיבעית אימא** - הא דקתני שוא ושקר אחת הן לומר לך כשם שמביא קרבן על שבועת שקר כך מביא קרבן על שוא דאכלתי ולא אכלתי ור"ע היא דמחייב במתניתין לשעבר כלהבא. **נשבע להחליף** - לשנות את האמת בשבועתו היינו לשעבר כגון אכלתי ולא אכל לא אכלתי ואכל. **אימא נשבע ומחליף** - נשבע לעשות ואחר כך החליף את דברו ולא עשה או שלא לעשות ועשה. **ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר** - הכי משמע בשעת שבועה לא תהא שקר דהיינו לשעבר. **לא יחל** - להבא הוא דאילו לשעבר כבר החל משנשבע. **לשנות את הידוע** - על האיש שהוא אשה. **והא דרבי אבהו** - הא דא"ר ירמיה לעיל א"ר אבהו דאמר משמיה דר' יוחנן אכלתי ולא אכלתי שקר לאו בפירוש אמר ר' אבהו בהאי לישנא אלא מכללא איתמר דשמעיה ר' ירמיה לר' אבהו בחדא מילתא דאיירי בה ר' יוחנן בשבועת שקר ואוקמה רבי אבהו באכלתי ולא אכלתי מההוא כללא א"ר ירמיה משום ר' אבהו א"ר יוחנן אכלתי ולא אכלתי שקר. **ומאי כללא דאמר רב אידי כו'** - ומסקנא סיפא דשמעתא וא"ר אבהו תהא באכלתי ולא אכלתי. **חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשם** - המיוחד והא מילתא עיקרה בפ"ק דתמורה והתם מפורש טעמא דמימר ומקלל והכא נשבע לחודיה מפרש משום גררא דמכללא איתמר דר' אבהו. **אי כתיב** - כי לא ינקה כדקאמרינן. **והוי בה** - גרסינן. ה"ד - דאיצטריך למילף מלשוא לשוא. **התראת ספק** - ספק אם יעבור על התראה אם לאו שיכול לומר עדיין יש שהות ביום ואין המתרה יכול לכוין שיעבור היום בתוך כדי דבור של התראה. **וא"ר אבהו תהא** - הך שבועת שקר דא"ר יוחנן דאיתרבאי מלשוא לשוא באכלתי ולא אכלתי. **ומאי שנא** - הך מאוכל ולא אכל הא בכולהו לאו שאין בו מעשה נינהו. **בפירוש ריבתה תורה כו'** - מדאפקיה בלשון שוא. **מה שוא לשעבר** - נשבע לשנות את הידוע לאדם אף שקר דלשעבר איתרבאי למלקות ולא לשקר דלהבא ומההוא כללא א"ר ירמיה משום ר' אבהו אכלתי ולא אכלתי שקר. **שבועה שלא אוכלנה** - לקמן מפרש בפירקין למה לי למינקט תלת שבועות. **אינו חייב אלא אחת** - דאין שבועה חלה על שבועה דכיון דנשבע שבועה ראשונה הוה לה שבועה שניה לקיים את המצוה ותנן במתניתין דפטור. **לא למעוטי מקרבן** - וזו היא אשגגתה קאי. **זו היא דעל** - שגגתה קרבן - אבל שבועה לשעבר ליתא בקרבן ור' ישמעאל היא דאמר

במתני' אינו חייב אלא על העתיד.

דף כא.ב.

אימא סיפא - דקתני בתר דהך איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על עמוד של אבן שהוא של זהב כו' זו היא שבועת שוא שחייבין כו'. **לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי** - דלא דרשנין לשוא באם אינו ענין. ור"ע **היא דמחייב** - קרבן על שעבר ומיהו בשבועת שוא מודה דלית בה קרבן אף ע"ג דדריש ריבוי ומיעוטי ואתרבאי שבועת ביטוי לשעבר אהני מיעוטא לשבועת שוא שהוא ניכר דבר שאי אפשר כדאמרינן לקמן שבועות (דף כו) ומאי מיעט מיעט מצוה דהויא שבועת שוא דבמתני' קאי ותני נשבע לבטל את המצוה בשבועת שוא. **אלא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות** - והכי קאמר זו היא לא אוכל ואכל דחייבין על זדונה מכות דהוה ליה לאו שיש בו מעשה אבל אוכל ולא אכל לא לקי. **ומאי שנא** - כלומר היכי משמע ממתניתין דלמעוטי אוכל ולא אכל דלמא למעוטי נמי אכלתי ולא אכלתי ותיקשי לך. **ממעט לשעבר** - בתמיה. **איבעיא להו ר' עקיבא** - דאמר במתניתין סתם אכילה דשבועה בכל שהוא. **בכל התורה** - בכל שאר איסורין נמי כר"ש סבירא ליה דאמר סתם אכילה שבכל התורה כל שהוא. **דתניא ר"ש אומר כל שהוא** - בכל האיסורין. **למכות** - בהתראה. **ולא אמרו בכזית** - הלכה למשה מסיני אלא לענין קרבן דשגגת כרת הלכך הכא אפי' לקרבן דקרבן שבועה על חילוף שבועה בא וכיון דאכילה בכל שהוא היא הרי אסר עצמו בשבועתו בכל שהוא וכשאכל כל שהוא החליף את שבועתו. **ובדין הוא דליפלגו בעלמא** - בשאר איסורין ולמלקות בפלוגתיה דר"ש ורבנן. **והאי דאיפלגו הכא להודיעך כוחן דרבנן** - דאף ע"ג דאיכא למימר הואיל ואם פירש שבועה שלא אוכל כל שהוא ואכל כל שהוא חייב שהרי החליף שבועתו. **סתם נמי חייב** - שיש לומר שהנשבע אין דעתו על אכילה של תורה אלא אחר לשון בני אדם ובכל שהוא נתכוין לאסור את עצמו. **קמ"ל דפטרי** - דקסברי אין דעתו אלא על שיעור אכילה. **או דלמא** - סתם נמי חייב דסתם נמי כמפרש דמי שדעתו היתה על כל שהוא. **ואם איתא** - דכר"ש סבירא ליה. **אודו לי מיהת כו'** - דהכי הדר להו שזה מדבר ומביא קרבן וכיון דקרבן על חילוף דיבורו חייב שאף זה החליף דיבורו שהנשבע דעתו על כל שהוא והרי סתם שלו כמפרש. **ויש בו כדי לצרף כזית** - בין פת ויין. **חייב** - דהיתר מצטרף

לאיסור באיסורי נזיר דילפינן לה ממשרת וכל משרת במסכת פסחים (דף מג). **חייב** - קרבן שבועה ור"ש פוטר - שהרי מושבע ועומד מהר סיני על הנבילות ואין שבועה חלה על מצוה כדלקמן. **בכולל דברים המותרין כו'** - כלומר אם היה נשבע על הנבילות לבדן לא היתה שבועה חלה אבל זה שאמר לא אוכל סתם כלל דברים המותרין והאסורין יחד ומיגו דחיילא שבועה על המותרין חיילא נמי אדברים אסורין באיסור שבועה ור"ש לית ליה איסור חל על איסור אפי' ע"י כולל. **וריש לקיש אמר** - טעמא דרבנן לאו משום כולל הוא דלא אמרינן כולל באיסורי שבועה כדמפרש ריש לקיש טעמא לקמן. **אי אתה מוצא** - שיתחייב אלא בחצי שיעור שאינו מושבע עליו מהר סיני ומשום שבועה מיחייב או במפרש שלא אוכל חצי שיעור ואליבא דרבנן דמתניתין דאמרי דסתם אין דעתו לכל שהוא ובמפרש מודו. **אי בסתם** - מצית מוקמת לה אליבא דר"ע דאמר אדם הנשבע לא אוכל סתם דעתו לאסור עצמו בכל שהוא. **והרי נמלה** - וכן כל בריה קטנה דלדברי הכל חייב מלקות דתנן במס' מכות (דף יג) אמר ר"ש אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה. **והרי הקדש** - שהוא מתחייב מעילה בשוה פרוטה ואפי' בפחות מכזית. **ומשני הא בעינן שוה פרוטה** - שזה שיעורו. **והרי מפרש** - שבועה שלא אוכל כל שהוא ואכל כל שהוא חייב. **מפרש נמי כבריה דמי** - מפרש דשבועה כבריה בשאר איסורין דמי בריה טעמא מאי משום דחשיבא מפרש נמי איהו אחשבה דאסריה עליה. **והרי עפר** - האומר שבועה שלא אוכל עפר דקס"ד דכיון דלאו בר אכילה לא שייך ביה שיעור אכילה וחייב בכל שהוא.

דף כב.א

תיפשוט כו' - מדקתני מתני' היכן מצינו כו' אלמא בעפר נמי בכזית בעינן. **כי קאמרינן** - היכן מצינו כו' במידי דבר אכילה קאמרינן. **והרי קונמות** - האומר קונם ככר זו עלי אוסר עצמו בכל שהוא שבה כדלקמן. **כמפרש דמי** - לפי שאינו מזכיר בה שם אכילה כל שהוא קאמר. **והרי מגדף** - מברך את השם דפליג רבי עקיבא אדרבנן בכריתות (דף ז) ואמר מגדף מביא קרבן. **והרי נזיר** - שמדבר ואוסר בדבורו ומביא קרבן ביום תגלחתו. **על דבורו** - שהחליף דבורו. **והרי הקדש** - שמדבר ואוסר בדבורו את שהוא מקדיש ואם החליף דבורו ונהנה ממנו מביא קרבן מעילה. **והרי קונמות** - שלא אסרה אלא עליו

ואם אכל ממנו קס"ד דמביא קרבן מעילה שהקונם לשון הקדש הוא. **אין מעילה בקונמות** - דלא קרינן ביה מקדשי ה' (ויקרא ה) שהרי חולין הוא אצל כל אדם. **מהו דתימא אטעום נמי** - לשון אכילה הוא כדאמרי אינשי נטעום מידי. **קונמות כיון דלא מדכר שום אכילה כדמפרש דמי** - גרסינן. **שני קונמות** - שתי ככרות שאסרן עליו בקונם. **מצטרפין** - מעט מזה ומעט מזה לכזית. **שתי שבועות** - שתי ככרות שנשבע עליהן. **אין מצטרפות** - ולקמן מפרש טעמא והשתא סלקא דעתיה לפי שהזכיר שם אכילה על זו ושם אכילה על זו. **אמאי אין מצטרפות** - הרי על שתיהן הזכיר שם אכילה אחת. **מתוך שחלוקות לחטאות** - מתוך ששתי ככרות הללו חשובות שתים לענין חטאת בשבועה זו אם אמר שבועה שלא אוכל מזו ומזו ואכל כזית מזו וכזית מזו בהעלם אחד חייב שתים כדתנן [לקמן] שבועה שלא אוכל פת חטין פת שעורין פת כוסמין ואכל חייב על כל אחת ואחת ומייתנין לה בתורת כהנים מוהיה כי יאשם לאחת מאלה לחייבו על כל אחת ואחת וגו' וכי אמר נמי מזו ומזו שתי שבועות חשיבי הלכך כי אכל מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור אין מצטרפות אבל קונמות אין חלוקות לאשמות למאן דאמר יש מעילה בקונמות דאם נהנה וחזר ונהנה בהעלם אחד חדא הוא דמיחייב דכולהו חדא מעילה כדתנן (מעילה דף כ) צירף את המעילה לזמן מרובה ואם בשני העלמות אפי' מחדא מינייהו נמי וכן לעני מלקות אם בהתראה אחת חדא הוא דלקי ואי בשני התראות אפי' מחדא מינייהו שהרי עובר וחוזר ועובר כדתנן (מכות דף כא) נזיר שהיה שותה יין כל היום כולו אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת. **שבועות כקונמות** - מצטרפות ואע"ג דחלוקות דלית ליה לדרב פנחס ובלא איפוך לא מיתרצא דאי הוה מתרץ ר' מאיר דאמר בקונמות אין מצטרפין לית ליה לדרב פנחס הוה קשיא לן בין שבועות בין קונמות אמאי אין מצטרפין הרי על שתיהן לא הזכיר אלא אכילה אחת אבל השתא דאמר מצטרפות ולית ליה לדרב פנחס לא קשיא מידי. **כי אמר רב פפא** - בקונמות כל שהוא למלקות קאמר וכי תניא ההיא דמצטרפין לענין קרבן מעילה וצירוף דקתני לאו לכזית אלא לשוה פרוטה. **ויש לה פדיון** - שתופסת פדיונה והיא יוצאה לחולין דבהקדש כתיב (ויקרא כז) ופדה בערכך. **אין לה פדיון** - להתירה לו שלא נאמר פדיון באיסורין.

דף כ.ב.

ואכל עפר פטור - דלאו בר אכילה היא. **ע"י תערובת** - עם הענבים. **דעתו**
אמשהו - את"ל עפר במשהו. **נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה** -
אם תמצא לומר בשאר כל אדם בכזית נזיר מאי מי אמרינן כיון דכזית אסור
עליה ויודע הוא שאין שבועה חלה עליו. **כי אשתבע אהיתירא אשתבע** - על
פחות מכזית שלא היה מושבע עליו מסיני. **דעתיה אכזית** - ואין כאן שבועה.
אי אתה מוצא - שיתחייב אא"כ נאסר בשבועתו בחצי שיעור שאינו מושבע
עליו מסיני והיכי משכחת לה אי במפרש ואליבא דרבנן אי בסתם לר' עקיבא.
והא נבילה - דכי חרצן לנזיר דמיא וקאמר ריש לקיש דאי אתה מוצא אליבא
דרבנן אלא במפרש ולא אמרי' אפילו בסתם נמי דעתיה אמשהו דכי אשתבע
אהיתירא אשתבע דכעפר דמיא דלא חזיא לאכילה לישראל. **נבילה בת**
אכילה היא - ושייך בה שיעורא. **דרביע עליה** - דרבוץ עליה אריא אזהרת
המקום. **מתני'**. **שבועה שלא אוכל ושתה** - אע"ג דשתיה בכלל שבועה
של אכילה כדאמר בגמרא אינו חייב אלא אחת דהוה ליה כאכל ואכל
בהעלם אחד. **שלא אוכל ושלא אשתה** - הוה להו שתי שבועות ובגמרא פריך
הויא לה שבועה על שבועה. **שבועה שלא אוכל פת חטין פת שעורין כו'** -
דכיון דפריש אדעתא דמיחל שבועה אכל חדא וחדא באנפי נפשיה קאמר
ובגמרא פריך דלמא האי דפריש להו אדעתא למיפטר ממניא אחרינא דאי
אמר שלא אוכל סתם הוה נאסר בכל המינים ולעולם חד שבועה היא. **ואכל**
נבילות כו' חייב - דראוין הן לאכילה ואריא הוא דרביע עליהו. **ור"ש פוטר** -
דמושבע ועומד הוא עליהן. **אשתו אסורה** - שהרי אכל אוכלין ואפי' לר"ש
דפטר בקמייתא טעמא לאו משום דלאו בני אכילה אלא לפי שאין שבועה
חלה על דבר מצוה כדלקמן. **גמ'.**

דף כ.ג.

ודלמא על ידי אניגרון - שהוא מין מאכל כדתניא בתוספתא דביצה הביאו
לפניו אניגרון ואכסיגרון ועליהן פלפלין שחוקים ורגילין לתת לתוכן יין
כדתניא בתוספתא דדמאי או תרומת יין לתוך אניגרון ואכסיגרון. **מיא**
דסילקא - תבשיל של תרדין. **מיא דכולהו שלקי** - שלקות של ירק. **מידי**
דמשכר - כלומר דרך שכרות. **דלמא** - ושכר דקרא לאו איין קאי אלא דבילה
קעילית קאמר שהיא משכרת קעילית על שם מקומה. **אף אנן נמי תנינא** -

דשתיה בכלל אכילה. **מתני' נמי דיקא** - דשתיה בכלל אכילה. **ודלמא למיפטר נפשיה מאחרנייתא קאמר** - אמאי קתני חייב על כל אחת ואחת דלמא האי דפריש להו לאו לאפושי בשבועות קאתי אלא למיפטר נפשיה בשבועה מדברים אחרים דאי אמר לא אוכל סתם היה נאסר בכל האוכלים. **הל"ל** - שלא אוכל חטין ושעורים וכוסמין וכי אמר פת פת לחלק. **ודלמא לכוס** - כלומר אי אמר הכי הוה משמע שלא יהא כוסס חטין כמות שהן אבל הפת היה אוכל. **ה"ל למימר פת חטין ושל שעורין** - דכיון דאמר ושל אפת קאי.

דף כגב.

ודלמא ע"י תערובת - אי אמר הכי הוה משמע שלא יאכל פת שיש בה כל המינין הללו בערבוביא אבל של כל מין ומין בפני עצמו יאכל. **הא אחרינא שתינא** - ממין זה. **כגון אלו** - משמע ממין אלו. **דלמא** - אי אמר הכי הוי משמע כגון אלו כשיעור הזה. **הוה ליה למימר שבועה שלא אשתה עמך** - ולא צריך (- לפרש דכי אישתבע אמאי דמסרהבין בו אישתבע. תנן התם - גבי שבועת הפקדון. פרוטה מכולן מצטרפת - לחייבו על שבועה ולא על כל אחת ואחת אלא לחייבו אשם אחד. פליגי רב אחא ורבינא - בחייב על כל אחת ואחת דמתני' ובדברי יוחנן חד אמר מיחייב אפרט ולא מיחייב אכלל כלומר על כל אחת ואחת דתנן במתני' שלש אשמות הן ולא ארבע דלא אמרינן שבועה שאין לך בידי חדא שבועה היא וכי הדר פירש חטים ושעורים וכוסמין לחלק הרי ארבעה הא לא אמרי' אלא שבועה שאין לך בידי אפרטי קאי וכי אמר רבי יוחנן פרוטה מכולם מצטרפת ארישא דמתניתין איתמר דקתני אינו חייב אלא אחת אבל סיפא מכל מין ועין חדא שבועה באנפי נפשה היא אי ליכא בכל מין שוה פרוטה לא מיחייב. וחד אמר מיחייב אכללות ומיחייב אפרטי - על כל אחת דקתני במתניתין ארבע אשמות הן כי אמר שבועה שאין לך בידי כלל כולן יחד וכי הדר פריש להו נשבע על כל מין ומין לבדו יש כאן ד' שבועות ומילתא דר' יוחנן קיימא בין ארישא דקתני אינו חייב אלא אחת בין אסיפא דקתני חייב

על כל מין ומין ואשבועתא דכללא דאילו אג' שבועות דפרטא ליכא לאוקומה שהרי אין במין אחד שוה פרוטה ואנן כפירת ממון בעינן. הכא מאי - מי פליגי בה נמי רב אחא ורבינא במתני' לחייביה ד' חדא אשלא אוכל ותלתא אפירושא דפרטא. מי מחית איניש נפשיה לפחות מכשיעור - לא גרסינן לה ושיבוש הוא. דהא אי אישתבע והדר אישתבע מיחייב תרתי - דכל שעתא ושעתא ממונא קא כפר ליה כדתנן בפ' שבועת הפקדון (לקמן שבועות לו) השביע עליו ה' פעמים וכפר חייב על כל אחד ואחד הילכך כי נמי אמרי' שבועתא דכללא שבועתא באפי נפשה היא איכא לחיובא אשבועתא דפרטא אבל גבי שלא אוכל אי ס"ד איתא בכללא למיהוי שבועה באפי נפשה ואסר עצמו בכל המינין אפרטי תו מי מיחייב הרי כבר מושבע ועומד הוא עליהן ואין שבועה חלה על שבועה. מאי שנא רישא כו' - קס"ד נבילה וטריפה נמי אוכלין שאינן ראויין הן. הא לא קשיא - כלומר אם קושיא אחרת אין כאן זו יש לה תירוץ וכן כל דוכתא דאיכא הא לא קשיא יש קושיא גדולה מזו. בכולל - שפירש ואמר שבועה שלא אוכל נבילות ושחוטות.

דף כד.א

באיסור הבא מאליו - כגון האוכל נבילה ביום הכפורים דפליגי רבנן ורבי שמעון דמחייבי ליה רבנן חטאת משום יוה"כ ואע"ג דהויא נבילה מקמי יום הכפורים ואין איסור חל על איסור הכא חייל דיום הכפורים איסור כולל הוא דקודם בין השמשות היה אסור זה בנבילה ומותר בשחטה על ליה יום הכפורים מגו דאיתסר האי גברא בשחטה משום יוה"כ איתסר נמי בנבילה משום יוה"כ היינו כולל באיסור הבא מאליו דיוה"כ בא מאליו הוא. **אבל באיסור הבא מעצמו** - כלומר על ידי אדם עצמו כגון איסור שבועה הבא לו על ידי דיבורו לא אמרי'. **בשלמא לר"ש בן לקיש** - דמוקי לה בחצי שיעור. **משום הכי פטר ר' שמעון** - דקסבר כל שהוא נמי מושבע ועומד הוא דתניא ר' שמעון אומר כל שהוא למכות. **אלא לר' יוחנן** - דמוקי לה משום כולל אמאי פטר ר' שמעון. **פטור** - מחטאת דלא אתי כרת דיוה"כ וחייל על איסור

נבילה או איסור אבר מן החי אם לא נתנבלה מבערב ואע"ג דיום הכפורים כולל הוא. **בשלמא לר"ל** - דמוקי לה בחצי שיעור היינו דמשכחת לה בלאו והן דקיימא לן (לקמן שבועות דף כה) אין קרבן שבועה בא אלא א"כ אתה מוצא בה לאו והן דכתיב להרע או להיטיב דמשמע דבר וחילופו והאי מפרש שלא אוכל חצי שיעור נבילה משכחת לה נמי בשבועה שאוכל חצי שיעור נבילה דלאו נשבע לבטל את המצוה הוא. **אלא לר' יוחנן** - דמוקי לה בשיעור שלם ומשום כולל ועל כרחך במפרש נבילות אוקימתה משום קושיא קמייתא דרישא וסיפא. **בשלמא** - שבועה שלא אוכל משכחת דחיילא אע"פ שמושבע ועומד משום כולל. **אלא הן** - שבועה שאוכל נבילות ושחוטות מי משכחת לה דתיחול אנבילות ולבטל שבועת הר סיני. **ה"ג אלא כדרבא** - ולא גרס משכחת לה כדרבא והכי פירושה לא תשני לעיל קושיא דרישא וסיפא כאן בסתם כאן במפרש אלא כולה בסתם ואוכלין שאינן ראוין לאכילה דקתני רישא פטור כדרבא מיפרשא כגון עפר שאין ראוי לאכילה אבל נבילות ראויות לאכילה הן ואריה הוא דרביע עלייהו ותו לא קשיא מידי לר' יוחנן דמשכחת לה בלאו והן אף בשיעור שלם דהא לא אוכל סתמא קאמר אם אכל נבילה חייב שהרי כלל בסתמו דברים המותרים והאסורים ומיתסרי אסורים על ידי כולל והן משכחת לה דהא אוכל סתם קאמר ומקיים שבועתו בדברים המותרים ואם לא אכל חייב. **אף אנן נמי תנינא** - דבנבילות ראויות לאכילה חשיב להו. **הרי אשתו אסורה** - אלמא אכילה היא.

דף כדב.

חשובי אחשביה - באכילתו וגילה על עצמו שאינו קץ בהן לא שמעתיה כן אכן הוא עיקר בעיני וסוגיא דעלמא גרס משכחת לה כדרבא ומפרשי לה בנבלה מוסרחת ואי אפשרי בה מכמה קושיות חדא דמסרחת לאו נבלה מקריא ואין כאן שבועת הן ועוד דרבא מאי בעי הכא הוה ליה למימר משכחת לה בנבלה מסרחת ועוד אף אנן נמי תנינא לא אתיא שפיר. **מידי דהוה איסור מוסיף** - דמאן דלית ליה איסור חל על איסור באיסור כולל אית ליה באיסור מוסיף כדאמרין ביבמות פרק ארבעה אחים (דף לב) מודה רבי יוסי באיסור מוסיף איסור כולל קרי היכא דאין איסור אחרון מוסיף על החתיכה כלום אבל מרבה הוא איסור על האדם בדברים אחרים כגון נבילה ביוה"כ דלא בא לאוסרה אלא באכילה ובאכילה כבר אסורה היא משום

נבילה נמצא שלא הוסיף עליה איסור אחרון כלום אבל ריבה איסורה על האדם לאוסרו בכל אוכלין שבעולם ואמרינן מיגו דחל יוה"כ על האדם ליאסר בשאר אוכלים משום יוה"כ כולל נמי את הנבילה עמה להתחייב משום יוה"כ איסור מוסיף כשאיסור אחרון מוסיף על חתיכה עצמה דבר שלא היה בה ע"י איסור ראשון ואוסר החתיכה האחרון במה שהיתה מותרת קודם שבא איסור האחרון כגון חלב של קדש אסור לאכול משום חלב ומותר לגבוה למזבח נעשה נותר מוסיף עליו איסור למה שהיתה מותרת לו דנפסל להקרבה והכי אמרינן מתוך שחל עליה שם נותר לאוסרה על המזבח ואין איסור הראשון מעכב על ידו מלחול שאין זה איסור חל על איסור חל עלי' נמי איסור שם נותר אצל כל אדם האוכלו להתחייב עליו משום חלב ומשום נותר אעפ"י שיש כאן איסור חל על איסור. **כי אמרינן איסור מוסיף בחדא חתיכה** - כדמפרש מתוך שחל עליה שם איסור שני אצל דבר שהיה מותר לו חל עליה אף אצל דבר שהיתה אסורה לו כבר אבל מחתיכה לחתיכה לא אמר מתוך שחל על האדם אצל חתיכה זו יחול עליו אף אצל חתיכה אחרת (זו) בכולל לא אמרינן. **מהו דתימא** - באיסור הבא מעצמו לא אמרינן כולל. **אכילה אחת** - זית אחד. **טמא שאכל חלב כו'** - חייב משום חלב ומשום נותר ומשום יוה"כ ומשום טמא שאכל את הקדש הרי ארבע חטאות ואשם אחד מעילה ואפי' הוא כהן גבי חלב דקדש מועל הוא דאמר מר (תמורה דף לב) כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה והנהו כולהו איסור חל על איסור נינהו או ע"י כולל או ע"י מוסיף שהרי משנולדה הבהמה נאסר חלבה אקדשה מיגו דחל איסור מוקדשים אבשר ועור חל נמי אחלב הרי כולל הוה ליה נותר מיגו דאיתוסף בה איסורא לגבי מזבח על חתיכה זו משום נותר איתוסף נמי לגבי גברא משום נותר הרי מוסיף איטמא גברא מיגו דאיתסר האי גברא בקדשים הנאכלים משום טומאה איתסר נמי בהאי חלב משום טומאה הרי כולל הוה ליה יוה"כ מיגו דאיתסר אף בחולין משום יוה"כ איתסר נמי בהאי משום יוה"כ. **אף אם היתה שבת כו'** - דאילו אהוצאת יוה"כ לא מיחייב דקסבר אין עירוב והוצאה ליוה"כ. **והוציאו** - בפיו בשעת אכילה. **אינו מן השם** - אין חטאת זו באה משום האכילה אלא משום הוצאה. **ואם איתא** - דאמרינן כולל באיסור הבא מעצמו אכתי הוה ליה לתנא לטפויי חטאת בהאי כזית כגון שבועה כו'. **כי קתני כו'** - אע"ג דאית ליה כולל נמי באיסור הבא מעצמו הכא לא חשיב אלא איסורין הבאים מאיליהן. **והרי**

הקדש - אשם מעילות דאתי ליה משום דיבורו שהקדישו. **שאלה** - לחכם להתיר האיסור. **והרי הקדש** - שבא ע"י נדר וכל נדרים יש להן שאלה. **בנשיא ורבי אליעזר היא כו'** - במסכת הוריות ואמרינן התם לא א"ר אליעזר קרבן קבוע לנשיא בעבירה דקרבן עולה ויורד אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמרה בו כרת בקבועה אבל בשמיעת הקול ובבטוי שפתים לא אמר. **דחיילא אפחות מכשיעור** - במפרש. **הרי הקדש** - אשם מעילות בא על שוה פרוטה אפילו פחות מכזית. **הא בעינן שוה פרוטה** - והיינו שיעוריה. **מאוריא** - מקום. **אשם** - מעילה. **דזדונו לאו** - דתניא הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרין באזהרה ואמרינן מאי טעמא דרבי גמר חטא חטא מתרומה דאיכא אזהרה ומיתה בידי שמים ורבנן אמרי אמר קרא בתרומה ומתו בו כי יחללוהו בו ולא במעילה ממיתה מעטיה אבל באזהרה קאי מג"ש דחטא חטא ואית דילפי מוכל זר לא יאכל קדש ולא מילתא היא דההיא בתרומה כתיב ומוזר לא יאכל כי קדש הם נמי לא אתיא דההוא בקדשים הנאכלין לכהנים כתיב וכל שיש בו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה.

דף כה.א

בחטאת קאמר - הא דאמרי' דבר שזדונו לאו לא קתני בחטאת הוא דאמר ושבועת ביטוי חטאת היא. **דלית ביה מששא** - שאישן ושלא אישן שהשינה אין בה מששא. **שאזרוק צרור לים** - לא גרסי' הכא. **מתני'** . **אחד דברים של אחרים** - כדמפרש שאתן לפלוני כו'. **שאין בהן ממש** - תרי גווני משמע שאין בהן ממש כגון שינה ומשמע שאין בהן הנייה כגון שאזרוק צרור לים. **א"כ** - דדייקת להרע או להיטיב אין לי כו'. **מריבוי הכתוב** - לכל אשר יבטא. **גמ'**. **הנדרים חלים על דבר מצוה** - קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל אסור ובנדרים מפרש טעמא בפרק ואלו מותרין (דף טז). **מה שאין כן בשבועות** - כדתנן במתני' ויליף לה לקמן שבועות (דף כז) מקראי. **נדר אינו חל על השינה** - כגון קונם שאני ישן דקונם לשון הקדש הוא ואמאי ליחול הקדש אבל קונם עיני בשינה חל אעין. **מלקין אותו** - משום שבועת שוא דדבר שא"א הוא ומשנשבע יצתה לשקר אלמא לאו שבועת ביטוי הוא דקתני וישן לאלתר. **ליתיה בלהבא** - יזרוק פלוני או לא יזרוק אין זה שבועת ביטוי אלא שבועת שוא שהרי אין פלוני ברשותו לזרוק ולא לזרוק. **רב כר"ע** - דמחייב בלשעבר. **ושמואל כרבי ישמעאל** - דמחייב ליה [רק] להבא. **אליבא דר'**

ישמעאל כ"ע לא פליגי - כלומר דרב ודאי תנאי היא דלא מחייב ליה רב אליבא דרבי ישמעאל וליתא לפלוגתא דרב ושמואל אליביה כדמפרש ואזיל. כי פליגי אליבא דר"ע - כלומר אבל בדר"ע פליגי ולא דשמואל כתנאי דאפי' לר"ע פטר ליה שמואל וכל שכן לר' ישמעאל.

דף כהב.

דר' יהודה בן בתירא - אנשבע לקיים את המצוה פליג ולא אנשבע שלא לקיים. שכן לא עשה בה כו' - דאיתיה בהן וליתיה בלאו. נימא רב כו' יהודה בן בתירא - דלא בעי לאו והן ה"נ לא בעינן) - להבא ולשעבר. אליבא דר' יהודה כולי עלמא לא פליגי - כלומר דשמואל ודאי תנאי היא דלא ס"ד דשמואל למיפטריה אליבא דרבי יהודה בן בתירא. השתא לאו והן - דכתיב בהדיא להרע או להיטיב דמשמע כגון אוכל ולא אוכל לא בעי. להבא ולשעבר - דלא מיפרשי כל שכן דלא בעי. כי פליגי אליבא דרבנן - פליגי דרב אפי' לרבנן אמר למילתיה ולא תימא לרב תנאי היא וכל מקום שיש לשון זה בגמרא זו היא שיטתה. מי איכא בלא אניח - בשבועת ביטוי והא נשבע לבטל את המצוה הוא. והוא שניכר לשלשה בני אדם - שכבר ידעו שלשה באותו עמוד שהוא של אבן הוא דהויא שבועת שוא דמידי דידעו ביה תלתא בני אדם הוי מפורסם. ה"ג - ומודה רב באומר שבועה שאני יודע לך עדות ואשתכח דלא ידע ליה דפטור הואיל וליתיה באיני יודע לך. ומודה רב כו' - דאע"ג דלא בעי להבא ולשעבר לאו והן בעי והאומר שבועה שאני יודע לך עדות הן משכחת בה לאו לא משכחת בה דליתיה באיני יודע לך דאיני יודע לך עדות לאו משום שבועת ביטוי חייביה רחמנא להתחייב בה חוץ לב"ד אלא משום שבועת העדות ואינה אלא בב"ד ובראוי להעיד. ידעתי ולא ידעתי מחלוקת - דרב ושמואל דאיתיה בלאו והן וליתיה בלהבא דנשבע לבטל את המצוה הוא. להכי אפקיה רחמנא כו' - ופרשה בהדיא ובהאי קרבן גופיה דאי לא כתבה בהדיא לא שמענא ליה משבועת ביטוי דליתיה בלהבא. אלא לרב למאי הלכתא כתבה רחמנא - ובהאי קרבן גופיה הלא בכלל שבועת ביטוי

היא. תרתי - אם ראוי להעיד הוא וכפר בו בב"ד חייב שתים משום שבועת העדות ומשום שבועת ביטוי. לאחת - בהיא עניינא כתיב כי יאשם לאחת מאלה. ולאביי למאי הלכתא - אליבא דרב. בכולן - בכל הכתובין בקרבן עולה ויורד שבועת ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו נאמר ונעלם. וכאן - בשבועת עדות לא נאמר ונעלם. במזיד - דליתיה לשבועת ביטוי. מחייב חדא - משום עדות. בשוגג - דאיכא לחיוביה נמי משום שבועת ביטוי מחייב תרתי. לאו היינו דאמרי - לכו דבהדיא מעטיה קרא מלחייביה תרתי ועל כרחך בשוגג הוא דמיעטיה קרא דאי במזיד מי איכא תרתי ולמה לי למעוטי הא אין חיוב ביטוי במזיד, ה"ג ואי במזיד מי איכא תרתי. רבא אמר כו' - כלומר לא צריך למעוטיה מלאחת וכי אתא לאחת למעוטיה מחיוב שתים לאו לעדות וביטוי אתא אלא לביטוי לחודיה שאם אמר שבועה שלא אוכל ואכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין אינו חייב אלא אחת אבל עדות וביטוי לא צריך מיעוטא דהויא לה עדות דבר שהיה בכלל ביטוי ויצא בפני עצמו לידון בדבר החדש בראויין להעיד ובב"ד הלכך אין לך בו אלא חידושו ומשום עדות חייב ולא משום ביטוי. מכלל דאביי - דאיצטריך קרא למעוטי. סבר איתה לשבועה בעולם - כלומר איתא לשם שבועת ביטוי באיני יודע לך עדות והאי דלא מיחייב תרתי משום מיעוטא דאין אתה מחייבו שתים הוא ונ"מ היכא דאיתיה לביטוי וליתיה לעדות כגון בפסולין לעדות או שלא בב"ד דליכא למיפטריה מלאחת מיחייב משום ביטוי. והאמר אביי - לעיל כו' דליתיה לשם שבועת ביטוי בשבועת העדות ואם איתא הרי ישנה באיני יודע לך עדות בפסולין שלא בב"ד.

דף כו.א

שאין בהן הרעה והטבה - שאזרוק צרור לים. **ת"ל כי תשבע לבטא** - מכל מקום. **ר' ישמעאל ששימש כו'** - הכי שמיע ליה לרבי יוחנן שר' ישמעאל שימש את רבי נחוניא. **מאי מיעט מיעט מצוה** - דדבר שאי אפשר הוא וה"ה למשנה את הידוע לאדם. **לא יחל דברו** - לא משמע אלא בדבר שאפשר לו

לקיים שבועתו והיינו להבא. **לא תשקרו** - בשעה שתשבעו לא תצא לשקר. **האדם בשבועה** - שיהא אדם בשעת שבועה שיהא לבו עליו. **פרט לאנוס** - כדמפרש לקמיה כגון בשבועה לשעבר וכסבור שנשבע באמת ולקמיה בעי אם כן שגגת שבועה לשעבר היכי משכחת לה. **בשבועה ונעלם** - שנתעלמה ממנו שבועה. **העלם חפץ** - בלא שבועה לקמן מפרש לה. **לבך אנסך** - כסבור היית לישיבע באמת. **אינשי** - שכח. **אחת היא** - אי אתה מוצא העלם חפץ בלא העלם שבועה וזו היא אינה משנה. **אלמא לא** - אין אתה מוצא זו בלא זו בתמיה והא משכחת לה כו'. **עלה דהאי פת** - שאכל וגבי דהאי פת העלם שבועה היא כסבור שלא נשבע עליה שהרי סבור שהיא של שעורים. **חזינן כו'** - כבר פירשתיו אצל העלם טומאה ומקדש בשילהי ידיעות הטומאה. **לא שנא** - ופטור.

דף כו.ב

איזו היא שגגת [שבועת] ביטוי לשעבר - כיון דבעינן אדם בשבועה היכי משכחת לה שוגג. **אי דידע** - בשעת שבועה שהוא נשבע לשקר. **מזיד הוא** - וקרא כתב ונעלם בשלמא להבא משכחת לה שבשעת שבועה דעתו מיושבת עליו ולאחר זמן נתעלמה ממנו שבועה. **כמונבו** - במסכת שבת בפרק כלל גדול. ה"ג - דבכל התורה לא אשכחן לאו דמייתי קרבן בלא כרת. **לישרי ליה מר** - וכיון דאי אתא לקמן שרינן ליה לכתחלה כי אכיל ליה בהעלם שבועה לא עבר על שבועתו. **מצטער** - ברעב ואי נמי לא נעלמה ממנו היה אוכלה ואכלה בשוגג בהעלם שבועה. **לא שב מידיעתו כו'** - והאי נמי לא שב מידיעתו הוא. **צריך שיוציא** - ואם לא הוציאה בשפתיו אינה שבועה. **ולא שגמר בלבו להוציא** - שלא נתכוין שתהא שבועה עד שיוציאנה בשפתיו. **גמר בלבו סתם** - שתהא שבועה בגמר לבו מנין כו'. **מוצא שפתיך** - גבי נודר להביא קרבן כתיב. **תרומה וקדשים** - תרומת מלאכת המשכן כתיב בה כל נדיב לב הביאו וגו' וגבי קדשים כתיב בחזקיהו בספר דברי הימים (ב כט) וכל נדיב לב עולות.

דף כז.א

מתני'. **שהיה בדין שיהא חייב** - הנשבע לקיים ולא קיים. **כדברי רבי יהודה בן בתירא גרסי'** - ולא גרסי' דברי רבי יהודה והכי קאמר נשבע לקיים ולא קיים פטור שאילו לדברי ר' יהודה בן בתירא היה בדין לחייבו. **שלא עשה בה**

לאו כהן - וקרא כתיב להרע או להיטיב. **גמ'**. **יכול נשבע לבטל את המצוה וכו'** - ותהא זו קרויה הרעה שהוא מריע לעשות שמבטל את המצוה. **מה הטבה רשות** - לקמיה מפרש לה. **יכול נשבע לקיים כו'** - ותהא זו קרויה הטבה שהוא מטיב לקיים מצוה. **מה הרעה רשות** - לקמיה פריך ממאי דקראי ברשות כתיבי. **ת"ל או להיטיב** - או יתירה לדרשא. **מה הטבה** - לעצמו דהיינו אוכל. **שאינה בביטול מצוה** - כגון אוכל ביוה"כ או חמץ בפסח דהא לא קרי הטבה שהרי גורם רעה לנפשו אלא בקיום מצוה כגון אוכל מצה בלילי פסח אף הרעה דלא אוכל שאינה בביטול מצוה כגון לא אוכל מצה אלא בקיום מצוה כגון לא אוכל חמץ א"כ למה לי דכתבה הך הרעה הטבה היא לענין מצוה והא כתבה. **ואקיש הטבה להרעה מה הרעה** - דלא אוכל שאינה בקיום מצוה כגון לא אוכל חמץ בפסח דההיא לא הרעה מיקריא לענין מצוה. **אף הטבה** - דאוכל שאינה בקיום מצוה כגון אוכל מצה אלא בביטול מצוה כגון אוכל חמץ בפסח וא"כ הטבה זו הרעה היא והא כתבה. **ה"ג אי הכי בדבר הרשות נמי לא משכחת לה אלא מדאיצטריך או לרבות הטבת אחרים שמע מינה לאו בדבר מצוה כתיבי כו'** - והכי פירושה אי הכי בדבר הרשות נמי איכא לאקשויי כי האי גוונא אקיש הרעה להטבה מה הטבה דאוכל שאינה בדבר רע לגופו כגון אוכל דבר שקשה לגוף דההיא לאו הטבה מיקריא אלא דבר המהנהו אף הרעה דלא אוכל שאין שבועה זו רעה לגופו אלא הטבה כגון לא אוכל דברים הקשים לגוף וא"כ הרעה הזאת הטבה היא לו והא כתיב ליה הטבה ואקיש הטבה להרעה מה הרעה דלא אוכל לא נשבע על דבר הקשה דההיא לאו הרעה מיקריא אלא בדבר הטוב לגוף נשבע שלא יאכלנו אף הטבה דאוכל כגון שנשבע בדבר הרע לו שתהא שבועה רעה לו א"כ הטבה גופה הרעה היא. **השתא הרעת אחרים** - דהויא ביטול מצוה איתרבאי הטבת אחרים דקיום מצוה היא מיבעיא. **והאי או מיבעי ליה לחלק** - דאי כתיב להרע ולהיטיב הוה אמינא עד דמשתבע אתרוייהו. **אביו קלל אמו קלל** - בראש המקרא סמך קללה לאביו ובסופו סמך קללה לאמו. **ומשמע אחד בפני עצמו** - וריבויא דסיפיה דקרא מיבעי ליה לרבות מקלל לאחר מיתה והכי מפר' לה בסנהדרין.

דף כזב

ומשני - ר' יאשיה דלא מייתר ליה או נפקא ליה דקראי לאו במצוה איירי

דסבר לה כר"ע דדריש רבוי ומיעוטי כו' מאי מיעט אין לך דבר הראוי למעט כנשבע לבטל את המצוה ואם זה חייב כ"ש כל שאר שבועות אלא ודאי ביטול מצוה אימעוט וקיום מצוה ממעיט מדליתיה בלאו והן. **איתיה בלא איטיב** - לאחרים כגון מתנה לעשיר. ה"ג - הכא מי איתא בלא אקיים. **מתני'**. ה"ג **שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה** - לקמיה מפרש ל"ל דנקט שבועה שלישית. **אינו חייב אלא אחת** - שאין שבועה חלה על שבועה. **גמ'**. **למה לי למיתני שלא אוכל שלא אוכלנה** - למינקט תרי לישני ליתני שלא אוכל שבועה שלא אוכל. **אבל אמר שבועה שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל** - ואכלה כולה חייב שתים דחיילא לה שבועה שניה ואילו שלא אוכלנה כולה משמע אבל מקצתה לא אסר עליו וכי הדר אשתבע שלא אוכל אוסר עצמו בכזית ממנה וכי אכל כזית קמא חייב משום שבועה שניה וכי גמר ואכלה חייב משום שבועה ראשונה אבל האומר תחלה שבועה שלא אוכל אוסר עצמו בכזית ממנה הלכך שניה לא חיילא דבכלל ראשונה היא דכיון דאיתסר בכזית ראשון שוב לא יאכל כלום ממנה כ"ש כולה. **כדרבא** - דאמר אוכלנה משמע כולה אבל לא אוכל אסר עצמו בכדי אכילה. ה"ג - הא תו ל"ל הא קמ"ל חיובא הוא דליכא הא שבועה איתא וכי משכחא רווחא חיילא כדרבא דאמר רבא שאם נשאל כו'. **הא תו ל"ל** - שבועה שלישית ל"ל משבועה שניה אשמועינן דאין שבועה חלה על השבועה. **הא קמ"ל כו'** - להכי נקט למנינא דאשמועינן חיובא הוא דליכא אשבועות אחרונות הא שבועות הם ולא יצאו לבטלה ואם ימצאו מקום יחולו והיכי דמי כדרבא שאם נשאל לחכם על הראשונה עלתה שניה תחתיה ונאסר בככר משום שבועה שניה וכן אם נשאל על השתים חלה על השלישית לפי שהחכם עוקר הנדר (- מעיקרו שהרי פותח לו בחרטה והוי כמי שלא נדר וחלה השניה למפרע שהראשונה היתה מעכבתה מלחול ואינה לראשונה הואיל ונשאל עליה. שתי נזירות - סתם נזירות ל' יום. והפריש קרבן - לתגלחתו ונשאל לחכם על הראשונה עלתה לו שניה במנין שמנה לשם ראשונה ואינו צריך לשמור עוד נזירות שניה והקרבן שהפריש מביא עליה כדמפרש טעמא לקמן מי גרם לשניה שלא תחול תחלה להיות מנין הראשון שלה ראשונה היתה מעכבתה והרי אינה לראשונה שסילקה ועקרה בשאלה זו ונמצא המנין למפרע של שניה

ה"נ גבי שבועות מי הוא גורם לשניה שלא תחול ראשונה היתה גורמת לה והרי אינה שעקרה בשאלה ונמצאת שניה חלה למפרע. הכי השתא התם - נודר שתי נזירות נזירות מיהא איתא אפי' לא נשאל על הראשונה לא יצתה נזירות שניה מפיו לבטלה דהא כי מני לראשונה בעי למימני לשניה וכיון דדבר העומד להיות הוא כשימצא מקום הרי מצא מקום למפרע ע"י שאילה לחול מיום ראשון לפיכך מנין עולה לה. הכא - גבי שבועות אי לאו שאלה מי הוה קיימא שניה לחול כלל הכא איכא למימר כשיצתה שניה מפיו יצתה לבטלה ולא לחול עד עולמית ואף כשיבא המקום שהרי כבר בטלה. נשאל עליה - והותר לו זית הנשאר ובאכילתו לא עבר.

דף כח.א

אפי' כל שהוא - שיור נמי מעכב שלא עבר על שבועתו וראוי לשאילה. **מינו דמהניא שאלה כו'** - דהא כי אכליה לכזית קמא עדיין כל זיתים שבה אסורין עליו ומהניא להו שאלה וכיון דנשאל וקיי"ל חכם עוקר נדר מעיקרו ואשתכח דלא הויא שם שבועה כלל הלכך כזית קמא אשתכח דלא באיסורא אכליה. **ואחר כך נשאל על הראשונה** - אלמא אע"ג דאזלא לה כולה נשאל עליה. **שלא גלח** - פתח אהל מועד את ראש נזרו כדכתיב. **דר' אליעזר** - במסכת נזירות (דף סג). **תגלחת מעכבא** - לשתות יין וליטמא למתים הלכך הוי שיור. **א"ר אשי נזירות קא רמית כו'** - לעולם משעבר על שבועתו לא חזיא לשאילה ולא מהניא לה שאלה ודקשיא לך נזירות לאו קושיא היא. **מי גרם לשניה שלא תחול** - כלומר מי גרם לך לומר שהימים המנוים לא לשניה נמנו אלא לראשונה דתימא אזלא לה ראשונה ותקשי לך ראשונה היתה גורמת לך לומר כן. **ואינה** - והרי גלה החכם לך שחרטתו של זה חרטה ועקר את הראשונה מעיקרא ונמצא מנין המנוי של שניה נמנה וכולה ראשונה אכתי הוה קיימא כשנשאל אבל כבר שנשבע עליה ואכלה על כרחך עבר לה שבועתו ושוב אין לה שאלה. **ה"ג** - אמימר אמר אפי' אכלה כולה נשאל עליה דאי בשוגג מחוסר קרבן ואי במזיד מחוסר מלקות אבל כפתוהו על העמוד לא. **מחוסר קרבן** - וקרבן הוה ליה שיור וכן מלקות למזיד אבל כפתוהו ללקות שוב אין כאן שיור שהרי הוא כאילו לוקה כבר כדשמואל. **התם רץ** - ונתבזה במנוסה

זו ואיכא ונקלה אחיך כיון שנקלה הרי הוא אחיך (מכות דף כג). **אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו** - נמצאת האחת איסור והאחת תנאי זו שנשבע עליה הוי איסור וזו שיתלה בה הוי תנאי ואשמועינן רבא דכל שבועה שנשבע על תנאי ותלה דבר בחבירו אין איסור השבועה חל עליו בשעת שבועה אלא בשעת מעשה הראשון הלכך ההיא שעתא שעת שבועה היא ואם באותה שעה זוכר את שבועתו קרינן ביה האדם בשבועה וחלה עליו שבועה להתחייב קרבן על השוגג בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון ובלבד שתהא שגגה באכילת האיסור ומלקות על המזיד ובלבד שתהא התראה באכילת האיסור ואם כבר שכח שבועתו בשעת מעשה ראשון לא קרינן ביה האדם בשבועה ואין השבועה חלה עליו לא לקרבן ולא למלקות ומייתינן ליה סייעתא לקמן ממתניתין דנדרים. **אכל את הראשונה כו'** - ההיא דתנאי קרי ראשונה שכך היתה סדר שבועתו אם אוכל זו לא אוכל זו והאי דנקט אכילת התנאי ברישא לאו משום דאי עביד איפכא לא חיילא דודאי חיילא ומתחייב למפרע אלא משום דבעי למימר ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב קרבן ודוקא דהך שניה דאיסור הוא דהויא לה שגגה באכילת איסור דאי בתנאי לא מייתי קרבן על אכילת האיסור למפרע שהיתה מזיד ובהיתר שעדיין לא נאסרה עליו ואע"פ שהוא שוגג בשעת אכילה אחרונה שהוא עובר בה על השבועה למפרע שגגה באיסור בעינן. **אכל את הראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור** - בשעת אכילה ראשונה כבר שכח בשבועתו וכשאכל האיסור היה זכור את שבועתו ועבר עליה במזיד פטור ממלקות ואפי' בהתראה לפי שלא חלה שבועה עליו שהרי בשעת אכילה ראשונה שהיתה שבועה ראויה לחול כבר שכוח היה ולא קרינא ביה האדם בשבועה וכל שכן מקרבן שאין קרבן על המזיד. **ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב** - כשאכל התנאי ראשון היה זכור את שבועתו ואכלו במזיד ובהיתר גמור שהרי לא עליו נשבע והיא אכילה ראשונה במזיד וכשאכל בשניה את האיסור אכלו בהעלם שבועה חייב קרבן הואיל ובאכילה ראשונה זכור הוא את שבועתו ויודע שבאכילה זו אוסר עליו את השניה האדם בשבועה קרינא ביה וחלה עליו שבועה וכשאכל שניה שוגג הרי עבר על שבועתו שוגג וחייב קרבן. **שתיהן בשוגג פטור** - בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון פטור כדפרישית שהרי באכילה ראשונה היתה שבועה ראויה לחול ובאותה שעה היה שכוח ולא חלה עליו השבועה לאסור את השניה עליו.

דף כ.ב.

שתיהן במזיד אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה חייב - מלקות שהרי באכילה ראשונה זכור היה שבועתו וחלה השבועה עליו לאסור בשניה וכשאכל שניה התרה בו התראת ודאי אל תאכל שהרי נשבע עליה ונאסרה. **אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש** - דאפליגו בהתראת ספק בפ' קמא שבועות (דף ג) והאי נמי התראת ספק דהתראה בשעת אכילת איסור בעינן ואין כאן אלא התראת ספק אל תאכלנה שמא תאכל את השניה ונמצאת עובר על זו למפרע ואם התרו בו בשעת אכילת השניה אל תאכל שהרי אתה עובר על הראשונה למפרע ואע"פ שהתראת ודאי היא אינה התראה שאין מלקות בא ע"י אכילה זו. **תלאן זו בזו** - שתיהן כדמפרש ואזיל נמצאו שתיהן איסור ושתיהן תנאי. **הכי גרסינן** - אכל זו בזדון עצמה ובשגגת חברתה וזו בזדון עצמה ובשגגת חברתה פטור זו בשגגת עצמה ובזדון חברתה וזו בשגגת עצמה ובזדון חברתה חייב שתיהן בשוגג פטור כו'. **אכל זו בזדון עצמה ובשגגת חברתה** - זכור הוא שנשבע עליה אם יאכל חברתה אבל שכוח הוא שנשבע על חברתה אם יאכל זו וחלה עליו שבועת עצמה שאם יאכל חברתה יתחייב על זו למפרע אבל שבועת חברתה לא חלה עליו שבאכילה ראשונה היו שתי השבועות ראויות לחול והרי שכוח הוא על שבועת חברתה, זו בזדון עצמה ובשגגת חברתה פטור בין ממלקות שניה שהוא מזיד בין מקרבן של ראשונה שעבר עליה שוגג למפרע כשאכל את השניה ממלקות השניה פטור כדפרישית שלא חלה עליו שבועה מתחלה ומקרבן של למפרע דראשונה פטור שלא היתה שגגה באכילתה ואנן שגגה באכילת איסור בעינן ואע"פ שיש שגגה כשעובר על השבועה דהיינו באכילת שניה אין מתחייב עליה קרבן שהקרבן על הראשונה בא ואותה אכילה בהיתר היתה ולא קרינא ביה תחטא בשגגה (ויקרא ה). **זו בשגגת עצמה ובזדון חברתה כו' חייב** - כשאכל ראשונה היה שכוח שנשבע עליה אם יאכל חברתה ולגבי שבועה דידה לא קרינא ביה האדם בשבועה וכשאכל שניה אכלה בשגגת עצמה ששכח שנשבע עליה אבל זכור הוא שנשבע על ראשונה ובאכילה שניה תלאה חייב קרבן על השניה שהרי חלה שבועתו עליו מתחלתה וכשאכלה עובר על שבועתו שוגג אבל מלקות אראשונה לא שהרי מתחלה לא חלה עליו שבועה הלכך לא לקי ולא קרינא

ביה אין שב מידיעתו אצל שניה לפוטרו מקרבן משום עבריין לעבור על השבועה שהרי אין מזיד זה עבירה. **שתייהן בשוגג** - ששתייהן הככרות בשגגת שתי השבועות פטור שהרי בשעת אכילת ראשון היו שתי השבועות ראויות לחול ובאותה שעה שכוח היה משתייהן ולא קרינא ביה האדם בשבועה. **אשניה מיחייב** - דהתראת ודאי היא. **אראשונה** - והתרו באכילתה שמא תאכל חבירתה ותתחייב על זו למפרע התראת ספק היא זו. **אף אנן נמי תנינא** - כדרבא שהתולה שבועה בדבר אחר וקיים התנאי תחלה צריך שיהא זכור לשבועתו באותה שעה ואם לאו אין השבועה חלה. **נדרי שגגות כיצד** - קתני רישא ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין והתם מפרש להו. **קונם אם אכלתי כו'** - קונם עלי דבר פלוני אם אכלתי היום והוא סבור שלא אכל ונזכר שאכל אותו הנדר בטל ומותר באותו דבר. **קונם שאני אוכל** - קונם עלי דבר פלוני אם אני אוכל היום ושכח שבועתו ואכל ושתה מותר באותו דבר היינו דרבא שצריך שיהא זכור לנדר בשעת קיום התנאי. **ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין כו'** - והיינו כדרבא ולא יתכן לפרש קונם שאני אוכל אלא בענין זה שתלה דבר אחר באכילה זו כדפרישית דאי מפרשת קונם שאני אוכל קונם עלי אכילה ושכח ואכל ושתה מאי מותר איכא למימר דקתני ארבעה נדרים התירו הרי כבר עבר על נדרי שוגג ואי מפרשת התירו פטרוהו מן המלקות פשיטא מי התרה בו והלא שכוח היה וכלל דבר אין מותר לשון פטור. **שבועות שגגות היכי דמי** - לא גרסינן דההיא אם אכלתי מיפרשא בנדריים כרב כהנא ורב אסי והך דאם אני אוכל בהדיא היא אתיא כרבא. **עיפא ואבימי** - בני רחבה דפומבדיתא היו. **אינו חייב אלא אחת** - טעה לומר שזו שבועה על שבועה. **הרי יצאה שבועה לשקר** - משנשבע הראשונה יצאה לשקר מפיו והלכה לה והשניה שבועה אחרת היא לעצמה ואין לך לפוטרו בשבועה לשעבר משום אין שבועה חלה על שבועה אלא בשבועה להבא שחוזר ואוסר עליו את האיסור והוה ליה נשבע לקיים את המצוה. **שלא אוכל תשע ועשר** - שתי שבועות היו שבועה שלא אוכל תשע תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר תאנים ואכל עשר תאנים בהעלם אחד מהו טעה לומר שאין השבועה אחרונה בכלל שבועה ראשונה ואין זו שבועה חל על שבועה. **אישתבשת** - דשבועה על שבועה היא שהנשבע שלא יאכל תשע נשבע על עשר דכל כמה דלא אכיל תשע לא אתי לכלל עשר - אינו חייב אלא אחת - טעה לומר ששבועת תשע בכלל עשר לפי

שיש בכלל עשר תשע. **הא תשע מיהא אכיל** - ולא נאסרו עליו תשע בראשונה וכי אכיל תשע מיחייב משום שבועה אחרונה וכשהשלימן לעשר עבר על הראשונה. **זימנין דמשכחת לה דעיפא** - דשבועה שלא אוכל עשר ותשע ואכל עשר דאינו חייב אלא אחת. **כדמר** - רבה דאמר מר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים יחד ביום אחד אבל תאנים לחודייהו אוכל וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים ואי הוה אוכל תאנים וענבים ביום אחד היה מיחייב תרתי דכי אכל תאנים מיחייב אשבועה בתרא וכי הדר משלים לה בענבים מיחייב אקמייתא.

דף כט.א

ואכל תאנים - בהעלם שבועה אחרונה והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים בהעלם שבועה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים תו לא מיצטרפי ענבים בהדייהו לאיחויבי אשבועתא קמייתא הכא נמי שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל עשירית הויא לה עשירית חצי שיעור. **מתני'**. **שבועה שלא נעידך** - ביטול מצוה הוא היינו דבר שאי אפשר. **והשניה שבועת שוא** - שהרי נשבע לבטל את המצוה. **גמ'**. **והוא שניכר** - העמוד לשלשה בני אדם הוא דהוי שוא אבל לא ניכר הויא שבועת שקר. **ורבא אמר באומר יאסרו כל פירות שבעולם** - בשבועה עלי אם לא ראיתי. **ואסיק ליה שמא גמלא** - העלה לו שם גמל. **כשמשיבועין אותו** - גבי שבועת הדיינין תניא ליה המשביעין את המחויב שבועה בב"ד. **איסקונדרי** - חתיכות עץ קטנות שמשחקין בהן. **ואסיק להו שמא זוזי** - כינה את שמם מעות. **התם משום קניא דרבא** - לעולם בתר פומיה אזלינן והא דאיצטריך לן למימר לא על דעתך משום דבפומיה יש שבועה ברמאות כגון דיהיב ליה קנה ונתן המעות לתוכו והפקידו אצלו ונשבע שהחזיר לו מעותיו ולאחר שבועה יחזור ויטלנו ועובדא הוה קמיה דרבא הכי. **וכן מצינו** - דכתיב (דברים כט) לא אתכם לבדכם לא כשאתם סבורים כאשר בלבבכם. **לאו משום דמסקי אדעתייהו עבודת כוכבים** - ומסקו ליה שמא אלוה. **משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה** - וכי אזלת נמי בתר פומייהו קושטא מדמו לאישתבועי. **ולימא להו קיימו תורה** - וישביעם על כן לאו משום דמסקי אדעתייהו עבירות וקרו להו תורה ומשתבעי אדעתייהו ומשני חדא תורה אי הוה אמר הכי משמע חדא תורה

ואנן אית לן כתב ובעל פה. **תורת חטאת ותורת אשם** - אי אמר קיימו תורות
הוו מסקי אדעתייהו לאישתבועי אהנך תרתי דאיקרו תורות ולא אשאר
מצות. **חמורה עבודת כוכבים כו'** - דכתיב גבי עבודת כוכבים (במדבר טו) וכי
תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה. **שקולה מצות ציצית ככל המצות** -
דכתיב (במדבר טו) וזכרתם) - את כל מצות ה' גימטריא שלה שש מאות
ושמונה חוטין וחמשה קשרים הרי י"ג. ולטעמין - דבעית למימר
דהאי דאמרינן להו לא על דעתכם כי היכי דלא ליסקי אדעתייהו מאי
דבעו ומסקי ליה האי שמא. על דעת המקום ועל דעתו למה לי -
למימר ותיסגי ליה בחד.

דף כט.ב

אלא - הכי קאמר להו לא על דעתכם כי היכי דתהוי שבועתכם על דעת
אחרים ולא יוכלו הם להתירה דנדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה. **ולא**
- הוי נחש עב כקורת בית הבד בתמיה. **והא הוא** - נחש בשני שבור מלכא.
דאחזיק תליסר אורוותא תיבנא - מלא שלש עשרה אורוות סוסים תבן
שהיה בולע בני אדם ועשו חבילות תבן ונתנו בהן בהמות וחיות וגחלי אש
טמונים בהן ובלעם ובערו בגופו ומת לישנא אחרינא גרסינן ארידתא חבילות.
בטרוף - הא דקאמר כקורת בית הבד שיש בו חריצים כך ראיתי נחש מנומר.
כולהו נמי מיטרף טריפי - ומשני בשגבו טרוף נשבע שהיה טרוף בגבו ואין
נחש עשוי בחברבורות אלא בגרונו. **קתני** - לא אכלה עובר משום שבועת
ביטוי אשבועת ביטוי מיחייב אשבועת שוא לא מיחייב בתמיה וכי הנשבע
לבטל את המצות וקיים שבועתו אינו עובר משום שוא והרי כשיצאה
השבועה מפיו יצאה לשקר על דבר שאי אפשר לו ומאותה שעה הוא עובר
אפי' קיים שבועתו. **תני אף על שבועת ביטוי** - והכי קאמר אכלה עבר על
שבועת שוא לחודה לא אכלה עבר על שתיהן על שבועת ביטוי שלא קיים
ועל שבועת שוא אע"פ שקיימה. **מתני'**. **נוהגת באנשים ובנשים כו'** - משום
דבעי למיתני בשבועת העדות (לקמן שבועות ד' ל) באנשים ולא בנשים
ברחוקים ולא בקרובים וכו' תני בהנך נוהגת בכל אלו. **ברחוקים** - כגון שאתן
לפלוני רחוק או קרוב. **בכשרין** - לעדות או בפסולין. **מפי עצמו** - שמוציא
הוא שבועה מפיו כדכתיב קרא והוא הדין נמי למושבע מפי אחרים ואמר
אמן כדקתני סיפא ואחת זו ואחת זו המושבע מפי אחרים חייב אבל לא אמר

אמן פטור כגון משביעני עליך אם אכלת אם לא אכלת ואמר לו אכלתי או לא אכלתי. **שבועת שוא בקרובין וברחוקים** - אמר על האיש שהוא אשה בין קרוב ובין רחוק. **גמ'**. **כמוציא שבועה מפיו** - לכל דבר בין להתחייב משום ביטוי דבעינן שיוציא בשפתיו בין לענין שבועת עדות דמחייב ר' מאיר מפי עצמו אף שלא בבית דין. **מתני' וברייתא נמי דיקא** - מדמקשינן מתניתין וברייתא אהדדי ולא מיתריץ אלא בהכי. **אלא בראויין להעיד** - מפרש לקמן למעוטי מלך דתנן (סנהדרין ד' יח) המלך לא מעיד. **עד שיכפרו בו בב"ד** - דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד במקום הראוי להגדה הכתוב מדבר וקרא במושבע מפי אחרים כתיב ושמעה קול אלה אבל מפי עצמו בין בב"ד בין שלא בב"ד חייבין דיליף ליה ר"מ בפרק דלקמן שבועות (ד' לא) בג"ש. **משביעני עליכם** - ואמרו אמן בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד חייבין. **ה"ג קשיין אהדדי** - דהא הכא מפי אחרים הוא ומחייב ר"מ שלא בב"ד. **דוקיא דמתני' קמ"ל** - אשמעינן דדוקא תנן מפי עצמו בשבועת ביטוי אבל מפי אחרים פטור ודקתני מתניתין סיפא אחת זו ואחת זו מושבע מפי אחרים חייב דדוקא בענו אמן תנן כדקתני ואמרו אמן דלא תימא אורחא דמילתא קתני. **הדרן עלך שבועות שתיים**.

דף ל.א

מתני'. **שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים** - דכתיב (ויקרא ה) והוא עד בראוי להעיד דבר הכתוב ואשה פסולה לעדות כדיליף בפירקין מועמדו שני האנשים. **קרובים** - פסולין לעדות בסנהדרין (דף כז) ילפינן לה והי נינהו התם מפרש. **ולא בפסולין** - כמו גזלן שהוא פסול מן התורה שנאמר (שמות כג) אל תשת עד חמס. **אלא בראויין להעיד** - בגמרא מפרש למעוטי מאי. **בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד** - אם מפי עצמו נשבע שאמר שבועה שאיני יודע לך עדות. **ומפי אחרים** - כגון משביע אני עליכם שתבואו ותעידוני ואמרו לו אין אנו יודעים לך עדות ולא הוציאו שבועה מפיהם אינן חייבים עד שיכפרו בו בב"ד דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד וגו' במקום שאילו היה מגיד היה מועיל וקרא במושבע מפי אחרים כתיב אבל מפי עצמו יליף ר' מאיר בג"ש כדמפרש בגמרא ואפ"י חוץ לב"ד. **חייבין** - קרבן עולה ויורד. **על זדון השבועה** - שהרי לא נאמר בה ונעלם. **ועל שגגתה עם זדון העדות** - שמזידיים הם ויודעים לו עדות אבל שוגגים הם על הקרבן כשאר שגגת ביטוי לשעבר דאוקימנא

באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן. ואין חייבין על שגגתה - אם שוגגים הם לגמרי כסבורין שאין יודעין לו עדות ואחר כך נזכרו שהרי אנוסין הן לא קרינא בהו נשבעין לשקר. גמ'. מנהגי מילי - דנשים פסולות לעדות. בעדים הכתוב מדבר - דבעדים משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה כי יקום עד חמס באיש וסמיך ליה ועמדו. בעדים הכתוב מדבר - ללמדך שאין עדות בנשים. ואם נפשך לומר - ואם תרצה להשיב תשובה על דרך זו הרי לך ג"ש מפורשת שהכתוב מדבר בעדים. ונאמר להלן שני - על פי שני עדים. מה אם נפשך לומר - מה היה לו להשיב על דרך הראשונה. וכי תימא - בתובע ונתבע משתעי קרא ואפ"י הן תובעים רבים או נתבעים רבים בדין אחד כל התובעים קרי להו קרא חד וכל הנתבעים קרי להו קרא חד. מצוה בבעלי דינים שיעמדו - (בעמידה) דהא קרא נמי בבעלי דינן איירי דכתיב אשר להם הריב (דברים יט). שלא יהא אחד עומד ואחד יושב - שלא יראה חבירו שמכבדין אותו יותר ממנו ויסתתמו דבריו. הוי דן את חבירך לכף זכות - ולא בדין בעלי דינים הכתוב מדבר אלא ברואה חבירו עושה דבר שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבירה. השתדל לדונו יפה - לקמן מפרש לה למישרי בתיגריה אם באו שני דינים לפניך ואחד מהם של תלמידי חכמים הוי פוסק אותו תחלה ופטור אותו מלפניך. למאי שלח לי - הא מילתא. לחנופי ליה - שמא להחניפו בתמיה. למישרא בתיגריה - כדפרישית אם בא דין אחר לפני אפסוק את זה תחלה.

דף לב.

אי נמי לשודא דדייני - יש דין שאינו תלוי בראיית עדים ולא בשבועה אלא במה שלב הדיינים נוטה לזכות ולחייב כגון הנך דכתובות (דף פה) ההוא דאמר להו נכסיי לטוביה ואתו שני טובייה ואמרינן התם שודא דדייני למי שהדיין רואה שהוא ראוי לתת לו מתנה אי נמי לשני שטרות של מכר שנכתבו ביום אחד ואין ידוע למי מסר המוכר שטרו תחלה אמרינן שודא דדייני אף כאן כך שלח לי אם הדין תלוי בשודא דדייני זה ראוי לזכותו שחכם וצדיק הוא שודא לשון השלכה כדמתרגמינן ירה בים שדי בימא (שמות טו). מחלוקת - ר' יהודה וחכמים. דביתהו דרב הונא - משמת רב הונא. אפרח עלי בר אווזא - ואעמוד ולא יבין זה שבשבילה עמדתי אלא מפני האווז הפורח

ובא עלי. (דזיינים - ס"א כלומר תמיה על זה מה דהוה עביד רב נחמן ואומר זה לא דבר). **הדזיינן בישיבה** - והבא לחלוק כבוד היכי עביד דקאים. **ומשני דיתיב וכו'** - כלומר לא עומד ולא יושב אלא כאדם שיתיר רצועה מן הסנדל. **בטש** - בעט. **דלא מיפייס מינאי** - לא עשיתי לו טובה ואינו אוהבי. **לא ליקדום וליתיב** - לפני הדיין קודם שיבא בעל דינו ואפ"י יושב ושותק. **דמיחזי כמאן דמסדר ליה** - טענתיה וגורם שיחשדוהו במטעים דבריו לדיין ועובר בלא תשא שמע שוא כדלקמן. **קבע עיזניה** - שהדיין רבו ויש לו קביעות ללמוד. **שאינ דרכו ליטול** - אם היה שלו. **הרי זה לא יטול** - אינו מוזהר עליו בלא תוכל להתעלם שנאמר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם (ב"מ דף ל). **אבל באיסורא** - כגון אשה הבאה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד זה יודע שבעלה חי אין חכמה חשוב לנגד ה'. **האי עשה** - ועמדו. **והאי עשה** - את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים (ב"ק דף מא). **לא יעשה סניגרון לדבריו** - אם דן דין ולבו נוקפו לומר שהוא טועה לא יחזיק דבריו להביא ראיות להעמידם שהוא בוש לחזור אלא לכל צדדים יחזור להוציא דין לאמיתו. **שלא ישב תלמיד בור לפניו** - לישא וליתן בדין עמו שלא יטעהו. **שלא יצטרף עמו** - ואע"פ שהעדות אמת. **מדבר שקר** - שגורם לפסוק דין על פי שנים עדים ואין כאן אלא עד אחד. **שהוא מרומה** - שלמד מתוך דברי עדים שאין עדותם אמת.

דף לא.א

קולר - שלשלת העון. **ורואה זכות** - ורבו החליף. **איני מבדה** - משקר. **וקום התם** - ושיהא סבור בעל דין שאתה בא להעיד ויודה אמת. **ואגלגל עליו שבועה** - שאינו מודה לי במקצת ואשביענו על ידי גלגול או שבועת קרקעות שאין נשבעין עליהן אלא על ידי גלגול. **שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים** - והם בעלי דין. **לבוש כמותו** - שלא תגרום לנו לישא לך פנים או יסתתמו דברי שכנגדך מפני חשיבותך ואמר איך יאמינו בי בית דין על אדם חשוב כזה. **מדבר שקר תרחק** - וכיון שאיש מריבו מסותם מעמיד זה את שקרו. **פוזמוקייכו** - כמין אנפיליאות חשובים קלצונ"ש בלע"ז. **לא תשא** - אזהרה למקבל. **קרי ביה לא תשיא** - אזהרה לבעל דין. **שמע שוא** - שהמטעים דבריו שלא בפני בעל דינו אינו בוש מדברי שקר. **ואשר לא טוב עשה** - פסוק זה בספר יחזקאל. **זה הבא בהרשאה** - ומתעבר על ריב לא לו ושמא הראשון

נוח לו ונוח לפשרה יותר מזה שאינו יכול לעשות פשרה בממון אחרים. **שיש עליה עסיקין** - עוררין כמו (בראשית כו) כי התעשקו עמו שמערערין על המחזיק בה וזה בא וקונה אותה ובוטח על חזקו שהוא איש זרוע. **למעוטי מלך** - דתנן סנהדרין (דף יח) לא מעיד ולא מעידין אותו. **משחק** - בקוביא - בעירבון והמראה שקורין פרמייל"ה. **כל שכן מלך** - דמדאורייתא לא חזי דכתיב (דברים יז) שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך והבא להעיד צריך לעמוד לפני הדיין כדאמרן לעיל שבועות (דף ל) ודרך בזיון הוא לו. **אבל משחק בקוביא מדאורייתא חזי** - שלא פסלה תורה אלא עד חמס שנוטל בחזקה כמו (שופטים ט) ויגזלו את כל (העובר) (מסורת הש"ס: [אשר יעבור]) דבעלי שכם ורבנן גזרו ביה ועשוהו גזלן מדבריהם ואמרו אסמכתא היא ולא קניא וכיון דמדאורייתא חזי חיילא עליה שבועה ורב אחא סבר הואיל וסוף סוף אי מסהיד לא מקבלינן ליה לא קרינן ביה והוא עד. **בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה פליגי** - פרשה שלמדה דבר מחבירתה בגזירה שוה אם תעמיד אותו דבר בזו בתורת מה שהיה עומד במקום שלמדתו משם דהואיל ולמדתו ממנו על כרחך ממנו תחזור ותלמדנו לכל משפטו או דון מינה ואוקי באתרה כלומר לאחר שלמדתו משם והבאתו לכאן העמידהו כאן בתורת שאר דברים המפורשים כאן והשתא מפרש לה ואזיל. ר' מאיר סבר דון מינה ומינה - לקמן שבועות (דף לד) ילפינן שבועת העדות בגזירה שוה דתחטא תחטא משבועת הפקדון למושבע מפי עצמו דכתיבא בשבועת הפקדון ולא כתיבא בשבועת העדות. **דון מינה** - מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב דכתיב (ויקרא ה) אשר ישבע עליו אף עדות מפי עצמו חייב ומינה מה פקדון אפי' שלא בב"ד דהא ונשבע על שקר בין בבית דין בין שלא בבית דין משמע. **אף בעדות** - אע"ג דמושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בב"ד כדאמרינן לקמן בשמעתין מפי עצמו דילפינן מפקדון אפילו שלא בבית דין ומייתנין ליה הכא כי התם. **ורבנן סברי דון מינה** - מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב אף עדות מושבע מפי עצמו חייב. **ואוקי באתרה** - כלומר לאחר שהבאתו לכלל שבועת העדות העמידהו כמשפט המפורש בשבועת העדות מה מושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בבית דין אף מפי עצמו שהבאת לה ממקום אחר אינו אלא בבית דין.

דף לא.ב.

אמר להו רב פפא אי מפקדון - הווי מייתי רבנן מפי עצמו לשבועת העדות הווי מחייבי ליה אפילו שלא בבית דין כי התם דלכולי עלמא דון מינה ומינה אית לן והאי דלא מחייבו אלא בבית דין משום דלאו בגזירה שוה משבועת הפקדון גמרי לה אלא משבועת העדות גופה מקל וחומר מה מושבע מפי אחרים חייב בעדות כדכתיב (ויקרא ה) ושמעה קול אלה מפי עצמו מבעיא. **לאו דגמרי לה מעדות** - דהא בפקדון אשר ישבע עליו לשקר כתיב (שם ויקרא ה) משמע מפי עצמו והכא ליכא למידן ק"ו דודאי מושבע מפי עצמו חמור ממושבע מפי אחרים אלא מגזירה שוה גמרי לה מעדות ומדחייב בבית דין ושלא בבית דין אלמא דון מינה ואוקי באתרה סבירא להו מאחר שהבאת מפי אחרים לכלל שבועת הפקדון העמידהו בתורת שבועת הפקדון שאין שבועה בב"ד מפורש בה. **מההיא אין** - מההיא ודאי שמעינן להו לרבנן דון מינה ואוקי באתרה אבל מההיא פלוגתא לא הוה שמעינן ליה. **בכולן נאמר ונעלם** - בכל הכתובים בקרבן עולה ויורד כגון שבועת ביטוי וטומאת מקדש נאמר ונעלם. **וכאן** - בשבועת העדות לא נאמר. **לימא תנינא לדרב כהנא ורב אסי** - דהיכא דסבור לישבע באמת אינו חייב ואמאי איסתפקא להו דאיצטריך רב למימר להו לבד אנסך. **אע"ג דתנן** - האי גבי עדות איצטריך רב למימר נמי גבי בטוי. **שגגה כל זהו** - ואפי' אנוס בלבו ניחייב. **מתני'. או שאמרו לו** - בלא שבועה אין אנו יודעין לך עדות ואמר להם משביעני עליכם שיהא אמת מה שאמרתם ואמרו אמן חייבין אבל אם שתקו אחר השבועה אין כאן קבלת שבועה. **ובאו לב"ד והודו פטורין** - ואפילו כפרו חוץ לב"ד על כל שבועה שאין כפירה חוץ לב"ד כדמפרש בגמרא. **כפרו** - בבית דין חייבין על כל אחת ואחת דכפירה אכולה קיימא וילפינן מקרא והיה כי יאשם לאחת מאלה (שם ויקרא ה) לחייב על כל אחת ואחת. **מה טעם** - אין חייבין אלא אחת אפילו שתקו וכפרו לבסוף ולא אמרינן כפירה קיימא אכולהו. **הואיל ואין יכולין לחזור ולהודות** - אילו כפרו בראשונה הואיל ובב"ד הם שוב לא היו ראויין להעיד שכבר הגידו שאינן יודעין לו עדות ושוב אינו חוזר ומגיד הלכך אע"ג דלא כפרו אלא לבסוף כל השבועות היו לבטלה חוץ מן הראשונה שאם שתקו בראשונה כפירה היא שוב אינן ראויים להשביען ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין ומה זה שבועה על שבועה ועל כרחך כי כתב לאחת לחייב על כל אחת ואחת אשבועה חוץ לב"ד וכפרו בב"ד כתב

דשבועות דחוץ לב"ד שהיה משביען שיבואו לב"ד ויעידו לא יצאו לבטלה וראויות לחלק שהרי אפי' כפרו שם בראשונה היה ראוי לחזור ולהשביען. **כפרו שניהן כאחת** - בתוך כדי דבור. **הראשון חייב** - אבל השני פטור שכיון שכפר הראשון שוב אין עד יחידי ראוי להגיד. **גמ' עד שישמעו מפיו** - בואו והעידונו. **שילח ביד עבדו** - התובע השביען ביד עבדו. **שאם אתם יודעין לו עדות** - לבעל דינו.

דף לב.א

עד שישמעו מפי התובע - בואו והעידונו ולקמן יליף לה מקראי. **אמר לאו דוקא** - אלא אורחא דמילתא נקט ואי לא שמואל לא שמעינן לה ממתניתין. **הכא נמי** - הוה אמינא לאו דוקא אי לא דאשמועינן שמואל. **תנא התם** - בפקדון אמר אטו דתנייה הכא. **פטורין** - דיליף לה לקמן שבועות (דף לה) מאם לוא יגיד שכתוב מלא למדרש אם לו לא יגיד ונשא עונו ששמע שהוא תובעם. **לא אמרתי כו'** - דכיון דאהגדה קפיד קרא על כרחך במקום הראוי להגדה קאי. **והא אי אפשר לצמצם** - וקס"ד דכאחת דקתני מתניתין מצומצין אמר. **רבי יוסי הגלילי** - במסכת בכורות (דף יז) רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן דאפשר לצמצם שיוציאו שניהם ביחד ראשם וחכ"א אי אפשר שלא יצא ראשו של אחד מהם תחלה והאחד אינו בכור ושניהם ספק וירעו עד שיסתאבו והאחד לו והאחד לכהן. **תלמיד לרב** - שלום עליך רבי. **רב לתלמיד** - שלום עליך. **טובא הוי** - אין שניהם יכולין לומר שש תיבות הללו בשיעור זה. **כל אחד בתוך כדי דיבור של חבירו** - כשגמר זה כפירתו התחיל זה לדבר בתוך כדי שאילת שלום. **דלא כי האי תנא** - דלא כר' אלעזר ברבי שמעון. **המשביע עד אחד** - וכפר פטור העד מקרבן שבועת העדות. **מר סבר** - תנא קמא. **עד אחד כי אתי לשבועה אתי** - אם מעיד עליו שהוא חייב מנה אינו מחייב ממון אלא שבועה לפיכך אין הגדתו חשובה. **ומ"ס לממונא אתא** - ודריש קרא הכי לכל עון ולכל חטאת דהיינו למכות ועונשין הוא דאינו קם אבל קם הוא לממון. **ותיסברא** - דמחייב ר' אלעזר בר' שמעון ממון על פי עד אחד וטעמא משום הכי הוא. **והאמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה כו'** - ומפרש לה לקמן הכי יש עדות בסוטה שהכל מודים בה שהמשביע עד אחד חייב ויש עדות בסוטה שאף אם השביע שניהן וכפרו פטורין ומחלוקת בעדי סוטה יש

עדות בסוטה שנחלקו בה חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע את שניהן וכפרו במחלוקתן שנחלקו במשביע עד אחד דממון ומפירושא דמילתא דאביי לקמן שמעינן דטעמא דרבי אלעזר משום דקסבר דבר הגורם לממון כממון דמי ועד אחד גורם לממון הוא שאילו הוא העיד היה מחייבו שבועה ורוב בני אדם אין נשבעין לשקר והיה משלם. **בעד טומאה** - אם הביא שני עדי קינוי שהתרה בה אל תסתרי עם פלוני ושני עדי סתירה שנסתרה עמו אחרי כן ויש עד אחד שנטמאת בסתירה זו והשביע הבעל את העד להעיד ויפטר מכתובתה וכפר עדותו חייב דהא מפסידו ממון ממש. **דרחמנא הימניה** - כדאמר במסכת סוטה (דף לא) ואם העיד היה פוטר מכתובתה והואיל וכפר עדותו חייב. **ועד אין בה** - ודרשינן במסכת סוטה (שם דף ל"א) כל מקום שנאמר עד שנים קאמר עד שיפרוט לך הכתוב אחד וקאמר רחמנא ועד אין בה תרי אלא חד והיא לא נתפשה אסורה דעל כרחך היא לא נתפשה להחמיר עליה בא ולאוסרה. **והכל מודים בעדי סוטה** - שאפילו השביע שניהם וכפרו פטורין. **בעדי קינוי דגורם דגורם הוא** - אף אם העדנוך עדיין אתה צריך לעדי סתירה וכשיבואו עדי סתירה אף הן אין מחייבין אותה להפסידה אלא גורמים הם שמביאין אותה לידי שתיית מים המאררים ושמא מיראת המים תודה שנטמאת ותפסיד כתובתה.

דף לבב.

ומחלוקת בעדי סוטה - אותו מחלוקת שנחלקו חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע עד אחד של ממון באותו מחלוקת עצמו חלוקים הם במשביע שני עדי סתירת סוטה וכפרו דלרבי אלעזר דמחייב במשביע עד אחד דממון משום דבר הגורם לממון מחייב נמי בהני שאילו העידו שמא היו גורמין לה שתהא מודה מיראת בדיקת מים. **הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה** - מי שבעל דינו חשוד על השבועה וכופר לו ממון ועד אחד יודע בו והשביעו זה שיעיד וכפר שהוא חייב שזה אחד מן הנשבעין ונוטלין כדאמרינן בפ' כל הנשבעין (לקמן שבועות דף מד) הלכך אילו העיד וחייב את החשוד שבועה היו ב"ד מגלגלין את השבועה על זה לישבע וליטול. **והכל מודים בעד דר' אבא** - במשביע עד אחד כעין מעשה דר' אבא דאמר לקמן שהוא חייב כדמפרש ואזיל. **מי יימר דמשתבעת** - ואכתי גורם לממון הוא דהוי ולרבנן פטור. **דאמר מר** - לקמן בפרק כל הנשבעין היכא דשניהן חשודין חזרה

שבועה על המחויב אותה ומתוך שאינו יכול לישבע שהוא חשוד הוא משלם שהרי או שבועה או תשלומין מוטלין עליו הלכך המשביע עד אחד היודע בדבר וכפר חייב העד קרבן שבועה שאם העיד נתחייב הלוה שבועה ואין כאן שבועה מאחר ששניהן חשודין אלא תשלומין. **נסכא** - חתיכת כסף מותך לשון (ישעיהו מ) הפסל נסך חרש. **חטפי ודידי חטפי** - שלי חטפתי שאתה גזלתו ממני. **ליפטריה** - מלהחזירו שהרי אין כאן שני עדים ומיגו דאי בעי אמר לא חטפתי כי אמר נמי דידי חטפתי נאמן. **איכא חד סהדא** - דחטפה מיניה ואי הוה אמר לא חטפתי היה צריך לישבע להכחיש העד. **לישלם** - שאין כל החוטפין נאמנים לומר שלי גזלתי - דא"כ אין לך גזלן שמשלם ואפילו יש עדים. **ליכא תרי סהדי** - דחטפה ואיכא למימר מיגו. **לשתבע** - שבועה שהעד מחייבו. **כיון דאמר אין חטפי** - הוה ליה כגזלן והמתחייב שבועה על פי עד אחד צריך לישבע על מה שהעד מעיד ולהכחיש את העד וזה אינו יכול לישבע על כך שהרי מודה הוא לדברי העד שחטפה והוה האי גברא אצל שבועה זו כגזלן אצל כל שבועות שאינו יכול לישבע עליהן אף זה בשבועה זו אינו יכול לישבע שהרי מודה בה. **הוה ליה מחויב שבועה** - על כרחו אם בא להחזיק בה הויה עליו לישבע שלא חטף שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי וזו היא השבועה שהעד מחייבו לישבע על מה שהעד מעיד ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדבריו. **בעד מיתה** - בעד אחד היודע באשה שמת בעלה והשביעתו שיעיד בה כדי שתטול כתובתה מן היורשים. **שהוא פטור** - ואע"ג שעד אחד נאמן בעדות זו והפסידה ממון בכפירתו. **כגון דאמר לה לדידה** - חוץ לב"ד מת בעליך ולא אמר עדותו בב"ד כשהשביעתו לפי שהיא יכולה לילך לב"ד ולומר מת בעלי ולא תהא צריכה לשום עד דתנן האשה שאמרה כו' והיא עצמה נאמנת. **ש"מ משביע עדי קרקע חייב** - לשון שאילה היא מהכא נשמע דסבירא ליה לרב פפא שהמשביע עדים על עדות קרקע וכפרו שחייבים ולקמן שבועות (דף לז) פליגי תנאי ואמוראי ועד אמיתה עד קרקע הוא שהכתובה אינה נגבת אלא מן הקרקע ומשני דלמא הא דרב פפא דהוי תפסה מטלטלי דבעל מחיים ואם העיד זה עדותו היתה תופסתן בכתובתה. **השתא בזה אחר זה דתרוייהו כפרי** - דמצי למימר ראשון מה מועיל לך אם העדתך הלא כפר השני אפילו הכי אמרת הראשון חייב הואיל ועדיין לא כפר השני. **כפר האחד והודה אחד מיבעיא** - דהכופר חייב. **הא קמ"ל דתוך כדי דיבור כדיבור דמי** - ויכול לחזור וכי איצטריך מתני'

לאו לאשמועינן חיובא דכופר אלא לאשמועינן שהשני פטור. **בשלמא לרב חסדא דמוקי לההיא** - דכפרו שניהן כאחת במצומצמין וכו' יוסי הגלילי אכתי לא אשמעינן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי איצטריך לאשמועינן הכא פטורא דשני לאגמורי לן דכדיבור דמי. **כפירה וכפירה** - כפר השני בתוך כדי דיבורו של הראשון אשמעינן רישא דהוי חשיב כאחת לחיוביה לשני ובסיפא אשמעינן כפר וחזר והודה בתוך כדי דיבור דיכול לחזור בו ועדות האחרונה עדות. **דכפרה לה ראשונה** - ואין לו עדים אלא אלו ונמצא שהפסידוהו בכפירתו.

דף לגא

הא קיימא שניה - ומה הפסידוהו הראשונים. **קרובים בנשותיהם** - נשאו שתי אחיות ואינן כשירין בעדות אחד נמצא שלא היה לו עדות כשכפרה ראשונה אלא הם לבדם וכי תימא למה לי למתנייה איצטריך כגון ששתי האחיות הללו גוססות. **למיתה** - הוו להו כאילו מתו ותפטר כת ראשונה דהא קיימא כת שניה. **קמ"ל השתא מיהא הא לא שכיב** - ולימדך שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו ואף על פי שרובן למיתה. **מתני'**. **תשומת יד** - הלואה ששם בידו ממון. **ואבידה** - שמצא אבידה. **חטין ושעורין וכוסמין כו'** - רישא אשמעינן מין אחד ותביעות חלוקות וסיפא אשמעינן תביעה אחת כולה פקדון ומינין חלוקין. **ושהכני בני** - הכאה שאין בה חבורה שאינו חייב עליו מיתה שהמכה אביו אינו חייב אא"כ עשה בו חבורה וכיון דליכא מיתה איכא ממון דבושת. **ושחבל בי חבירי** - משום יוה"כ נקט ליה דאע"ג דענוש כרת חייב ממון והנך דלעיל נקט משום חצי נזק כדמפרש בגמרא א"נ לאשמועינן דהמשביע עדי קנס חייבים ושהכני בני נקט לאשמועינן דהואיל ואין בה חבורה אין בה מיתה וחייב ממון. **גמ'**. **דר' אלעזר בר"ש** - בפרק מרובה (ב"ק דף עה). **יבואו עדים ויעידוהו** - ויתחייב ואינו נפטר בהודאה ראשונה דכי אמרי' מודה בקנס פטור דנפקא לן ב"ק (דף סד) מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו ה"מ היכא דלא אתו עדים לא משלם קנס אפומיה דידיה אבל אתו סהדי בתר הכי משלם. **לא תיבעי לך** - דחייבין שהרי הפסידוהו בכפירתו. **כי תיבעי לך כו'** - וזה השביען קודם שהודה בעל דין ואם העידוהו היה מתחייב ומיהו הא מיבעיא לן אי מיחייבי או לאו משום דאיכא למימר קנס לאו ממון גמור הוא דהא אי הוה מודה מיפטר לגמרי ואיכא למימר נמי

כל כמה דלא אודי ממון הוא. **ורבנן דהתם כמאן סבירא להו** - הש"ס פריך עלה דהא בעיא ורבנן דהתם דפליגי במודה בקנס דבעי' להא בעיא אליביהו כמאן סבירא להו באידך פלוגתא דאיפלגו לעיל רבנן ור' אלעזר בר"ש במשביע עד אחד. **אי כר"א בר"ש** - סבירא להו בהא דדבר הגורם לממון כממון דמי מאי מספקא לן במשביע עדי קנס א"נ לאו ממונא הוא בציר מגורם לממון לא הוי דהא כי לא מודה משלם ממון ותפשוט לך דמייחבי קרבן שבועה משום גורם לממון. **אלא כרבנן דהכא כו'** - הכי מבעיא לן אי רבנן דהתם דפטרי במודה בקנס ואח"כ באו עדים סבירא להו כרבנן דהכא דגורם לממון לאו כממון דמי קנס קודם הודאה מאי מדמית ליה לממון או גורם לממון מי אמרינן כיון דאי הוה מודה קודם עדים מיפטר עולמית אין זה ממון. **או דלמא השתא מיהא** - כשמשיבוע זה את העדים לאו אודי ואי הוה מסהדי הוו מחייבי ליה ואין זה גורם לממון אלא ממון גמור. **הניחא למ"ד כו'** - פלוגתא היא בב"ק (דף טו) ובכתובות (דף מא). **חצי נזק צרורות** - בהמה שהיתה מהלכת בדרך והיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושיברה את הכלים משלמת חצי נזק ואע"פ שאין זה שינוי דהא אורחא בהכי והויא תולדה דרגל ולא תולדה דקרן תמה וה"ל לשלומי נזק שלם הלכה למשה מסיני הוא לחצי נזק וההוא חצי נזק ממונא הוא דהא לאו תולדה דקרן הוא. **משום בושת ופגם** - דהא איכא ממון דקנס דבר הקצוב בתורה כגון ל' של עבד בין עבד יקר בין עבד זול וכן נ' של אונס ושל מפתה שוים בכל הנשים אבל בושת הכל לפי המבייש והמתבייש לכן הוי ממון וכן פגם בתולה כתובתה מאתים ובעולה מנה. **אלא** - כיון דתרצת כולה מתני' בממון. **מאי קמ"ל** - נימא אחת או שתים ונשתוק. **רישא קמ"ל דחצי נזק צרורות ממונא הוא** - ואיידי דתנייה הא תנא בהדי' תשלומי ד' וה' ואונס ומפתה דממון שאין משתלם בראש הוא דומיא דחצי נזק שאין משתלם בראש ודכוותה משנינן בשמעתא קמייתא דסנהדרין (דף ג'). **סיפא קמ"ל** - שחבל בי חבירי ביום הכפורים או הדליק גדישי לאפוקי מדר' נחוניא דאמר המתחייב כרת פטור מן התשלומין ואיידי דתנן להך תנא בהדיהו שהכני בני דקרובה לצד מיתה ואשמועינן דהואיל ואינו חייב מיתה בהכאה בלא חבורה חייב בתשלומין.

דף לגב

שהוציא פלוני שם רע על בתי - ואמר בב"ד לא מצאתי לבתך בתולים ונמצא

בדאי ולא הספקתי להעמידו שם בדין לתובעו קנס של מאה כסף. **הודה מפי עצמו** - בב"ד זה שהוציא שם רע בב"ד אחר פטור קס"ד השתא דאפילו באו עדים לאחר שהודה קאמר פטור וקתני המשביע את העדים קודם הודאה חייבין אלמא משביע עדי קנס חייבין. **הא מני ר"א בר"ש היא** - ואלביה לא אבעיא לי דלדידיה הוי קנס ממון כיון דלא מיפטר בהודאתו. **אתאן לרבנן** - קושיא היא ומשני כולה ר' אלעזר היא והאי דקתני הודה מפי עצמו פטור לאו שבאו עדים אחר הודאה קאמר אלא בהודאה בלא עדים וטעמא הוא דקא יהיב למילתיה מש"ה העדים חייבין משום דממונא אפסדוה דאין מודה בקנס פטור אלא כל זמן שהודה מפי עצמו אבל אם באו עדים אחרי כן חייב הלכך ממון גמור הוא. **מתני'**. **שאני כהן כו' פטורין** - כדמפרש בגמ' שאין הענין מדבר אלא בכפירת ממון. **שאנס איש פלוני או פתה בתו של פלוני** - שאנס ראובן בתו של שמעון ובתו דקתני איש פלוני דלעיל קאי דתנא לעיל מינה שאיש פלוני כהן או לוי ואינו בן גרושה ועליה קאי או שהשביען שאנס איש פלוני את בתו של אותו דאיירינן ביה עד השתא. **פטורין** - דבעינן שישמעו מפי התובע ואצטריך למיתנייה משום דמוקמינן לה בבא בהרשאה אפ"ה אינו בעל דינו בזו כשאר ממון דמידי דלא מטא לידיה מעולם לא מצי למכתב הרשאה עילויה. **ושחבל בי בני** - חבלה היא חבורה. **פטורין** - שאין כאן הפסד ממון שאם העידו היה הבן מתחייב מיתה ולא ממון. **ושחבל בי חבירי ושהדליק את גדישי בשבת** - שחבל בי בשבת או הדליק גדישי בשבת דתרוייהו חיוב מיתה נינהו פטורין וי"מ שאנס איש פלוני ופיתה את בתו האב הבא על בתו וטעמא דפטורין משום דאיכא חיוב מיתה ואף אני כן שמעתי וא"א להעמידה דאפי' בלא חיוב מיתה נמי מאן קא תבע השתא אם אנסה אחר קים לן בושטה ופגמה וקנסה לאביה אנסה אביה קנס בעי לשלומי לה בתמיה. **גמ'**. **הא קתני סיפא עד שישמעו מפי התובע** - דקתני סיפא שילח ביד כו' עד שישמעו מפי התובע. **בבא בהרשאה** - שמינהו אפטרופוס על כך הלכך אי תביעת ממון היא הווי מחייבי. **אורכתא** - הרשאה ולשון שולטנות הוא כמו (ב"ב דף קסד) בשנת פלוני אורכן שלטון אף כאן אורכתא השלטה שהשליטו על בעל דינו לתובעו. **אמטלטלי** - לפי שאינו בעין והעדים מעידין על מה שכתוב מחמת שיש לי ביד פלוני כך וכך. **היכא דכפרי'** - שכבר נשמע שהנתבע כפרן דהשתא מחזי כשיקרא שחתמו על מ"ש זה שיש לי ביד פלוני כך וכך. **מנין שאין הכתוב** - דשמיעת קול מדבר אלא בעדות תביעת ממון.

נאמר כאן אואין - או ראה או ידע. **ונאמר להלן אואין** - בשבועת הפקדון בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק. **אואין דרוצח** - או באיבה הכהו או השליך עליו בצדיה. **אואין דסוטה** - או עבר עליו רוח קנאה או איש אשר תעבר עליו וגו'. **ויש עמהן שבועה** - והשביע הכהן את האשה (במדבר ה). **הא כיצד** - יש תביעה שהוא חייב כו' ולקמיה פריך איפוך אנא. **בעדות המתקיימת כו'** - ואין לך עדות בזו בלא זו אלא בתביעת ממון כדמפרש ואזיל. **מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני** - הם ראו שמניתי לך אבל לא הודעתים אם הם מתנה או הלואה או פרעון ואמר לו הלה יבואו פלוני ופלוני ויעידו שמנית לי בפניהם ואני פורע לך.

דף לד.א

ואינו חייב אלא אחת בפני ב"ד - אם השביעם בב"ד. **שלא עשה בו מושבע** - מפי אחרים כנשבע עצמו ולקמן מפרש לה לכולה. **או או ביטוי** - או נפש כי תשבע לבטא להרע או להיטיב. **שכן תחטא מתחטא** - בשניהן כתיב תחטא לג"ש. **חטאת מחטאת** - עדות וביטוי בחטאת אבל שבועת הפקדון באשם. **שכן חט"א במזי"ד תבעי"ה וכפרי"ה [ועברי"ה]** - סימן הוא שכן חטא תחטא מתחטא ובשניהן חייב על המזיד אבל ביטוי כתיב בה ונעלם. **תבעיה וכפריה** - עדות ופקדון באין ע"י טענה וכפירה מה שאין כן בשבועת ביטוי. **ועבריה** - עדות ופקדון שתיהן השבועות לשעבר אבל ביטוי עיקרה להבא. **חטאת שירד"ה לחומ"ש** - סימן הוא עדות וביטוי שניהן בחטאת ובעולה ויורד ואין בהם חומש לאפוקי פקדון שהוא באשם ובקרבן קבוע ומוסיף עליו חומש כדכתיב (ויקרא ה) ושילם אותו בראשו וחמשתיו יוסף עליו. **אואין דר"א סמיך** - דאינו אלא בתביעת ממון ואתביעת ממון גופה קאמר יש מהן שהוא חייב ויש מהן שהוא פטור. **מאי בנייהו** - הי ניהו תביעת ממון דפטר ר"ע ומחייב בהו ר"א. **לר"א חייבין** - דגבי השבת גזילה שמעי' ליה לקמן שבועות (דף לז) דמיחייב השבה על גזילת קרקע וקס"ד דהוא הדין לשבועת הפקדון או לשבועת העדות. **ולר' יוחנן דאמר משביע עדי קרקע פטור אפי' לר"א** - וכן לשבועת הפקדון לקמן היא בפ' שבועת הפקדון (שם שבועות דף ל"ז). - איכא בנייהו עדי קנס - לר"א חייבין וכן בשבועת הפקדון דשמעינן ליה דדריש פרשת שבועת הפקדון בריבוי ומיעוטי גבי והשיב את הגזלה והא דאמרינן בכתובות (דף מב) גבי פקדון יצאו אלו שהם קנס דלא כר"א. **לימא**

ר' יוסי הגלילי - דאמר אין עדות מתקיימת אלא בראיה וידיעה חוץ מעדות ממון. **לית ליה דרבי אחא** - דדאין ומחייב בדדמי כגון גמל האוחר בין הגמלים דמחייב ליה בלא ראיה בדדמי. **האוחר** - בועט ברגליו ולי נראה כשבא ליזקק לנקיבה הוא נלחם ומכה ברגליו גמלים שסביבותיו ולשון אוחר נופל בתשמיש גמלים דתניא בבכורות (דף ח) גמל אחור כנגד אחור. **דאי אית ליה דר' אחא** - דדאין בדדמי. **דיני נפשות נמי משכחת לה** - דמתקיימת בלא ראיה כגון הא דשמעון בן שטח דאי דינת ליה בדיני ממונות גבי גמל משום דבידוע שזה הרגו ה"נ בידוע שזה הרגו. **אלא ראיה בלא ידיעה היכי משכחת לה** - אם ראה שהרג אדם ואינו יודע מי הוה ההרוג מי מצי מסהיד עליה מי לא בעי למידק כו'. **קסבר ר' יוסי הגלילי** - מילתא באפי נפשה היא והכי קאמר מדקאמר ר' יוסי הגלילי אין שבועת העדות אלא בעדות המתקיימת בידיעה בלא ראיה וראיה בלא ידיעה ש"מ דס"ל משביע עדי קנס דאונס ומפתה וכפרו פטורין.

דף לדב.

ועדים רואין אותו מבחוץ - ולא הכיר הנתבע בהם. **הוחזק כפרן** - שהרי ראו אלו שמנה לו ואע"פ שאינן יודעין אם הלואה אם מתנה נעשה כפרן בדבר שהרי אמר לו לא היו דברים מעולם ואין נאמן עוד בשבועה. **המנונא את עול** - אתה ראוי ליכנס לבית המדרש שאתה מחכים את רבך. **כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש** - כי הכא שאין לאדם לשום אל לבו כל המקומות שהוא משתין שם מים להיות זכור עליהן. **מחכו עלה במערבא** - אהא דר"ש דגמר מפקדון בג"ש דתחטא תחטא. **בק"ו מייתי לה** - מיניה וביה ולית ליה ג"ש. **ממעילה גמר לה** - נאמר כאן (ויקרא ה) ומעלה מעל ונאמר להלן (שם) כי תמעול מעל. **נגמרה מעדות** - לחיובא בג"ש דתחטא תחטא. **שכן מעילה בכל נהנה בקבוע חומש ואשם** - בשניהם נאמר מעילה ושניהם נוהגים בכל אבל עדות אינו נוהג אלא בראויין להעיד ושניהם נהנו בעבירה שבידם זה נהנה מן ההקדש וזה כפר ממון לאפוקי עדות שלא נהנה ושניהם בקרבן קבוע ועדות בעולה ויורד ושניהם בחומש ואשם ועדות בחטאת ואין שם חומש. **שכן חטא הדיוט בשבועה תבעיה וכפריה ואואין** - בשניהם נאמר תחטא ודינו עם ההדיוט אבל מעילה דינו עם ההקדש ושניהם בשבועה וע"י תביעה וכפירה הן באין ובשניהם נאמר ואואין מה שאין כן במעילה. **הנך נפישין** - דתבעיה

וכפריה חדא היא. **מכדי ר"ש ג"ש** - דתחטא תחטא גמיר דקתני סיפא דמילתיה ת"ל תחטא תחטא לג"ש אמאי פריך ברישא לא עשה בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג כי היכי דגמר עדות מפקדון לענין שאינו מדבר אלא מתביעת ממון נגמר נמי פקדון מעדות למושבע כנשבע ומזיד כשוגג. **דלמא כי פריך** - שכן לא עשה כו'. **מקמי דתיקום ליה ג"ש** - בתחלת משנתו כשהיה בא ללמדה בבנין אב דחייב כאן וחייב בפקדון אבל לבתר דקמא ליה ג"ש דתחטא תחטא לא שמעינן ליה דפרכה והאי דפרכה ברישא לאו משום דס"ל (הא דהוה) (מסורת הש"ס: [דהא הוי]) גמיר ג"ש מרבו אלא להודיעך בא שהוצרך ג"ש לכתוב שלא תאמר למה הוצרכה והלא יש ללמד במה מצינו לפיכך התחיל ללמדה תחלה בבנין אב והודיע תשובות שיש להשיב עליו לכך הוצרכה ג"ש וכן דרך תנאים וספרי וספרא. **ולא** - פריך בתמיה כלומר ובתר דקמא לא הוה פריך כלומר דיליף הא נמי בג"ש שעשה בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג. **והא אמר להו רבא בר איתי כו'** - בפרק שבועת הפקדון. **ר"ש היא** - דאמר לא עשה בו מזיד כשוגג אלמא ס"ל כי פירכיה והא דלא פרכה לג"ש בהא פירכא בתר דקמא ליה משום דג"ש מופנה היא ואין משיבין עליה ומשני דלמא כי פריך מזיד כשוגג פריך במזיד כשוגג הוא דס"ל כי פירכיה קמייתא ואפי' בתר ג"ש משום דגמר לה ממעילה דלא עשה בה מזיד כשוגג וניחא ליה לגמרה ממעילה לפטורא ולא מעדות לחיובא משום דהנך נפישין כדאמרינן לעיל שכן מעילה בכל נהנה בקבוע חומש ואשם אבל מושבע כנשבע מילף יליף פקדון מעדות ולא ס"ל כפירכיה מדקמא ליה ג"ש וליכא חוכא. **ופרכינן ותיהדר עדות כו'** - כלומר היינו חוכא לבתר דגמר פקדון ממעילה למזיד דלאו כשוגג היכי פריך תאמר בעדות שעשה בו מזיד כשוגג בתר דקמא ליה ג"ש דתחטא תחטא ליהדר עדות וליליף מפקדון למזיד דלא כשוגג דהא ילפא פקדון ממעילה.

דף לה.א

ומשני - להכי כתבה כו'. **מתני'**. **אלא על תביעת ממון כפקדון** - שאילו העידוהו היו מחייבין אותו ממון אבל זה אם העידוהו לא היה מחויב שהיה יכול לומר חוזרני בי. **משביע אני עליכם** - כולה מתני' מפרש בגמרא. **גמ' ויש לו** - שיש ממון עליו. **והוא עד** - שהיה עד באותה שעה. **פשיטא** - דאי לא עדים ביניהן מאי איצטריך למיתני במתניתין פטורין. **לא צריכא דקאי עלייהו**

- שעומד בצד עדיו. **מהו דתימא** - ודאי להנך דקיימי גביה קאמר והרי ייחד עדיו קמ"ל. **תניא נמי הכי** - דאף על גב דגבייהו קאי פטורין. **ראה סיעה של בני אדם ועדיו ביניהן** - ע"כ בדקאי גבייהו קאמר מדקאמר סיפא כו' אפי' כל העומדין כאן ת"ל והוא עד. **הרי ייחד עדיו** - דכיון דאמר עומדין כאן אותן העומדין אצלו ייחד וחייבין ואי לא פריש הכי בהדיא תנא ברישא פטורין. **אם לוא יגיד** - כתיב מלא למדרש ביה לו לא. **מתני'**. **מצוה אני עליכם** - בגמרא מפרש. **באל"ף דל"ת** - שם הכתוב באל"ף דל"ת. **ביו"ד ה"י** - שם הכתוב ארבע אותיות הכתוב ביו"ד ה"י. **המקלל בכולן** - מברך את השם באחד מהם כגון יכה פלוני את פלוני שזה הוא חיובו כשמקלל שם בשם. **חייב** - מיתה. **המקלל עצמו כו'** - מפרש בגמרא. **יככה ה' אלהים** - וכן יככה אלהים גרס במתני' וכן כתוב ונקוד בסדר משנה מוגהת ודווקנית. **זו היא אלה** - אם אמר לעדים אחד מן המקראות שבקללות יככה השם בשחפת וגו' אם לא תעידוני וכן יככה השם כגון שהיה אחד קורא קללות שבתורה ואמר לעדים כן יככה אם לא תעידוני זו היא אלה דהא כתיב בהם ככל אלות הברית. **אל יכך** - אם תעידוני אי יברכך אם תעידוני (וכפר) (מסורת הש"ס: [וכפרו]). **ר' מאיר מחייב** - מכלל לאו אתה שומע הן אל יככה אם תעידוני ואם לא תעידוני יכך. **גמ'**. **בצוואה האמורה בתורה** - אלה המצות (כתב) (מסורת הש"ס: [דכתיב]) בפרשת נדרים (ויקרא כז). **כובלכם** - לשון אסירה בכבלי ברזל (תהלים קמט). **אוסרכם אני בשבועה** - מזכיר את השם באחד מכל הלשונות הללו.

דף להב.

במי שהוא חנון - ולא דחנון שם הוא אלא בשם מי שהוא חנון. **כתב אלף למד מאלהים** - שהתחיל לכתוב אלהים וכתב אלף למד אין נמחקין ואע"פ שלא גמר את השם שהרי ב' אותיות הללו שם לעצמו. **חוץ מזה כו'** - למלאך האמצעי קרא אדון שכך באו לפניו מיכאל באמצעו גבריאל מימינו רפאל משמאלו. **אף זה קדש** - דכתיב לעיל מינה וירא עליו יי' והדר כתיב והנה שלשה אנשים ואמר להקב"ה אל נא תעבור מעל עבדך המתן לי כאן עד שאכניס האורחין. **מי שיש ביזו כו'** - וה"ק ויאמר לוט אליהם באזניהם אל נא יהי כן וחזר כלפי השם ואמר לו אדוני הנה נא מצא עבדך. **בנבות** - כתיב (מלכים א כא) ברך נבות אלהים. **במיכה** - כגון (שופטים יז) לו בית אלהים

וכגון (שם) הקדש הקדשתי [את] הכסף לה' מידי לבני וגו' הרי הוא אסור עלי כהקדש גמורים שהן לשם עד שאתננו מידי לבני לעשות פסל ומסכה וכן (שם שופטים יח) נכח ה' דרככם כלפי שכינה אמר. **אלף למד חול** - כגון (שם שופטים יז) לו בית אלהים (שם שופטים יח) את אלהי אשר עשיתי לקחתם. **שמות האמורין בגבעה** - וישאלו בני ישראל בה' (שם שופטים כ). **וכי מבטיח** - שיצליחו ואינו עושה. **הם לא ביחנו** - הם לא שאלו אלא האלך ולא אמרו התתנהו בידי. **באחרונה שביחנו** - באורים ותומים כי מחר אתננו בידך הסכימו לדבריהם. **ומאתים לנוטרים כו'** - לרבנן הניחם ויעסקו בתורה אחד מששה שבהם. **הנה מטתו** - חול שהיה נבעת מאשמדאי כדאמר במסכת גיטין (דף סח). **דקטלא חד משיתא** - באנגריא דעבודת המלך. **כל מלכיא האמורים בדניאל** - כל מקום שנאמר שם מלך. **חוץ מזה** - מלך מלכיא דאילו לנבוכדנצר לא הוה קרי ליה דניאל מלך מלכיא אלא ה"ק אנת מלכא נבוכדנצר מלך מלכיא דהוא אלהא דשמיא מלכות חסנא יהב לך. **והלך כבר נאמר בשבועת האלה** - מהכא משמע תיהוי לאלה ולשבועה ותו לא הוה ליה למיכתב אלא יתן ה' את ירכך נופלת. **מה להלן שבועה** - דכתיב והשביע. **ומה להלן בשם** - דכתיב יתן ה' וגו'. **השבע** - שבועת ה' תהיה וגו' (שמות כב). **נואל תשבע** - לא תשבעו [בשמי] לשקר (ויקרא יט). **קלל** - יתן ה' אותך לאלה. **לא תקלל** - בין קללת השם בין קללת חבירו לא תקלל חרש (שם ויקרא י"ט). **מה השבע בשם כו'** - וברייתא רבי חנינא ומתניתין רבנן. **ג"ש** - דנאמר כאן אלה ונאמר להלן אלה. **דשבועה היא מנא להו** - ושמעה קול אלה מנא להו דבשבועה משתעי. **נפקא להו מדתניא** - מגופיה דמשמעות דקרא הכי משמע. **וכן הוא אומר** - אלמא אלה היא שבועה כו' ופרכינן התם שבועת האלה כתיב שבועה שהיא בקללה אבל שבועה שאינה בקללה לא משתמע מהכא.

דף לו.א

ה"ג מנין לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה - כך שנויה בת"כ ובמסכת סוטה מפרשה בפרק היה מביא את מנחתה (דף יח) היכי דמי שבועה שיש עמה אלה שבועה שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בך. **ושמעה אלה ושמעה קול** - מדהוה ליה למכתב ושמעה אלה שמעת מינה דהיא שבועה (כל) שיש - בה אלה וכתב קול אלה יתירא לדרשא אתא לחייבה בא' משתי הקולות. **ויבא אותו באלה** - נבוכדנצר את צדקיהו. **ארור בו נידוי בו**

שבועה בו קללה - כל לשונות הללו הוא משמש וצריך לפרוש ממנו אם אמר חכם ארור בלשון נידוי ואם אמר אדם לחבירו לשם שבועה וקבלו עליו שבועה היא והמקלל את חבירו בלשון ארור הוא לה' קללה היא וחייב המקלל. **ודלמא תרתי עבד** - אבל ארור לאו לשון שבועה הוא. **אמן בו שבועה** - העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו. **בו קבלת דברים** - האומר לחבירו על מנת שתקיים לי תנאי כך וכך ואמר אמן קבל דבריו וחייב לקיים תנאו. **בו אמנת דברים** - וראוי לענות אמן על דבר תפלה ותחנה שהוא לשון מאמן הדברים שיהא רצון שיהא אמת כן. **ואמרה האשה אמן אמן** - דאי לאו כמוציאה שבועה דמיא אמאי מבדקה אפילו מושבע מפי אחרים אין כאן שהרי לא אמרה כלום אחר שבועה ולא דמיא למשביעני עליכם שהם כופרין אחר שבועה ועונין על דבריו אין אנו יודעין לך עדות. **לאו שבועה** - כדמסיים ואזיל שאמר או לאו לאו תרי זימני או הן הן תרי זימני הרי היא כשבועה מאחר (שהחזיק) (מסורת הש"ס: [שהחזיר]) דבריו. **איש איש כי יקלל** - מת"ל מאחר שעתיד לכתוב ונקב שם ה' מות יומת ליכתוב איש איש כי יקוב שם ונשא חטאו וימות. **על שם מיוחד** - בן ארבע אותיות דיו"ד ה"י. **באזהרה** - אלהים לא תקלל (שמות כב). **בנקבו שם יומת כו'** - קרא יתירא הוא ותניהו ענין למקלל אביו [ואמו] שאינו חייב עד שיקללם בשם המיוחד. **ודברי הכל** - דלא תימא הואיל וקרא יתירא הוא לרבות תניהו ענין לרבות אף המקלל עצמו וחבירו אלא דוקא קאמר רבי מנחם לרבות מקלל אביו שהוא בסקילה כמברך את השם אבל בעצמו וחבירו דלאו בעלמא הוא לא תילף מהכא. **לא תקלל חרש** - ומרבינן מיניה בסנהדרין (דף סו) כל שהוא בעמד. **ויתיב וקאמר מתניתין כדתנן** - רב כהנא היה שונה משנתנו כמות שהיא שנויה יככה וכן יככם. **אמר ליה** - רב יהודה כנה הפוך דברך כנגד אחרים אמור יכהו וכן יכהם שלא תקללני. **ויתיב וקאמר גם אל יתצד לנצח** - את המקרא הזה היה דורש שנאמר בדואג בספר תהלים. **כנה** - ואמור יתצהו. **והא לית ליה לרבי מאיר כו'** - דתנן במסכת קדושין (דף סא) ר"מ אומר כל תנאי שאינו כפול כתנאי דבני גד [ובני ראובן] אינו תנאי ואי לא כפליה לא אמרינן מכלל זה אתה שומע את זה. **והרי סוטה דאיסורא** - ופרכינן מינה לר"מ כו' דתנן במסכת קדושין מדכתיב אם לא שטית הנקי ופשיטא לן דלא הוצרכנו לברך את הסוטות ולא נאמר אלא לשמוע לאו מכלל הן קללה מכלל ברכה שאם שטית לא תנקי אלמא לא בעינן כפילה ומשני ר' תנחום הנקי כתיב בלא יו"ד

כמו חנקי וקאי אקרא דבתריה דכתיב ואת כי שטית למשמע הכי חנקי ממים המאררים האלה ואת כי שטית אלמא אי לא הנקי מכלל הן אתה שומע לאו לא אמרינן.

דף לו.ב

שתויי יין - דבמיתה לא שמעינן לה אלא הן מכלל לאו (סנהדרין פג) דכתיב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת ולא תמותו הא אם תשתו בבואכם אל אהל מועד תמותו. **פרועי ראש** - נפקא לן (סנהדרין שם דף פ"ג) מדאיתקש לשתויי יין בספר יחזקאל (מד). **והתנן אלו שבמיתה** - ולא פליג איש עליה. **ה"ג אלא לעולם איפוך וכי לית ליה בממונא** - כלומר אלא כי מפכת לה לא תימא אפילו באיסורא לית ליה אלא ודאי אית ליה ומשום הכי ליכא פלוגתא גבי שתויי יין. **ושאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא** - גביית כתובתה ושבועה דמתני' נמי ע"י ממון באה הלכך ר"מ פוטר כדאפכינן ובלאו איפוך ליכא לתרוצה דא"כ לר"מ שבועה דמתניתין איסורא גרידתא היא דע"כ בהכי איצטריך לן לאוקומיה (והוא השבעת עד אחד שאינו בא לממון) ואי רבנן פטרי בה אלמא לית להו מכלל לאו אתה שומע הן אפילו באיסורא גרידתא א"כ שתויי יין דבמיתה לרבנן מנא להו וכן מצאתי לשון בבלי בספרים ישנים לא איתמר לא תיפוך משום קושיא דשתויי יין לרבנן. **הדרן עלך שבועת העדות. מתני'. שבועת הפקדון** - באנשים ובנשים כו' - איידי דתנא בשבועת העדות באנשים ולא בנשים כו' תננהו נמי לכולהו. **בקרובים** - שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אצלו. **בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד** - אם מפיו נשבע שהוציא שבועה מפיו או שענה אמן אחר שבועה ואח"כ הודה חייב קרבן דכתיב (ויקרא ה) וכחש בעמיתו כל דהו. **ומפי אחרים** - שלא ענה אמן כגון משביעני עליך שתחזיר לי פקדוני ואמר אין לך בידי אינו חייב עד שיכפור בב"ד משום דמושבע מפי אחרים בפקדון לא כתיב ומשבועת העדות גמרינן ליה וסבירא ליה לר"מ דון מינה ומינה והתם בב"ד כדפרישנא בפירקין לעיל שבועות (דף לא). **וחכ"א כו'** - דסבירי להו דון מינה ואוקי באתרה כדפרישנן בפירקין דלעיל (שם שבועות דף ל"א). **וחייב על זדון שבועה** - דלא כתיב בהו ונעלם זדון השבועה שזכור על הפקדון ויודע שמתחייב על כפירתו קרבן. **ועל שגגתה עם זדון הפקדון** - ששגג בקרבן והזיד בפקדון דיודע דהזיד בפקדון וכפר אבל אינו יודע אם חייב עליו קרבן וכו'. **ואינו חייב על שגגתה גרידתא** -

אם סבור לישבע באמת משום דאנוס הוא. **בכסף שקלים** - הקנוי בשני סלעים דהכי כתיב (ויקרא ה) גבי איל האשם בערכך כסף שקלים. **מפני שיכול לחזור ולהודות** - אחר כפירה נמצא שבכל שבועה הוא כופרו ממון. **שבועה באחרונה** - אין לך בידי לא לך ולא לך בשבועה דהשתא קיימא שבועה אכולהו. **אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת** - בגמרא מפרש לה. **שאינו משלם קנס על פי עצמו** - וכיון דאי אודי לא מיחייב לשלומי כי כפר נמי לאו ממונא קא כפר ליה. **אבל משלם בושת ופגם וכו'** - הילכך ממונא כפריה ובגמרא מפרש פלוגתייהו. **המית שורך את עבדי** - קנסא הוא דמשלם שלשים סלעים אפילו אינו שוה אלא דינר. **אמר לו עבדו הפלת את שניי** - קנסא הוא שיוציא את עבדו לחרות בשביל אבר והרי הוא כבהמתו. **גמ'.**

דף לז.א

הזיד בשבועת הפקדון והתרו בו מהו - חייב קרבן או מלקות או שניהן וגבי שבועת העדות אע"ג דחייב נמי מזיד כשוגג ליכא למיבעי הך בעיא משום דאין התראת ודאי בשבועת העדות דמי יודע שהם יודעים לו עדות ויכול להתרות בו. **לא אשכחן מזיד דמייתי קרבן** - לאו דוקא כל התורה קאמר שהרי ד' מביאין על הזדון כשגגה הבא על השפחה ונזיר שנטמא ושבועת העדות ושבועת הפקדון. ה"ג אמרו ליה תנינא חמורה הימנה שבועת הפקדון שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה אשם בכסף שקלים מדקאמר על זדונה מכות מכלל דאתרו ביה וקאמר מכות אין קרבן לא ומאי חומרא דניחא ליה לאיניש דמייתי קרבן ולא לילקי אמר להו רבא בר איתי מאן תנא שבועת הפקדון לא ניתן זדונה לכפרה רבי שמעון היא אמר להו רב כהנא בר מינה דההיא דאנא תנינא והכי תנינא לה אחד זדונה ואחד שגגתה אשם בכסף שקלים ומאי חומרא דאילו התם חטאת בת דנקא והכא אשם בכסף שקלים וליגמר מינה התם בדלא אתרו ביה - והכי פירושה חמורה ממנה שבועת הפקדון משבועת העדות שחייבין על זדונה מכות מה שאין כן בעדות שאין בה התראת ודאי ועל שגגתה עם זדון הפקדון אשם בכסף שקלים ובעדות קרבן עולה ויורד. **מכות אין קרבן לא ומאי חומרא** - דמכות מקרבן הואיל ולא תרוייהו עבדינן ביה הא בעדות מייתי קרבן ומשני ניחא ליה לאיניש כו' אמר להו רבא בר איתי לרבנן הך מתני' דקתני להו מהכא לא תפשטה דלעולם קרבן איכא לרבנן והך מתני' דקתני קרבן לא רבי שמעון היא

דקאמר שבועת הפקדון לא ניתן זדונה לכפרה כדאמרן בפירקין דלעיל שכן לא עשו בו מושבע כנשבע ומזיד כשווג. **אמר להו רב כהנא** - לא תדחקוה לאוקומה כר' שמעון ובעיין נמי לא תפשטוה דאנא תנינא לה כו'. **ומאי חומרא** - הא שבועת העדות נמי זדונה ושגגתה קרבן. **היינו חומרא** - דאילו בעדות חטאת היא ולא נתנה בה תורה קצבה ויכול לקנותה במעה כסף דנקא שתות והיינו מעה שהיא אחד משהה בדינר. **וליגמר מינה** - למיפשט בעיין דמייתי קרבן ולא לקי. **ומשני דלמא התם בדלא אתרו ביה** - קאמר דהא לא איירי בה במלקות כלל. **לא אם אמרת** - לא ידעינן במאי קאי לא אם אמרת. **הא קרבן כתיב ביה** - והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו וכו' (במדבר ו). **כי היכי דתיחול עליה נזירות בטהרה** - שמתחיל למנות מעכשיו ותלה הכתוב בקרבן ולא לכפרה הוא בא. **אמרו רבנן קמיה דרבה** - הנך רבנן דלעיל דתנו שבועות בי רבה אמרו לפניו שכך שאל רב כהנא מהם. **אמר להו** - מדקא מיבעי ליה באתרו ביה. **מכלל** - דפשיטא ליה דכי לא אתרו ביה הני סהדי דמיחייב קרבן ואף על גב דידעי הני סהדי שהוא חייב לו ואמאי מיחייב והא לא תועיל לו כפירתו וע"כ ישלם נמצא שכפירת דברים בעלמא הוא. **פטור** - מקרבן. **פרט למודה לאחד מן האחין** - שיש לו חלק בממון זה וכשתבעו האח השני כפר. **פרט ללוה בשטר** - קס"ד לכופר ממון שיש לו עליו שטר או עדים. **לא תסייען** - דהא מתנית' לאו בכופר ממון קאמר אלא במודה בממון וכופר שלא מסר לו שטר עליו ולא היו עדים בדבר. **מתרוינן יזפת** - משנינו לוית. **מינך יזפי** - ממך לויתי כל המנה ולא היה לחבירך חלק בו. **לאו זדון עדים** - שהתרו בו.

דף לזב.

הא קיימא שניה - אלא לאו ש"מ כפירת ממון שיש עליו עדים הויא כפירה. **קרובין בנשותיהן** - נשואי שתי אחיות דההיא שעתא לא חזו לאסיהודי ואם תאמר למה לי למיתנא איצטריך כגון שהיו גוססות באותה שעה. **מהו דתימא** - קיימא לן רוב גוססות למיתה והווי להו כמתות והווי ליה ממון שיש עליו עדים דלא תתחייב ראשונה קמ"ל השתא מיהא לא שכיבי ואף על גב דרוב גוססין - למיתה כל זמן שלא מת חי הוא לכל דברים. **טענת גנב** - פטר עצמו על ידי גניבה שטען נגנב הימני ושומר חנם פטור מגניבה וקיימא לן בב"ק (דף סג) שאם נשבע ובאו עדים משלם כפל כגנב עצמו אבל אם הודה

אח"כ אין כאן כפל דמודה בקנס פטור אבל חומש ואשם יש משום שבועת הפקדון. **ונשבע והודה ובאו עדים** - גרסי' ולא גרסינן אחרי כן. **משלם תשלומי כפל** - משום עדים. **ואשם** - משום שבועה אבל חומש לא משלם וילפינן לה בבבא קמא מהאי קרא ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו ממון המשתלם בראש מוסיף חומש ושאינו משתלם בראש כגון זה שישלם עליו כפל אין מוסיף חומש. **כדרבינא** - שהיו עדים קרובים בנשותיהן בשעת שבועה לפיכך חייב קרבן כמאן דליתניהו. **בר מינה דההיא** - אין ללמוד הימנה דלא איירי במכות כלל ודלמא בזדון עצמו קאמר ולא בזדון עדים. **אי דליכא עדים** - דאתרו בניזיר אמאי לוקה. **עבידי דמייתי** - הלכך מהניא ליה כפירתו אם ימותו העדים. **משום דהוה ליה** - האי שטר ממון שהקרקעות משועבדים לו והכופר בו ככופר בקרקעות וקיימא לן לקמן שבועות (דף מב) דאין נשבעין על הקרקעות הלכך כי אישתבע נמי אין לה דין חיוב שבועה להביא עליה קרבן. **וכדרב הונא בריה דרב יהושע** - דפריש טעמא דרבי יוחנן משום דאין חייבין על כפירת [שעבוד] קרקעות. **חייב להעמיד לו שדה** - דקסבר קרקע נגזלת וקיימא לה ברשות גזלן וקרינן ביה והשיב את הגזלה (ויקרא ה). **הרי שלך לפניך** - קסבר קרקע אינה נגזלת וכי שטפה נהר ברשותיה דמרא קמא היא קיימא. **מיעט שטרות** - שאין גופן ממון שאינן אלא לראיה שבהן. **מאן דמחייב** - עלייהו דין קרבן שבועה כרבי אליעזר כי היכי דמרבה להו לענין השבה מרבה להו נמי לכל האמור בענין וקרבן בההיא עניינא כתיב. **אפילו רבי אליעזר מודה** - דאף על גב דאיתרבו בענין השבה לא איתרבו לענין חומש ואשם דכי אהדר קרא ונקט ענין חומש ואשם כתיב או מכל אשר ישבע עליו לשקר וגו' וחמישיתו יוסף עליו את אשמו יביא מכל ולא הכל ואימעייט להו דבר שאינו דומה לפרט. **מתניתין נמי דיקא** - כרבי יוחנן דאין חיוב קרבן שבועה בקרקעות. **דעבד איתקש לקרקעות** - והתנחלתם אותם [וגו'] לרשת אחוזה (שם ויקרא כה) כאחוזה.

דף לחא.

כלל אינו חייב אלא אחת - לקמיה מפרש מאי כלל ומאי פרט. **ולא לך** - גרסינן בכולהו ולא גרסינן לא לך. **כללו של ר' מאיר זהו פרטו של רבי יהודה** - מאי ששמע ר' יהודה שהיה עושה ר' מאיר כלל דהיינו ולא לך ולא לך עשאן ר' יהודה פרט וממילא שמעינן דפרטו של רבי מאיר היינו לא לך לא לך דאי

לא מאי הוי פרטא לרבי מאיר והוא כללו של רבי יהודה דאי לא לך לרבי יהודה נמי פרטא ולא חשיבא כלל אלא שאין לכם מאי שנא ולא לך דנקט. **הכל מודים בולא לך שהוא פרט** - רבי מאיר לא פליג אדר' יהודה בולא לך והכי קאמר רבי יהודה ולא לך הוא דהוה פרטא אבל לא לך כללא דלא אשבועה קאי ולקמיה מפרש מהיכא דייק ר' יוחנן דתרוייהו לרבי מאיר פרטי הוו. **ושמואל אמר לך אדמודי ליה אודויי ליפלוג עליה איפלוגי** - כלומר אי ס"ד דשמעיה ר' יהודה לרבי מאיר דמשוי לתרוייהו פרטא לא הוה ליה למינקט מילתא בולא לך דמודי ליה בגויה אלא הכי הוה ליה למתני רבי יהודה אומר לא לך אינו חייב אלא אחת למינקט מילתא דפליג עליה בגויה. **סתם מתניתין** - ר"מ. **תנן ולא לך ולא לך** - וי"ו גרסינן בכולהו אלמא לר"מ פרטא הוי ותיובתא דשמואל. **ר' היא דאמר** - במס' זבחים בפ' שני לא שנא שוחט את הזבח ע"מ לאכול כזית למחר כזית בחוץ ל"ש כזית למחר וכזית בחוץ פרטא הוי ב' מחשבות הן ותפיס את הראשונה והוי פיגול ושוב אין מחשבה שניה מוציאתו מידי פיגול אליבא דר' יהודה דאמר התם זה הכלל כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום פיגול וחייבין על אכילתו כרת ומתניתין דהכא רבי היא ולא ר' מאיר. **מדידה** - מדר' מאיר גופיה. **חטה בכלל חטין** - אם טענו חטה הרי הוא כטענו חטין כדכתיב (שמות ט) והחטה והכוסמת לא נכו. **פרוטה מכולן מצטרפת** - אם אין לו עליו מכולן אלא שוה פרוטה מצטרפין לחייבו. **פליגי בה רב אחא ורבינא** - במתני' ובמילתיה דרבי יוחנן. **חד אמר אפרטי מיחייב אכללי לא מיחייב** - חייב על כל אחת ואחת דקתני מתני' חייב שלש קאמר חדא אחטין וחדא אשעורין וחדא אכוסמין ארבעה לא מחייבין ליה למימר שבועה שאין לך בידי חדא שבועה באפי נפשה היא שכלל בה אין לך בידי כלום וחזר ופרט לא חטין ולא כוסמין ולא שעורין אלא פרטא פירושה דשבועה שאין לך בידי הוא וכי אמר רב יוחנן פרוטה מכולן מצטרפת לאו אסיפא דמתני' דחייב ליה על כל אחת ואחת קאי דכיון דכל חדא וחדא באנפי נפשה הוא לא מצטרפי אלא ארישא אמר שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת פרוטה מכולן מצטרפת לאותה שבועה דהא חדא היא. **וחד אמר** - חייב על כל אחת ואחת דקתני מתני' ד' נינהו חדא אכללא ותלת דפרטא ודר' יוחנן אסיפא נמי קיימא ואשבועתא דכללא ומיחייב מיהא חדא. **ט"ו חטאות** - היו חמשה תובעין אותו דמתני' וכל אחד תבעו חטין ושעורין וכוסמין ואמר שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין

וכוסמין ולא לך ולא לך הרי כאן ט"ו חטאות ואם איתא דארבע חטאות הן כ' הויין. **דכללי לא קחשיב** - אע"ג דאיתנהו. **והתני ר' חייא** - בדוכתי אחריתי הרי כאן כ' ש"מ ד' שבועות הן ובקמייתא לא חשיב דכללא. **ומשני לעולם תלת נינהו** - דההיא דכללא ליתא וכי קתני עשרים אפקדון אתשומת יד אגזל ואבידה דאיכא ד' פרטי לכל חד וחד דהוה להו עשרים. **אחדא מיחייב** - אכל חד וחד מהנך בתראי דולא לך דקאמר לאו אפרטא דפקדון ותשומת יד קאי ואין כאן אלא ח' חטאות ד' משום ראשון ואחד לכל אחד מן האחרונים.

דף לחב.

או דלמא - ולא לך אפרטא קאי ויש כאן כ'. **אי דפריש** - לכל אחד ואחד ולא לך פקדון ותשומת יד גזל ואבידה. **ועיקר קנס הוא תובע** - עיקר תביעתו על הקנס היא ואע"ג דבושת ופגם נמי בכלל כפירה נינהו לא מיחייב עלייהו כדמפרש ואזיל. **הכא בכולה מילתא כפר ליה** - דהא לא אנסתי קאמר והבושת ופגם בכלל כפירה. **הא לא דמיא** - קשיא דאביי הוא דקמסיק למילתיה. **הדרן עלך שבועת הפקדון**. **מתני'**. **שבועת הדיינין** - שהדיינים משביעין ע"י הודאת מקצת הטענה שלימדוה מאשר יאמר כי הוא זה (שמות כב) וכתב עלה ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו דהיינו שבועה. **הטענה** - שהשבועה באה על ידה לא תהא פחות משתי כסף. **וההודאה** - שמחייבתו ליטבע לא תהא פחות מפרוטה ובגמ' פליגי רב ושמואל בפרוטה זו אם מתוך שתי כסף של טענה היא או צריך שתהא טענת הכפירה של כסף שתי מעות כסף לבד פרוטה של הודאה. **שתי כסף** - שתי מעות כסף דהא שתי לשון נקבה היא והן שליש הדינר. **אין לך בידי אלא פרוטה פטור** - שאין ההודאה ממין הטענה שזה טענו כסף וזה הודה לו נחשת וכגון שלא טענו לו שתי מעות של מטבע אלא משקלו אם טענו מטבע הרי הודה לו במטבע כדלקמן. **שתי כסף ופרוטה כו'** - קסבר טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב. **אין לך בידי פטור** - שאין כאן הודאה. **שהוא כמשיב אבידה** - שהיה יכול להעיז פניו ולכפור ומדלא העיז הרי הוא כמשיב אבידה שאינו חייב שבועה כדאמרין במסכת גיטין (דף מח) המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם. **גמ'**. **כו' חנינא בר אידי** - בשלהי שבועת העדות (לעיל שבועות לה) השבע ולא תשבע כו'. **אפי' תימא בכינוי** - והא דאמר רב בשבועה האמורה בתורה. **לאתפוס חפצא** - קאמר או ספר או תפילין כאברהם

דאתפסיה לאליעזר ברית מילה. **דאשבע בה' אלהי השמים** - ולא התפיסו חפץ נעשה כטועה בדבר משנה ואע"ג דלא תנן לה במשנה שמעתא דרב היא והרי היא כדבר משנה כדאמרי' בסנהדרין (לג) דטועה בדבר האמוראים חוזר ולא אמרינן מה שעשה עשוי וישלם מביתו. **תלמיד חכם** - נשבע מיושב. **בספר תורה** - ואע"ג דאוקימנא דלא כרב פפא לכתחלה מיהא ספר תורה בעינן ובדורותינו בטלו הראשונים שבועה דאורייתא לפי שענשה גדול ותקנו לגזור עליו ארור בעשרה והא אמרן ארור בו שבועה. **ת"ח** - די לו לכתחלה בתפלין מפני כבודו. **אף היא** - לקמן מפרש מאי אף. **בלשונה** - בכל לשון שהוא מבין בו.

דף לט.א

שכל העולם נודעזע - לקמיה בעי ליה. **את פיך** - שבועת שקר. **לחטיא את בשרך** - את קרובך. **פוטרין אותו מיד** - ואין משהין אותו כאן שלא יחזור בו וע"כ ישלם מיד שקיבל עליו בב"ד. **הרשעים** - מפרש לקמיה. **אלא על דעתנו** - הא פרישנא טעמא משום קניא דרבא בפרק ג' (לעיל שבועות דף כט). **לא אתכם** - כלומר לא כשאתכם במחשבות לבבכם. **פרשת סוטה** - כשמשיביעין אותה ישביעהו בלשון שהיא שומעת. **וידוי מעשר**. **בערתי הקודש (דברים כו)** **וטעמא דכולהו מפרש במסכת סוטה**. **ולא תשא עמהן** - אלמא לא חמירא מכריתות ומיתות ב"ד. **מנקה הוא לשבים** - וכאן אף לשבים לא ינקה בלא פרעון. **בדינא אחרינא** - בפורענות קלה ולא בפורענות הבאה עליו.

דף לט.ב

חלה על שניהן - ששניהן נענשין בה שלא דקדק למסור ממונו ביד נאמן ובאו לידי חלול השם. **כפירת טענה שתי כסף** - טענה דתנן במתני' לאו אתחלת הטענה קאי אלא אכפירה שהוא כופר בטענת חבירו לבד הודאת הפרוטה דבעינן שתהא תחלת הטענה שתי כסף ופרוטה. **ה"ג** - ואילו כפירת פרוטה לא קתני. **כי יתן איש** - תחלת נתינה ב' כסף ועלה קאי כי הוא זה דבר חשוב ושיערו חכמים שמעה כסף דבר חשוב הוא. **מה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב** - גרסינן ולא גרסינן אף כלים דבר חשוב דאילו בכלים אמרינן לקמן שבועות (דף מ) דאפילו בכפירת מחטין חייב והאי אף כל במידי דלאו כלי קאמר וקאמר רחמנא כי הוא זה על זה באה השבועה כשיאמר כי הוא זה -

כשמודה במקצתה אלמא הודאה מתוך טענת שתי כסף היא. **ההוא** - זה מיבעי ליה דאין שבועה אלא בהודאה במקצת כלומר את זה אני מודה ולא לאגמורן דאטענת ב' כסף קאי ולעולם הודאה לבד מכפירת שתי כסף קאמר. **ולאו ממילא שמעת מינה דחסרה לה טענה** - לרב פרכינן נהי נמי דלמקצת הטענה וממין הטענה אתו מיהו לאו ממילא שמעת מינה דחסרה לה טענה ראשונה ואין כאן עוד כפירה משתי כסף. **אלא אמר לך רב כסף כי אתא מעיקרא לכפירה אתא** - ולאו לתחלת טענה. **ואנא אמינא אף כל שנים** - והו"ל כסף נמי בהאי כללא. **אבל דבר חשוב לא בעינן** - וה"א כי היכי דגבי כלים אפי' טענו ב' מחטין והודה לו באחד מהן חייב כדלקמן שבועות (דף מ) כל מידי נמי דטעין ליה תרי ואודי ליה בחד לחייב ואפי' ליכא טענה קמייתא שתי כסף להכי אצטריך כסף למילף מיניה מידי דלאו כלים בעינן דבר חשוב. **שתי כסף יש לי בידך** - קס"ד דשוה כסף טעין ליה וקא"ל אין לך בידי אלא שוה פרוטה דהויא ליה הודאה ממין הטענה ואפ"ה פטור מאי טעמא לאו משום דחסרה לה כפירת טענה משתי כסף. **דוקא קתני** - זה טוען כסף וזה הודה לו נחשת דליכא הודאה ממין הטענה. **מידי הוא טעמא אלא לשמואל** - כלום אתה משיב תשובה זו אלא לשמואל כלומר אילו אמר חכם אחר דוקא קתני היינו יכולים להשיב תשובה זו אבל לשמואל אינו תשובה דשמואל הודאה ממין הטענה חשיב ליה מאחר שטענו נחושת עם הכסף וכפר לו באחד. **הכי נמי מסתברא** - דמתני' דוקא קתני. **טובא הוי** - כפירה והודאה. **אלא מדסיפא דוקא כו'** - לשון קושיא הוא נימא תהוי תיובתא דרב מרישא דקתני שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור וטעמא משום דוקא תנן ומה שטענו לא הודה לו הא טענו שוה והודה לו שוה חייב ואף על גב דטענה קמייתא לא הוה אלא שתי כסף. **ליטרא שאני** - דכיון דטענו משקל ודאי דוקא קתני אבל כל מטבעות דמתני' שוה קאמר שדרך מטבע לעשותו דמים לכל דברים.

דף מ.א.

תדע - דשאר מתניתין שוה קתני. **טריסית** - מעה קטנה. **דינר כסף טריסית פונדיון ופרוטה** - או או קתני. **דינר מטבעות** - טבועה במטבע צורה ולא טענו משקל וזה הודה לו מטבע ואע"פ שזו כסף וזו נחשת ממין הטענה היא דכולהו מטבע נינהו. **דיקא נמי כו'** - אלמא טעמא משום דכל מטבע חד הוא

ודוקא קתני. **ורב** - דבעי למימר שוה קתני הכי מפרש סיפא דקאמר שהכל מין מטבע אחד הוא כל מטבעות השנויות כאן דין אחד להם שאף הקטנה שבהן יש בה כדי הודאה לחייבו שבועה. **נימא כשמואל סבירא ליה** - דכולה מתני' דוקא קתני ומשום הכי תנן ברישא שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור משום דמה שטענו לא הודה לו אבל אי שוה טעין ליה הוה מיחייב ואע"ג דתחלת טענה שתי כסף ותו לא. **ה"ג בתוספתא דינר זהב זהוב יש לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף חייב** - ופלי' דינר זהוב היינו טבוע וטעמא משום דהכל מין מטבע אחד והוה ליה ממין הטענה ומיהו סייעתא לרב הוא דמדאצטריך לפרושי זהב זהוב מכלל דמתני' דתנן דינר זהב סתמא שוה קאמר ושהכל דין מטבע אחד קתני ומדסיפא שוה רישא נמי שוה וקתני רישא שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פטור וע"כ משום דליכא כפירת שתי כסף הוא. **ה"ק כל האומר דינר זהב כאומר זהב [זהוב] דמי** - וברייתא לא שהטוען מפרש זהב זהוב קאמר אלא ה"ק הטוען דינר זהב סתם דמסתמא זהב זהוב קאמר והלה אומר אין לך בידי אלא דינר כסף דהיינו נמי דינר מטבע וישנה הודאה ממין הטענה חייב. **חסר מעה פטור** - אלמא כפירת שתי כסף בעינן. **לא שנו** - דבעי טענת שתי כסף אלא בשבועה הבאה בטענת מלוה והודאת מקצת דלוה אבל שבועה בעדות עד אחד שהלוה כפר הכל ועד אחד מעידו שהוא חייב ונמצא מחייבו אפילו לא טענו אלא פרוטה וכפר חייב הואיל ואם היו שנים היו מחייבין אותו ממון לפרוע דהא שוה פרוטה ממונא הוא היחיד מחייבו שבועה. **יישר וכן א"ר יוחנן** - גר' ול"ג תו יישר. **מכלל דפליג עליה ר"ל** - בעיא הוא דקא בעי גמרא לימא מדקאמר וכן אמר ר' יוחנן מכלל דפליג עליה בר פלוגתיה. **א"ד מישהא הוה שהי ליה ושתיק ליה** - כך היה דרכו של ריש לקיש כשהיה ר' יוחנן אומר דבר בבית המדרש היה שוהה מלהשיב עד שיגמר רבי יוחנן כל צרכו וכל טעם דבריו ואח"כ היה חולק עליו ובתוך כך יצא רבי יצחק זה מבהמ"ד ולא שמע אם נחלק עליו. **איכא דאמרי מישתי הוה שתי** - ריש לקיש מיא בבי מדרשא כי אמרה ר' יוחנן להא מילתא. **ור"ג מחייב** - דלא בעי הודאה ממין הטענה.

דף מ.ב.

הודה במקצת קרקעות פטור - שאין נשבעין על הקרקעות כדילפינן לקמן בפירקין שבועות (דף מב) ואף הודאתן אינה מביאה לידי שבועה. **הודה**

במקצת כלים חייב - שבועה אף על הקרקעות ע"י גלגול דשבועה מקצת כלים. **הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות** - כלומר משני מינין והודה באחד וכפר באחד חייב. **זוקקין** - הכלים זוקקין את הקרקעות לשבועה. **תנינא** - במסכת קדושין נכסים שאין להם אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן. **הכא עיקר** - דכולה מסכת בהלכות שבועה. **וההיא** - דקדושין. **אגב גררא נסבה** - איידי דתנא התם נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בלא משיכה תני בהדייהו שאף הם זוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לשבועה. **אדמון היא** - דבעי הודאה ממין הטענה ומיהו היכא דטענו שנים והודה לו באחד מהם חייב והא דאדמון במתני' היא מיהו הכא במסכת שבועות לא מפרשין בגמרא במאי פליגי אבל בפרק בתרא דכתובות (דף קח) מפרשין דבהכי פליגי. **טענו חטין וקדם והודה בשעורין** - מי שהיה לו לטעון על חבירו חטין ושעורין וטענו חטין ולא הספיק לטענו שעורין עד שקדם זה ואמר חטין אין לך בידי אבל שעורין יש לך בידי. **אם כמערים** - אם נראה לב"ד שקפץ להודות כדי שלא יטעננו זה שעורין ויתחייב לו שבועה בהודאת שעורים חייב לו שבועה אם אמר לו זה שניהם יש לי בידך. **ואם במתכוין** - להשיב לו על טענתו של חטין ולא כקופץ פטור. **לפיכך יצאו כלים** - ליכתב בפירוש. **למה שהן** - להתחייב עליהם בכל שהן דהוה ליה למכתב (שמות כב) כי יתן איש אל רעהו כספים לשמור ואנא אמינא מה כספים שנים ודבר חשוב אף כל שנים ודבר חשוב אלא כתב כלים לומר דהוי דבר חשוב ולא בעינן שווייהן שתי כסף. **וכפר בפרוטה פטור** - כדמפרש ואזיל כרב דאמר כפירה שתי כסף בעינן. **כפר בכלים** - ואפילו כל דהו כדאמרינן לכך יצאו כלים למה שהן ואי משום הודאה ממין הכפירה בהא סבירא ליה כשמואל דאמר טענו בחטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב. **היסת** - לשון שומא ששמו חכמים עליו שבועה כמו (שמואל א כו) אם ה' הסיתך בי. **אין אדם מעיז פניו** - [כו']. **תדע** - דאמרינן אשתמוטי אשתמיט. **הכופר במלוה** - ובאו עדים והוא לא נשבע כשר לעדות ולא אמרן חשיד אממונא הוא אלא אשתמוטי קמשתמיט ליה משום דמלוה להוצאה ניתנה ואין עכשיו בידו במה לפרוע. **בפקדון פסול לעדות** - ואפילו לא נשבע דמשעה דכפר איחשיד ליה אממונא ובב"מ בפ"ק (דף ה) מוקמי' ליה בדאתו סהדי דההיא שעתא הוה בידיה דליכא למימר אירכס ליה ומשתמיט עד דבחיש ומשכח ליה. **מתני אסיפא** - להא דרב נחמן.

כ"ש אסיפא - דהא אודי ליה עליו ואיכא דררא דממונא.

דף מא.א.

שבועה דאורייתא - הבאה במקצת הטענה שבועה דרבנן הא דרב נחמן. **מיפך שבועה** - אם אמר הנתבע לתובע השבע וטול. **מיחת לנכסיה** - אם אמר איני נשבע ואיני משלם יורדין לנכסיו ונותנין לזה. **שכנגדו חשוד** - הנתבע חשוד על השבועה ותנן לקמן שבועות (דף מד) שתקנו חכמים שישבע התובע ויטול. **תקנתא היא** - שבועה עצמה של היסת תקנתא היא ותקנתא שיהא תובע נשבע ונוטל לתקנתא היסת שבועה שלא באה עליו אלא בתקנת חכמים לא עבדינן ויפסיד התובע בלא שום שבועה. **דפליגי עלי' דרבי יוסי** - גבי מציאת חרש שוטה וקטן. **נקטיה לכובסיה דלשבקיה לגלימיה הוא** - אוחזו בביציו התלויים בו עד שיתן לו טלית שעליו כלומר כיון דמשמתין ליה לעולם עד דליתב ליה לית לך למיחת לנכסיה עדיף מהאי כל דבר התלוי במחובר קרי ליה כובסא כדאמר אזול גרמא ומחיה לכובסא ואתר תמרי באלו הן הגולין (מכות דף ח). **עד דמטי זמן נגדיה** - לבתר תלתין יומין כדאמרינן רב מנגיד אמאן דמשהי שמתיה דרבנן עליה תלתין יומין בהאשה נקנית (קדושין דף יב). **אשתבע לי** - דלא פרעתיך. **וכי מה בין זה** - שלא פגם שטרו לפוגם שטרו דתנן (כתובות דף פז) הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז והוא אמר התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה הואיל ומודית במנה פוגמת את שטר כתובתה ולא תפרע השאר אלא בשבועה דליכא למיסמך תו אשטרא דאיכא למימר טפי קיבלה והשתא דאמרת משביעין לו מה יפה כחו משאם פגם את שטרו. **התם** - גבי פגם את שטרו אע"ג דלא טעין ליה אשתבע לי אלא אומר פרעתיך טענינן ליה אנן ואמרינן לבעל השטר השבע. **משלח** - מפשיט. **לא מזדקקין ליה** - להשבע דמיחזי דחשדינן ליה ולא לגבות לו דהא אמר ליה אשתבע לי דלא פרעתיך. **נתתיו לך פטור** - אף משבועה ומיהו שבועת היסת איכא. **והא הכא כיון דתבעיה בעדים** - והודה לו בפניהם כמאן דאוזפיה בעדים דמי.

דף מא.ב.

נתתיו לך חייב - לפרוע. **בעדים הלוייתך** - קס"ד בשעת הלואה קאי ואמר

ליה ראה שבעדים הלוייתך ואף אתה אל תפרעני אלא בעדים. **דלמא בשעת תביעה קאמר** - כשתבעו בב"ד וזה אומר פרעתיך אמר לו והלא בעדים הלוייתך בעדים הוה לך לפורעני ולא אמר לו כן בשעת הלואה ומשום הכי פטר ליה ר' יהודה בן בתירא. **אזל פרעיה באפי סהדי אחריני** - וזה אומר עדי שקר הם. **ואיתניסו** - מיד המלוה. **להוי פקדון בידי** - ואיני עליהן אלא שומר חנם שלא קבלתים בתורת - פרעון. **כיון דקא מודית** - דקבלתינהו וזה לא בתורת פקדון מסרם לך הוי פרעון ודברים שהיו בלבך אינם דברים. **דיזיף ופרע** - אותה הלואה שזה כופר ודאי לוח אותה באותו היום אבל לאחר זמן פרעיה. **כאומר לא פרעתי דמי** - דכיון דלא לוח לפי דבורו לא פרע והרי יש עדים שלוח נאמנין הם על הלואה ואינן נאמנין על הפרעון דהודאת בעל דין כמאה עדים. **דמסיקנא בך** - שאני נושה בך. **לא היו דברים מעולם** - לא פרע לפנינו וזה אומר או בפניהם או שלא בפניהם פרעתיך. **הוחזק כפרן** - ואינו נאמן אפילו בשבועה לומר פרעתיך שלא בפניהם שהרי אמר פרעתיך בפניהם ונמצא שקרן. **כל מלתא דלא רמיא עליה דאיניש** - כגון זה שלא היה לו לומר פרעתיך בעדים שלא אמר לו זה בשעת הלואה בעדים פרע לי הלכך לא שם לבו לזכור אם בעדים פרע אם שלא בעדים ואמר בעדים פרעתיך ולא אדעתיה ואינו הוחזק כפרן בכך.

דף מב.א

עפצי - גל"ש בלע"ז ומעבדין בהן עורות. **אייתי** - מלוה סהדי דארבעה ארבעה קיימי ותובע מאתים וזה אומר פרעתיך מ"מ אם לא בעפצים פרעתיך במעות. **דלא רמיא עליה דאיניש** - והאי נמי לא רמיא עליה לומר באיזה ענין פרעם אלא פרעתי' סתמא הלכך לא נזכר וסבור שכך השער ולא הוחזק כפרן ונשבע שפרעם מכל מקום. **מדכר דכיר** - והוחזק כפרן. **סיטראי נינהו** - מצד אחר היית חייב לי. **איתרע שטרא** - הואיל ומודה שקיבלם ולא כל כמיניה לומר סיטראי נינהו. **לאו אתורי יהבת לי** - לקנות מהן שוורים לשחיטה למחצית שכר. **אמסחתא** - מקום שמקצבין הבשר ומוכרין. **ולא אידכר ליה שטרא** - שיטול השטר מידו. **מיגו דיכול למימר ליה** - לא פרעתי' יכול למימר ליה נמי סיטראי נינהו. **וכדאבימי בריה דרבי אבהו** - גרסינן והוא במסכת כתובות בפרק הכותב (דף פה) דמטא כי האי מעשה לידיה. **ההוא** - לוח דאמר למלוה בפני עדים בשעת הלואה נאמן אתה עלי כל זמן שתאמר לא

התקבלתי ולא אוכל לומר לך פרעתיך. **אימור דאמרי זיל בתר רוב דעות הני מילי לענין אומדנא** - דשומא כדאמר במסכת ע"ז בפרק השוכר (דף עב) א"ל כדשיימי בתלתא אפי' תרי מגו תלתא כדאמרי בי תלתא עד דאמרי בתלתא כדשיימי בד' עד דאמרי בד' וכ"ש כדאמרי בארבעה. **כיון דנחית לדעות** - מתחלה ירד למנין שהוא יתר מכדי עדות ודאי אדעות קפיד בתלתא הימניה בארבעה לא הימניה. **שכחת"י** - מלפר"ש המשנ"ה והננ"י מפר"ש כא"ן. **מנה לי ביזך אמר לו הן** - ובפני עדים ואמר להם אתם עדי. **נתתו לך פטור** - מלשלם ומשבועה דאורייתא. **אין לך בידי** - לא היו דברים מעולם. **חייב** - לשלם ואינו נאמן בשבועה שהרי הוחזק כפרן. **אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור** - שאין כאן הודאה ממין הטענה. **לתך** - חצי כור. **פטור** - דלאו ממין הטענה היא. **ורבן גמליאל מחייב** - דלא בעי הודאה ממין הטענה. **כדי שמן** - כדים מלאים שמן. **והודה לו בקנקנים** - הכדים יש לך בידי בלא שמן. **הואיל והודה מקצת הטענה** - והוה ליה טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן. **או שהודה במקצת קרקעות פטור** - משבועה דאורייתא לא על הקרקעות ולא על הכלים שאין הודאת קרקעות מביאה לידי שבועה שאין דין שבועה בקרקעות כדאמרינן (בכל הנשבעין) (לקמן). **הודה במקצת כלים** - דאיכא הודאה וכפירה בלאו קרקעות. **חייב** - לישיב אף על הקרקעות על ידי גלגול שבועה דילפינן לה בפרק קמא דקדושין (דף כז) מקראי. **זוקקין** - גוררין. **אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן** - כגון שטענו ברמיזה דחרש שדיברו חכמים בכל מקום לא מדבר ולא שומע. **אבל נשבעין לקטן ולהקדש** - מפרש בגמרא. **גמ', וכי יתן איש** - ועלה כתיב ונקרב בעל הבית לשבועה כדאמרינן בבבא קמא (דף סג). **אין נתינת קטן כלום** - דהא איש כתיב והחרש והשוטה כקטנים הם בלא דעת. **בבא בטענת אביו** - הא דקתני נשבעין בנתינת איש קאמר שהקטן טוענו אבי מסרו לידך. **והאכלתו פרס** - והחזרתו לו חצי והחציו בידי חייב לישיב על השאר וקטן הבא בטענת אביו לא גרע מטענת עצמו דהכא. **בטוענו קטן** - יתום קטן תובע.

דף מב.ב

כולהו טענתא נמי כו' - ומאי פעמים ורבנן אמאי פליגי עליה. **אלא בדרכה קמיפלגי** - ולעולם בטוענו קטן ומשום דאין טענתו חשובה במקום אחר דכתיב כי יתן איש קרי ליה הכא טענת עצמו מיהו הכא טענה היא דהא איכא

נתינת איש דמכח נתינת האב היא באה והיינו דקאמר פעמים וכי תימא רבנן אמאי פליגי עליה בדרבה קמיפלגי. **התם דלא אמר ברי לי** - רישא דקתני פטור דלא אמר היתום ברי לי סיפא דקתני נשבעין לקטן דאמר ברי לי. **ליפרע מנכסי קטן** - מנכסי יתום ואפי' הוציא שטר עליו צריך שבועה שלא נתקבל חוב זה מאביו. **ליפרע מנכסי הקדש** - המקדיש נכסיו ויצא עליו שט"ח ובא ליפרע מן הנכסים צריך שבועה. **תנינא** - במסכת כתובות (דף פז) ולקמן בכל הנשבעין שבועות (דף מה). **בין לזיבורית** - דתנן בהניזקין (גיטין מח) אין נפרעין מן היתומין אלא מן הזיבורית והיינו דתנא תרתי חדא לגדולים וחדא לקטנים. **אדם עושה קנוניא על ההדיוט** - הלוח הזה עשה עצה רמיותא עליו ואמר אני חייב לזה כדי שיטרוף הקרקע ממנו ויחלוקו ברמיותא. **מנה לפלוני בידי** - הגביהו תחלה מן הנכסים שהקדשתי. **אין אדם חוטא ולא לו** - בשביל יורשין. **מתני!** **קדשים שחייב באחריותן** - כגון אמר הרי עלי עולה והפריש בהמה לנדרו והפקידה לזה נשבע עליה אותו שהפקדון בידו דרעהו קרינן ביה דדבר הגורם לממון לרבי שמעון כממון דמי. **יש דברים שהן בקרקע** - שמחוברין לקרקע ואינן כקרקע ונשבעין עליהן ובגמ' מפרש פלוגתייהו. **גמ'!** **ולא תשלומי שלשה וארבעה** - וכיון דכפל ליכא הוו להו שלשה וארבעה.

דף מג.א

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגו' - פרשת שומר חנם היא דתניא בהשואל (ב"מ דף צד) פרשה ראשונה בשומר חנם ושניה בשומר שכר ושלישית בשואל וגבי שומר חנם אין לו עליו אלא שבועה כדכתיב (שמות כב) ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו. **אינו משלם** - גניבה ואבידה הכתובה בו ליחייב דכתיב (שם שמות כ"ב) אם גנב יגנב מעמו. **ידיעא טענתיה** - דכיון דאמר ליה בית זה מלא וזה מחזירה לו חסירה נראה חסרונה והרי הוא כזה אומר עד החלון וזה עד הזיז. **זיז** - קורה של עלייה הבולטת בתוך הבית. **אלא מנורה קטנה פטור** - דאין ההודאה ממין הכפירה ומה שטענו לא הודה לו. **אין לך בידי אלא בת חמש חייב** - לקמן מפרש לה. **אזורה נמי ליתני** - אזורה בת עשר אמות יש לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא בת חמש חייב ולוקמה באזורה בת חתיכות הרבה ולייפי אהדדי בתפירת מחט. **לגוררה ולהעמידה על משקל חמש ליטרין** - אבל בגדולה

וקטנה ליכא למימר הכי ובאזורה ליכא למימר חתך הימנה שהרי ראשיה ניכרין. **מתני'**. **שקל** - חצי סלע. **מי נשבע** - כמה היתה שוה. **מי שהפקדון אצלו** - המלוה ובגמרא מפרש אהייא קאי. **ויוציא הלה את הפקדון** - ושמא לא דקדק זה בשומא ויפסלנו לעדות ולשבועה.

דף מג.ב

גמ'. **והשתא דאמר רב אשי זה נשבע וזה נשבע הכי קאמר מי נשבע תחלה כו'** - והא דרב אשי בבבא מציעא הוא בפ' המפקיד דאמר רב הונא התם גבי שומר שכר שטען נגנבה וחייב עצמו בתשלומין משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו חיישינן שמא עיניו נתן בה ורוצה לקנותה בדמים ואותבניה מהא דקתני ויוציא הלה את הפקדון ואי אמרת משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו היכי מצי מפיק ליה ושני רב אשי עלה זה נשבע וזה נשבע זה נשבע שאינה ברשותו וזה שהשבועה עליו נשבע כמה היתה שוה והכי קאמר מתני' מי נשבע תחלה מי שהפקדון אצלו נשבע תחלה שאינה ברשותו ולעולם אסיפא דרישא קאי היכא דשבועה גבי לוח. **קתא** - בית יד. **אבד אלפא זוזי** - דסבר וקביל אבל כל זמן שהן קיימין על כרחו גובה חובו אם מלוה סתם הוא סתם מלוה שלשים יום ואם פירש לו זמן כשיגיע זמנו יפרע ולא מצי למימר סברת וקבילת דאי לשם משכון קבליה לשם פרעון לא קבליה וכיון דקבליה לשם משכון כל כמה דלא מהדר ליה משכוניה לא גבי ולא מצי פטר נפשיה בדמי שווין. **אבל תרתי קתא** - לא אמרינן חדא קביל בחמש מאה וחדא בחמש מאה ואי אבד חדא מינייהו לא ליפסיד חמש מאה דהא לא פריש חדא בפלגא וחדא בפלגא אלא תרוייהו קבלינהו בחדא במשכונו ולא בפרעון וכיון דמהדר ליה מקצת משכונות במאי דחסר (נפשיה) מיניה פטר נפשיה בתשלומי שווין. **ורב נחמן אמר אפי' תרתי קתאתי** - ואע"ג דלא פריש מסתמא חדא בפלגא וחדא בפלגא קבלינהו ואי אבוד חדא אבוד פלגא. **אבל קתא ונסכא** - לא אמרינן נסכא קביל בפלגא דכיון דמידי דחזי לפרעון הוא לא קבליה עליה אלא בדמי שווין. **אבד נסכא אבד פלגא** - גרסינן. **חייב** - ולא אמרינן אבד כל מעותיו. **בדפריש** - איני מקבלו עלי אלא באחריות דמיו בשווין. **ישבע ויטול מעותיו** - ישבע שאבדו ויטול את חובו.

דף מד.א

בדלא שוי שיעור זוזי - עסקינן. ובדשמואל קמיפלגי - רבי אליעזר לית ליה דשמואל דמשכון שאינו שוה כל החוב אין אדם מקבלו אלא לזכרון דברים הלכך שומר חנם הוא עליו וישבע שלא פשע ושאינו ברשותו ויטול כל מעותיו ור' עקיבא כשמואל סבירא ליה שלשם משכון קבלו אבל הלווהו אלף זוז בשטר אפילו רבי אליעזר מודה שהמשכון שקיבל אחרי כן לשם משכון קבלו שהרי אינו צריך לו לזכרון דברים שהשטר לו לראיה. ה"ג - אי דלא שוי שיעור זוזי דכ"ע לית להו דשמואל ובדרבי יצחק קמיפלגי רבי אליעזר - לית ליה דרבי יצחק ואינו עליו אלא שומר חנם ואף על פי שהוא משכון גמור. **אימור דאמר רבי יצחק שמשכנו שלא בשעת הלואתו - כגון על ידי ב"ד דבהכי משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה בחוץ תעמוד והאיש וגו' ואמר מר זה שליח ב"ד.**

דף מד.ב.

כשומר שכר דמי - שכר מצוה ומלוה על המשכון נמי מצוה עבד. לימא דרב יוסף תנאי היא - דמילתא דרבה ודאי תנאי היא דרבי עקיבא לית ליה דרבה אלא דרב יוסף מי לימא תנאי היא מי מצי לאוקמה לרבי אליעזר כוותיה. **צריך למשכון - להשתמש בו ומנכה לו מן החוב דמי שכירות המשכון רבי אליעזר סבר כיון דצריך למשכון אין כאן מצוה ולהנאתו נתכוין והוי כשומר חנם ורבי עקיבא סבר כיון דפוחת עליו והולך מצוה היא ולא הוי עליו אלא כשומר שכר. **לימא כי הני תנאי -** הא דשמואל. **המלוה על המשכון -** אין שמיטה משמטתו דאין כאן משום לא יגוש שהרי אינו נוגשו. **אינו משמט -** לקמן מפרש אי בההוא פלגא קאמר אי בכוליה חוב קאמר. **אי נימא כנגדו -** הוא דאינו משמט דלההוא פלגא מיהא הוי משכון. **מכלל דרבי יהודה -** דפליג עליה דאמר אם אין משכון כנגד חובו משמט אכנגדו נמי משמט דאפלי' ההוא פלגא דכנגדו לא חשיב משכון ומשמטא ליה שביעית. **אלא משכון -** דתפס למאי תפסיה אי לאו למשכון מיהת דההוא פלגא. **אלא לאו כנגד כולו -** קאמר תנא קמא אינו משמט דאע"פ שאינו שוה אלא פלגא הוי משכון כנגד כולו ואינו משמט כלום מן החוב והיינו כשמואל ואתא רבי יהודה הנשיא למימר דאם אין משכון כנגד הלוואתו אינו משמט כולו אלא כנגדו. **לא לעולם כנגדו -** קאמר רבי שמעון דאינו משמט דלההוא פלגא מיהא הוי משכון ולית ליה דשמואל ואההוא פלגא גופיה פליג ר' יהודה הנשיא למימר**

דלא הוי משכון. **כנגדו נמי משמט** - דלא הוי משכון אלא לזכרון דברים תפסיה. **הדרן עלך שבועת הדיינין**. **מתני'**. **כל הנשבעין** - כל המחויבין שבועה מן התורה נשבעין ולא משלמין כלומר לא חייבה תורה שבועה לישבע וליטול אלא הנתבע ישבע לתובע ולא ישלם ובגמרא יליף לה. **ואלו נשבעין ונוטלין** - שתיקנו להם חכמים לישבע וליטול. **השכיר והנגזל כו'** - כולהו מפרש להו במתני'. **ושכנגדו חשוד על השבועה** - התובע שהנתבע שכנגדו חשוד על השבועה ונתחייב הנתבע שבועה מן התורה ע"י הודאה במקצת נשבע התובע ונוטל. **וחנוני על פנקסו** - על מה שכתוב בפנקסו שהוא כותב עליה הקפות שהוא מקיף ולקמן מפרש היכי דמי. **הרי זה נשבע ונוטל** - ובגמרא מפרש מאי שנא שכיר דתיקנו ליה רבנן. **עד שתהא מקצת הודאה** - לרבי יהודה לא תיקנו שבועה ליטול אלא במקום שיש שבועה על הנתבע והפכוה חכמים על התובע באלו השנויות כאן. **הרי זה נשבע ונוטל** - שהדברים מוכיחים שהרי עדים מעידים שמשכנו שלא ברשות.

דף מה.א

אחת שבועת העדות כו' - בין שנחשד על שבועת העדות בין שנחשד על שבועת הפקדון שכפר ונשבע על שקר. **ואפי' נחשד על שבועת שוא** - שהוא רע לשמים עליה ולא לבריות אעפ"כ הוא נפסל על ידה לשבועה. **חזרה שבועה למקומה** - בגמ' מפרש לה. **כיצד אלו ואלו באין** - לב"ד לישבע שבועת שוא מביניהם דלית בהו דאינו משקר. **ונתתו באנפילי** - תיק העשוי למעות. **ישבע בעל הבית** - שבועת היסת. **כל שהפירות בידו ידו על העליונה** - ארישא פליג דקתני ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר ואתא רבי יהודה למימר אין צריך שבועה שאין דרך חנוני המוכר שלא בהקפה ליתן את הפירות עד שיקבל את הדינר. **מעות** - פרוטות של נחושת. **כשם שאמרו** - משנה היא במסכת כתובות (דף פז) במוציאה שטר כתובתה ומודה שקבל' מקצתה ונמצא שאין לסמוך על שטר כתובתה ואם טוען בעל דנתקבלה כולה לא תפרע אלא בשבועה. **עד אחד מעידה כו' ומנכסים משועבדים ונפרעת שלא בפניו** - כולהו אכשם קיימי כשם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה כך היתומין לא יפרעו כו' ובגמרא מוקי ביתומים מן היתומים. **נפרעת שלא בפניו** - ששלח גט ממדינת הים. **שלא פקדנו אבא** - בשעת מיתה. **ששטר זה פרוע** - שלא אמר לנו קודם לכן. **שלא מצאנו בין שטרותיו** -

שובר על שטר זה. **הרי זה נשבע** - שלא מצא שובר. **גמ'**. **ולקח בעליו** - רישא דקרא שבועת ה' תהיה בין שניהם ולקח בעליו את השבועה ולא ישלם הנתבע שוב כלום. **הני הלכתא נינהו** - בתמיה וכי הלכה למשה מסיני הם. **ומשום כדי חייו כו'** - בתמיה. **כי היכי דליתגרו ליה פועלים** - שאם ישבע הוא ויפסידו פועלים לא ימצא עוד פועלים למלאכתו שיגורו ממנו שהוא כופר בשכר פועליו. **כי היכי דליגריה בעל הבית** - שלא יחשדוהו בתובע שכרו אחר שקבלו. **בעה"ב על כרחיה אגר** - פועלים כשהוא צריך להם. **שכיר נמי על כרחיה מיתגר** - שהוא צריך למזונות. **טרוד בפועליו הוא** - שנותן שכר לכמה פועלים וכסבור שנתן לזה. **וליתיב ליה בעדים** - יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועל אלא בעדים ולא יבא לידי שבועה. **וליתיב ליה מעיקרא** - ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרן שחרית עד שלא יתחילו במלאכה ואם תבע לערב לא יטול כלום ולא תהא שם שבועה. **שניהם רוצים בהקפה** - בעה"ב פעמים שאין מצויות לו מעות שחרית ופועל שלא יוציא המעות עד הלילה לפרנסתו.

דף מה.ב.

אי הכי - דמשום טרדא דבעל הבית שקלוה לשבועה מיניה. **אפילו קצץ נמי** - אפילו נחלקו על הקציצה ליהמנוה לשכיר בשבועה. **המוציא מחבירו** - היינו אומן. **עליו הראיה** - צריך להביא עדים ולא יהא נאמן בשבועה. **אי הכי** - דבעה"ב טרוד ושמא שכח אפי' תבעו שכיר לאחר שעבר זמן גבייתו המפורש בב"מ בפרק המקבל (דף קו) שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום לישבע נמי שכיר ולשקול. **וכי שכיר עובר על בל תגזול** - לקבל שכרו ב' פעמים. **לא שנו** - דנשבע ונוטל. **ששכרו בעדים** - שיש עדים שאמר לו עשה עמי מלאכה היום בשכר ועשה עמו. **יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך** - ונאמן בלא שבועה. **שבועת שומרין דחייב רחמנא** - לשומר שכר לישבע על שבורה ומתה כדכתיב (שמות כב) ומת או נשבר או נשבה שבועת ה' תהיה בין שניהם. **היכי משכחת לה** - שיהא צריך שבועה. **דאפקיד גביה בשטר** - שאם יאמר החזרתיו לך אומר לו היה לך ליטול את השטר מידי. **קרי רמי בר חמא וכו'** - ששם על לב לדעת אם איתא להא דשמואל ורב דלעיל אי לא. **דאשכחיה רב ששת** - גרסינן. **בזמנו** - אם תבעו בתוך זמן גבייתו. **מדסיפא בראיה** - מכלל דנשבע ונוטל דרישא בלא שום ראיה אינו צריך להביא עדים

שעשה עמו וליתא לדרב ושמואל דלעיל דאוקמוה למתניתין בששכרו בעדים.

דף מו.א

רישא וסיפא בראיה - רישא נהי דקתני נשבע ונוטל ליתיה אלא שיביא תחלה עדים ששכרו. **ראיה דלשלם קתני** - ראיה המחייבת את בעה"ב לשלם קתני. **ראיה דלשבועה** - שאינה באה אלא לגלגל את השבועה על השכיר לא קתני. **והא תני רבה בר שמואל כו'** - הך מתניתין דלעיל. **כל זמן שהטלית ביד אומן** - דבעל הבית הוי המוציא מחבירו עליו הראיה להביא עדים שלא קצץ אלא אחת. **רבי יהודה היא כו'** - והכא נמי שבועה אצל בעל הבית היא מן התורה שהרי מודה במקצת. **אחמורי מחמיר** - על השכיר למשקל שבועה מיניה ושדיוה על בעל הבית. **אלא קצץ ר' יהודה היא ולא רבנן** - בתמיה הא דקתני דאקציצה נשבע שכיר רבי יהודה קאמר לה ולא רבנן השתא היכא דמחמיר ר' יהודה אשכיר כגון בשאין מקצת הודאה אצל בעל הבית מקילין רבנן אשכיר והימנוה בשבועה. **אלא בהא פליגי כו'** - ולעולם קצץ ר' יהודה ולא רבנן והא דתני רבה בר שמואל רבנן היא ודקשיא לך השתא היכא דמחמיר ר' יהודה כו' אין ובהא פליגי רבי יהודה סבר בדאורייתא עבדו רבנן תקנתא לשכיר היכא דאיכא אבעל הבית שבועה דאורייתא עבדו רבנן תקנה לשכיר למיפכיה לשבועה עליה אבל אדרבנן תקנה היא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן היכא דאין שם מקצת הודאה דלא רמיא אבעל הבית אלא שבועת היסת דרבנן היא גופה תקנתא היא כרב נחמן ותקנתא לתקנתא להפכה מבעל הבית ולמשדייה אשכיר לא עבוד רבנן. **וקציצה מידכר דכירי אינשי** - סבירא להו לרבנן דפליגי אדרבי יהודה הלכך אחמירו בה גבי שכיר. **דקטיל ושדי** - שקצוץ הדקל ומושלך לארץ. **דגזים** - אומר לעשות דבר גוזמא ושגעון ואינו עושה. **וליחזי מאי משכנו** - אותם שיעידו שמשכנו יעידו מה משכנו ומה שבועה יש. **בטוענו כלים [הניטלין] תחת כנפיו** - בעה"ב טוען שנטל כלים קטנים שאדם יכול להסתיר תחת כנפיו בגדיו ולא הכירו בהם עדים. **אמר רב יהודה** - גרסינן ול"ג דאמר.

דף מו.ב

ואמר לקוחין הן בידי - ובעל הבית אומר השאלתים לו כדמפרש לקמן. **אינו נאמן** - אפילו בשבועה. **אלא דברים שאין דרכן להטמין** - שאין אדם בוש

ליטלן בידו בשוק בפרהסיא הלכך אינו נאמן חדא דאין זה עשוי למכור את כליו ועוד מדאטמנינהו איכא למימר בוש הוא להודיעו שהוא צריך לשאול כלים משכיניו דאי לקוחין הוו לא הוה מטמינן. **נאמן** - ואע"פ שאין עשוי למכור כלים זימנין דמיצטרכי ליה זוזי ומזבין. **היינו אורחיה** - להטמין אפילו ששאר בני אדם מוציאים בפרהסיא. **ולא אמרן** - באדם בינוני דאינו נאמן אלא שזה אמר לקוחין וזה אמר שאולין אבל אם אמר לו גנבת אותם לאו כל כמיניה וישבע זה שלקוחין הן. **ה"ג ולא אמרן אלא בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר** - בהנהו הוא דאמר' דכי אמר לקוחין אינו נאמן אבל דברים שאין עשויין להשאיל שהבעלים חסים עליהם לפי שמתקלקלין נאמן לשבע שלקחם ואין נראין דברי האומר השאלתים לו. **דשלח רב הונא בר אבין כו'** - אלמא בעשויין להשאיל ולהשכיר הוא דאינו נאמן. **זוגא דסרבלא** - מספריים של סורקי בגדים. **מיתמי** - שהביא התובע עדים שהן שלו ואמר שהשאילם לאבי היתומים ומדאפקינהו רבא מיתמי ש"מ דסבירא ליה אי הוה אבוהון קמן ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן בשבועה דאי מהימן אן - הוינן טענינן בשביל יתמי אביהם לקחם ממך ודוקא ספרי דאגדתא שאין אדם עשוי ללמוד בהם תדיר אבל שאר ספרים אינן עשויין להשאיל ולהשכיר לפי שמתקלקלין כמו ששנינו במוצא ספרים לא ילמד בהן לכתחלה ולא יקרא אחר עמו ויכול לומר לקוחין הן בידי ואין צריך לכתוב עליהן שטר מכירה אלא לרווחא דמילתא שלא יצטרך לשבע וכן קבלתי מרב יצחק הלוי. **אפילו שומר נשבע** - אמתני' קאי בראוהו שנים שנכנס לתוך ביתו למשכנו שלא ברשות אפי' שומר הבית נאמן לשבע וישלם זה. **שכירו ולקיסו** - של בעל הבית ולא מסר לו שמירת הבית. **מהו** - להיות נאמן אשבועה זו. **אמיד** - עשיר. **לא שנו** - דצריך שבועה. **תני ר' חייא** - במתנית' הכי היו מעידין אותו שנכנס לתוך ביתו שלם ויצא חבול כגון שעלתה נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו נוטל שלא בשבועה דנשיכת שינים לאו חיכוך כותל הוא. **לא מיבעיא הנך** - דאית בהו כפירת ממון והוה ליה רע לשמים ורע לבריות. **שבועת בטוי** - דלהבא כי משתבע איכא למימר בקושטא אשתבע שבדעתו לקיימה ואפי' עבר עליה שכפאו יצרו אינו חשוד בכך על השבועה שעבר להוציא לשקר מפיו.

וכל **זדמי ליה** - כל שבועה לשעבר. **משחק בקוביא** - גזלן דרבנן הוא דאמרינן אסמכתא לא קניא אבל מדאורייתא לאו גזלן הוא. **היכי תנן** - ר' יוסי אומר יחלוקו או ר' מאיר אומר יחלוקו. **לסיני** - לשבועת הר סיני שהשביע הקב"ה את ישראל על לא תגזול והוא יפרע מן הכופר ממון לחבירו אבל ב"ד אין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון. **למחויב לה** - על זה שהודה במקצת וכיון שאינו יכול לישבע שהרי חשוד הוא ישלם. **וכן היתומים כו'** - מתני' היא בפירקין. **אי נימא מן הלוח** - אם הוציאו שטר עליו לא יפרעו אלא בשבועת יורשין המפורש במשנתנו שבועה שלא פקדנו אבא כו'. **לא שנו** - דבשבועה מיהת יפרעו יתמי מלוה שהוציאו שטר על יתמי לוח. **כבר נתחייב מלוה לבני לוח שבועה** - משעה שמת לוח אין לו למלוה ליפרע מן היתומים אלא בשבועה דקי"ל אין נפרעין מן היתומים אלא בשבועה. **ואין אדם מוריש** - לבניו ממון שהוא מחויב עליו שבועה אלמא הואיל והוא מחויב שבועה שלא התקבלתי חוב זה ויתומין אין יכולין לישבע כן אלא שלא פקדנו אבא ואין זו השבועה המוטלת על אביהם וגם יתמי לוח אין יכולין לישבע שפרעו אביהן קאמר רב ושמואל שלא יפרעו אלמא המחויב שבועה ואין יכולין לישבע לא זה ולא זה סבירא לרב ושמואל חזרה שבועה לסיני ואין כאן לא שבועה ולא פרעון. **לישלם** - דהא מודה דחטף ולא כל הימנו של כל חוטף לומר שלי חטפתי. **ליכא תרי סהדי** - ומיגו דאי בעי למימר לא חטפי מהימן נמי למימר דידי חטפי. **לפטריה** - משום האי מיגו. **איכא חד סהדא** - ואי אמר לא חטפתי הוה בעי לאישתבועי להכחיש את העד. **לישתבע** - את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול דהא מודה דחטף והעד מחייבו לישבע שלא חטף וגבי הך שבועה הוא פסול כגזלן אצל כל שבועות והא ליכא למימר לישתבע דדידיה חטף שאין זו שבועה המוטלת עליו. **בין שניהם** - אם בעלי הדין קיימין. **מה לי הוא ומה לי אבוא** - מאחר שהוא טוען טענת ברי למה אינו יכול לישבע.

דף מז.ב

אביו כי האי גוונא מיחייב - שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע דהא אינו יודע קאמר לישלם היינו דאיצטריך קרא למעוטיה למיפטר היורש בטוען טענה זו. **לעוקב אחר המנאף** - נעשה לו אפוטרופוס להרגיל לו נשים לניאוף. **תרתם** - את הארץ. **וגיניתם** - את המקום שהשכין את שכינתו ביניכם. **קרוב לגבי**

דהינא ואידהן - אם נגעת במשוח בשמן תהא גם משוח בנגיעתו כלומר פרת הוא קטן משלש נהרות שהוא מנוי אצלם לבסוף והנהר הרביעי הוא פרת (בראשית ב) וכאן הוא קורא אותו נהר גדול בשביל שהוא נזכר כאן על שם א"י שהיא חשובה נזכר גם הוא בחשיבות דהינא לשון שמן ומשיחה (ישעיהו לד) הודשנה מחלב מתרגמינן אתדהינא. **מתני'**, **לא שאמר לו כתוב על פינקסי כו'** - אלא בזמן שיש רגלים לדבר שבעל הבית מודה שאמר לו תן כו'. **שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית** - דאמר ליה פועלים לא מהימנו לי בשבועה את האמנתינהו דלא אמרת לי בסהדי הב להו וכן פועלין אמרי ליה לא מהימן לן חנוני בשבועה. **גמ'**, **טורח שבועה זו למה** - ששניהן באין לבית דין שתצא שבועת שוא מביניהם ולא פירש (לי) רבי מאי סבירא ליה אי נוטלין בלא שבועה כבן ננס או יפסיד חנוני בשבועת פועלים. **תנינא שניהם נשבעין ונוטלין** - כבר שנית לנו וסתמת במשנה שניהן נשבעין ונוטלין. **קיבלה מיניה** - רבי מר' חייא והדר ביה או לא. **ת"ש** - כי פירש רבי מאי סבירא ליה בגווה קאמר פועלים נשבעים לחנוני שלא קבלו ממנו כלום אלמא לא קיבלה וסבירא ליה חנוני יפסיד שהיה לו לתת להם בעדים. **ואם איתא** - דקיבלה נשבעין לבעל הבית מיבעי ליה דמה להן אצל חנוני לשבועה הואיל וחוזר וגובה מבעל הבית. **אמר רבא** - לעולם קיבלה מיניה והכי קאמר פועלין נשבעין לבעל הבית במעמד חנוני כלומר לפני חנוני כדמפרש ואזיל. **המכחישות זו את זו** - שנים אומרים הרג ושנים אומרים לא הרג. **זו באה בפני עצמה ומעידה** - בעדות אחרת וכן זו ואע"פ שהאחת פסולה אין לך לפסול לא זו ולא זו הואיל ואינך יודע איזה מהן פסולה אבל אחד מכת זו ואחד מכת זו אין נאמנין בעדות אחת דמה נפשך אחד מהן פסול והיינו דנקט ביה האי לישנא באה בפני עצמה ומעידה. **בהדי סהדי שקרי למה לי** - הואיל והאחת פסולה אין אחת מהן נאמנת לשום עדות. **ה"ג** - שני מלוין ושני לוויין ובשני שטרות היינו פלוגתייהו ול"ג דכ"ע. **ב' מלוין וב' לוויין וב' שטרות** - וא' מב' כיתות הללו חתומה על זה והב' חתומה על זה דלרב הונא שניהן השטרות כשירין ולרב חסדא שניהן פסולין. **מלוה ולוה ושני שטרות** - שיש לו לאדם אחד שני שטרות על שתי הלואות על חבירו וא' מהן חתומה על זה וא' על זה בעל השטר על התחתונה בין לרב הונא בין לרב חסדא אין חולקין בזו שהרי זה בא עליו מכח שתי כיתות אחת כשירה ואחת פסולה אין אתה יכול לפסול את שניהן ולא להכשיר את שניהן הלכך שטר קטן שבהם

גובה הימנו והגדול יפסיד לפי שאומר לו זו היא הפסולה דמספיקא לא מפקינן ממונא מיניה אבל ממה נפשך הקטן גובה דיש בכלל מאתים מנה. **שני מלוים ולוה אחד** - היינו מתני' שני מלוין הוציאו איש שטרו על לוה אחד ואחת משתי כיתות הללו אחת חתומה בזה ואחת בזה לא קמבעיא לן מאי קאמר רב הונא בה דהיינו מתניתין דקתני נשבעין ונוטלין מבעל הבית ואע"פ שאנו יודעין שאחד מהן שקר אין אנו יכולין להפסיד את אחד מהן ונזקקין להן ב"ד להגבותן והכי נמי לרב הונא דאית ליה גבי שני מלוין ושני לוויין זו באה ומעידה וזו באה ומעידה הוא הדין לשני מלוין ולוה אחד ואע"פ שממה נפשך הלוח העני הזה לוקה באחד מן השטרות הללו על ידי עדות פסולה אין אתה יכול להפסיד את אחד מן המלוין שאינך יודע איזה הפסולה. **שני לוויין ומלוה אחד** - הוציא מלוה זה שני שטרות זו חתומה בזה וזו חתומה בזה. **מאי** - אמר רב הונא בזה מי אמרינן כיון דחד גברא הוא דמייתי להו לקמן לא מזדקקין ליה דמה נפשך בשטר פסול בא לפנינו זה דוחה אצל זה וזה אצל זה ויפסיד או דלמא כיון דעל שני לוויין הוא מוציא זו באה ומעידה וזו באה ומעידה לרב חסדא לא מיבעיא ליה דהא אפי' בשני מלוין ושני לוויין ושני שטרות פסול וכל שכן בשני לוויין ומלוה אחד.

דף מח.א.

אחד אומר גבוה שתי מרדעות - גבי עדות החדש תניא שהיו בודקין אותם כמה היתה גבוה מן הקרקע למראה עיניו באומד בשיפולו של רקיע. **מרדעת** - מלמד הבקר. **מאי לאו** - מצטרפין לעדות ממון כל אחד מהן כשר להעיד עם עד אחר בעדות ממון ואע"פ שידענו שאחד פסול וקשיא לרב חסדא. **אמר רבא** - הכי קאמר אחד מאלו מצטרף עם עד אחר אם יאמר כמותו בעדות זה והיינו עדות אחרת שנעשית כת זו המצטרפת עדות אחרת לעצמה בחדש זה דאיגלאי מילתא דקושטא אסהיד שהרי זה מסייעו והוי ליה תרי וחד. **אימתי בזמן שהפירות כו'** - אימתי צריך בעל הבית לישבע בזמן שהפירות צבורין כו'. **דפירי עבדי דמרקבו** - וממהר חנוני להשליכם לתוך כליו של לוקח קודם קבלת הדינר שלא יחזור. **לא שנו** - דבשבועה מיהא שקלי יתומין מן היתומין אלא שמת מלוה כו'. **נתחייב מלוה שבועה** - שלא התקבל כלום שהנפרע מן היתומין אפי' בשטר צריך שבועה ואין אדם מוריש ממון שהוא מחויב עליו שבועה לבניו לפי שאין הבנים יכולים לישבע שבועה זו שנתחייב אביהם. **מה**

טיבה - להפקיע ממונם אם אין יכולין לישבע אותה שבועה ממש ישבעו שבועת יורשין כגון שבועה שלא פקדנו אבא ונוטלין. **עמד בדין** - שהוציא שטר זה על יתמי לוח ואמרו לו ב"ד השבע וטול. **אם איתא לדרב ושמואל** - דאין אדם מוריש שבועה לבניו איתיה בין עמד בדין בין שלא עמד בדין. **יחלוקו** - גבי שניהם חשודין דדמיא להא שאין אחד מהן יכול לישבע אלמא ליתא להא דרב ושמואל. **אליבא דר"מ** - אוקמינא לעיל דאמר חזרה שבועה למקומה ורב נחמן עבד כר' יוסי. **מתה** - אלמנה שלא גבתה כתובתה. **יורשיה מזכירין** - ותובעין וגובין כתובתה. **עד עשרים וחמש שנים** - משמת בעלה ואם עברו כ"ה שנים ולא תבעוה הפסידוה דהכי תנן בכתובות בהנושא (דף קד) כל זמן שהיא בבית אביה שלא נטלה מזונות מן היתומין גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם לא תבעה מחלתה קתני מיהת יורשין גובין כתובתה ועל כרחך בשבועת יורשין יגבוה מן היתומין אע"ג דמית לוח בחיי מלוה שהוא מת בחייה ונתחייבה שבועה ליורשין אלמא הורשיה שבועה ליורשיה. **ת"ש אבל יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה וכו'** - רישא דמתניתין בהכותב בכתובות (דף פו) כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך הוא אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה אבל יורשיו אם מת הוא ובאה לתובעם כתובתה משביעין אותה ואת יורשיה אם מתה והן באין לגבות כתובתה ומדקתני יורשיו משביעין אותה אלמא בדלא נשבעה עסקינן וקתני דנשבעין יורשיה ונוטלין וש"מ אדם מוריש שבועה. **אותה באלמנה** - דקתני יורשיו משביעין אותה מתוקמא אפי' באלמנה אבל ואת יורשיה דקתני מוקי לה רב ושמואל בגרושה אם גירשה זה נתחייב לה כתובתה בלא שבועה שהרי פטורה היא מן הנדר ומן השבועה ומתה בחייו ואחר כך מת הוא דהוה ליה מת מלוה בחיי לוח שכשמתה היא יש לה ממון גמור עליו בלא שבועה לפיכך הורישתו לבניה ויורשיה הבאין ליפרע מיורשיו צריכין לישבע כדתנן (לעיל שבועות דף מה) היתומין מן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה.

דף מח.ב

שהבן גובה - בשטר מן היתומין בשבועת יורשין כשאין לו עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע ושלא בשבועה כשיש עדים שאמר האב בשעת מיתתו כו'. **כרבן שמעון בן גמליאל** - דמתניתין והאב אילו היה קיים לא היה נאמן אלא בשבועה ומדקתני והאב אינו גובה אלא בשבועה על כרחך

היכי דמי דמית לוח בחיי מלוה וקתני הבן גובה בשבועה אלמא אדם מוריש שבועה. **בית שמאי היא** - במסכת סוטה פרק ארוסה ושומרת יבם דקתני מת בעלה עד שלא שתתה נוטלת כתובתה ולא שותה דבעינן והביא האיש את אשתו וגו' וליכא אע"ג דשמא זינתה גובה מספק דקסבר מי שהנכסים משועבדין לו ידו על העליונה והנכסים בחזקת בעל השטר עומדין כאילו הוא גבוי ועומד לפיכך הוא גובה מספק שאינה באה להוציא מהם שתהא הראיה עליה להביא אלא הם באים להוציא ממנה ודכוותה גבי מת לוח בחיי מלוה נמי ואע"ג דתקון רבנן שלא יפרע אלא בשבועה ממון גמור הוא להוריש לבניו. **איכפלי ואתאי כל הני פרסי** - טרחתי ובאתי לבא ממקומי לכאן לעקור לדרב ושמואל. **הבו דלא להוסיף עלה** - הזמינו עצמכם שלא ללמוד ממנה במקום אחר הם אמרוה בשבועה הבא ליפרע מנכסי יתומים שאינו מוריש אותה לבניו אם מת לוח בחיי מלוה אל תלמדו ממנה המחויב שבועה אחרת ומפרש הש"ס כגון הא דאמר רב פפא הפוגם שטרו שהודה בב"ד שנתקבל קצת ותנן לא יפרע את השאר אלא בשבועה ואם מת יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין ולא עבדינן בה כרב ושמואל דאמרי אין אדם מוריש שבועה לבניו. **ההוא דשכיב ושבק ערבא** - ראובן הלוח לשמעון על ידי ערב ובשטר ומת לוח בחיי מלוה ונתחייב מלוה שבועה ואחר כך מת מלוה ובאו יתומין ליפרע מן הערב. **דלא לוסיף עלה הוא** - שהם אמרוה ביתומים הנפרעים מן היתומים וכאן נפרעין מן הערב. **בתר יתמי** - דלוח אזיל והוה ליה כיתומין מיתומין. **ההוא** - דמת לוח בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה בלא בנים ושבק אחיו ליורשו ואחיו הוציא השטר על יתמי לוח. **דלא לוסיף עלה הוא** - שאמרוה ביתומין מן היתומין וזה לא יתום הוא. **האי שטרא דיתמי** - דמת לוח בחיי מלוה. **לא מקרע קרעינן ליה** - שמא יבאו לפני דיין שידון כר' אלעזר דאמר לעיל יורשין נשבעין ונוטלין. **מתני'**, **שלא בטענה** - משמע שאין אדם תובעו כלום בגמ' פריך אטו בשופטני עסקינן. **השותפין והאריסין** - בגמ' מפרש מאי שנא הני. **והאפוטרופין** - שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אבל בנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין בהניזקין (דף נב). **והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית** - שהושיבה בעלה חנונית או שמינה אפוטרופ' לעסוק בנכסיו. **ובן הבית** - אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהם. **חלקו** - ולא השביעו בשעת חלוקה. **נתגלגלה לו שבועה** - עליהן אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו. **והשביעית**

משמטת את השבועה - לאו אהך שבועה דשותפות קאי דאין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה אלא מלוה ושבועתה. **גמ'**, **בטענת שמא** - שטוענו שמא עכבת משלי. **מאי שנא הני** - שהטילו עליהם שבועה בטענת שמא. **משום דמורו בה התירא** - לעצמם לפי שטרחרו בנכסים. **שיש טענה ביניהם שתי כסף** - שזה טענו שמא עכבת משלי שתי כסף וזה מודה לו במקצת דקרובה היא לשבועה דאורייתא אלא שטענת שמא היא. **והתני רבי חייא לסיועיה לרב** - בפרק שבועת הדיינין (לעיל שבועות ד' מ) דאמר כפירת טענה שתי כסף לבד פרוטה של הודאה. **מהו לגלגל** - שבועת האריסין שחלקו על ידי שבועה דרבנן כגון שבועת היסת או של נשבעין ונוטלין דתקנתא בעלמא ניהו. **ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף** - אין מגלגלין עליו שבועת הלואה דערב שביעית אם כפר הכל דשביעית שעברה עליו שמטתה. **הא שאר שני שבוע מגלגלין** - שבועת הלואה שאין [בה] הודאה אטו שבועת השותפין אלמא מגלגלין בדרבנן וכשנשנית זו בימי התנאים עדיין לא תיקנו שבועת היסת כי בימי רב נחמן תיקנוה. **לא תימא כו'** - דאף בשאר שני שבוע נמי אין מגלגלין על ידי שבועת שותפין דרבנן והאי דנקט שביעית לאו לאפוקי שאר שני שבוע אלא אימא הא נעשה לו שותפות ערב שביעית וחלקו ובמוצאי שביעית לוח הימנו ונתחייב לו עליה שבועה דאורייתא כגון בהודאה במקצת מגלגלין ואשמועינן שאין שביעית משמטת שבועת השותפין ולא שותפות אלא הלואה כדכתיב (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו.

דף מט.א

לכל מגלגלין - על ידי כל שבועה דרבנן מגלגלין חוץ מעל יד שבועת שכיר שאין מגלגלין עליו ע"י שבועה אחרת לפי שהיא עצמה אינה מן הדין אלא להפיס דעתו של בעל הבית כדאמר בכל הנשבעין (לעיל שבועות דף מה). **לכל אין מקילין** - אלא מגלגלין והיא היא. **לפתוח לו** - אם לא טען התובע שיגלגלו עליו יפתחו לו בית דין גלגול למאן דאמר מגלגלין ולמ"ד אין מקילין אם טען גלגול אין מקילין עליו אלא מגלגלין ואם לא טענו אין לנו לפתוח לו. **הדרן עלך כל הנשבעין**. **מתני'**. **ארבעה שומרין** - נושא שכר שומר בשכר. **נשבע על הכל** - שלא פשע. **משלם את הכל** - כל הנך דמיתנו במתני' שבר שבויה ומתה וגניבה ואבידה אבל מתה מחמת מלאכה פטור דלאו לאוקמה בכילתא שיילה. **נושא שכר והשוכר כו'** - וכולהו מקראי ילפי' בהשואל בבבא

מציעא והמשנה הזאת כבר שנוייה בהשוכר את הפועלים כל כי האי גוונא והאי דהדר רבי ותנייה הכא משום דבעי למיתני חיובי ופטורי דקרבן שבועה דידהו תנא ברישא חיובי ופטורי דממון דידהו לפי שקרבן השבועה דחיובי ופטורי תלוי בכך שאם נשבע על דבר שהוא מחוייב עליו אם הודה ובשבועתו פטר עצמו מלשלם נמצא שכופרו ממון וחייב קרבן שבועת הפקדון וחומש ואשם ואם נשבע על שקר על חנם כגון שאם הודה לא היה משלם אינו חייב קרבן שבועה שלא כפרו ממון כדמפרש ואזיל אמר לשומר חנם כו' עד פטור שאילו הודה לא היה משלם נמצא שאין כאן כפירת ממון ופטור מקרבן שבועה. ה"ג היכן שורי אמר לו אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידין אותו שאכלו משלם את הקרן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם היכן שורי ואמר לו נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידין אותו שגנבו משלם תשלומי כפל הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם אמר לו אחד מן השוק היכן שורי שגנבת והוא אומר לא גנבתי והעדים מעידין אותו שגנבו משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה ראה עדים שממשמשיין ובאין ואמר גנבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי אינו משלם אלא קרן אמר לשואל כו' - והכי פ' אמר לשומר חנם היכן שורי אמר לו אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידין אותו שאכלו משלם את הקרן ולא כפל ואם הודה מעצמו שלא באו עדים משלם קרן וחומש ואשם כדין שבועת הפקדון דאינה באה עד שמודה ושב מרשעו ובא להתכפר דכתיב בשבועת גזל הגר בפרשת נשא והתודו את חטאתם אשר עשו וגו' אמר לו נגנב משביעך כו' בהדיא ילפינן לה בפרק מרובה בשומר חנם הפוטר עצמו בטענת אבידה אינו משלם כפל אף בשבועה אבל הפוטר עצמו בטענת גנב ובשבועה ובאו עדים משלם כפל דכתיב אם לא ימצא הגנב אם לא ימצא כמו שהוא אמר אלא הוא עצמו גנבו כו' כדאיתא התם. הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם - אבל כפל לא דמודה בקנס הוא. אמר לאחד מן השוק - הכא לא גרסי' משביעך אני דהא בלא שבועה נמי מיחייב כפל שזה גנב ממש הוא ובגנב כתיב (שמות כב) ישלם שנים בלא שבועה. ראה עדים שממשמשיין ובאין - רבותא אשמועינן דאע"ג דמחמת ביעתותא דעדים אודי וחייב עצמו בקרן כשאמר גנבתי אפ' הכי הויא הודאה ונפטר מן הכפל וכיון דאין כאן כפל פטור אף מן הטביחה שכפר בה ובאו עדים שגנבו וטבח ומכר דכל היכא דליכא כפל ליכא חיוב טביחה כדאמרינן התם (ב"ק דף עה) תשלומי ארבעה

וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה וכיון דכפל ליכא בצר ליה חד. **אמר לשואל כו'** - פטור מקרבן שבועה שהרי אף כשנשבע לשקר חייב עצמו בתשלומין ואין בשבועה זו כפירת ממון. **חייב** - שהרי כפרו ממון שאילו הודה מתחייב.

דף מט.ב

מת והוא נשבר כו' פטור - שאם הודה לא היה משלם וכן נגנב והוא שאבד אבד והוא שנגנב פטור שהרי שינה מחובה לחובה ולא כפר ממון בשבועה זו. **אמר לו אבד או שנגנב והוא שמת או נשבר כו' פטור** - שזה שינה מפטור לחובה והפסיד בשבועתו. **גמ' מאן תנא ארבעה שומרין** - לקמן מפרש לה. **רבי מאיר היא** - לקמן מפרש מי איכא דלית ליה ארבעה שומרין בתמיה על כרחינו ארבעה הם זה בחנם וזה בשכר זה שואל וזה שוכר. **הני ג' הוי** - גרסינן ול"ג אי הכי ובין לר' מאיר ובין לר' יהודה פרכינן לה. **כולן** - כל הני פטורי דמתניתין פטורין משבועת שומרין כלומר מאשם דשבועת הפקדון וחייבין משום שבועת ביטוי לשעבר קרבן עולה ויורד אם שגג בקרבן כדין שבועה לשעבר באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן. **בלאו והן** - נגנב ולא נגנב. **ליתא בלהבא** - ימות ולא ימות שזו שבועת שוא היא שאין בידו לקיים. **ה"ג צריכא דאי אשמעינן בהא בהא קאמר רב משום דמנפשיה אישתבע אבל בהא אימא מודי ליה לשמואל כדר' אמי כו'** - טעמא דר' אמי מפרש לקמן. **כי תשבע מעצמו** - משמע כדריש לקיש והאי כי תשבע בלשון אי דרשינן לה אם תשבע דהיינו מעצמו ולא שבועת דיינין שהיא בעל כרחו ורב דריש ליה בלשון דהא שהרי תשבע הרבה ישבעו על פי בית דין ועלה נמי כתיב קרבן עולה ויורד בשאין בה כפירת ממון שתחייבנו אשם. **רבי אלעזר אומר כולן** - הנך פטורין דמתני' פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי דרבי אלעזר סבירא ליה כרב. **חוץ מאיני יודע מה אתה סח דשואל וגניבה ואבידה דשומר שכר והשוכר** - דקתני בהו במתני' חייב ההוא חייב בשבועת שומרין שהרי כפרו ממון ובההיא דשומר חנם שטען אבד והוא אכלו ובטוען נגנב והוא גנבו דקתני בה מתני' הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם לא איצטריכא ליה לר' אלעזר למימנינהו גבי הנך חוץ דהא בהדיא פריש להו תנא חומש ואשם דשבועת שומרין. **הדרן עלך ארבעה שומרין** -